

Міністерство освіти і науки України

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Наукове товариство студентів, аспірантів та молодих учених

**РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ
В УКРАЇНІ**

**Матеріали XXI-ої Всеукраїнської
студентської наукової конференції
(м. Львів, 3 червня 2020 р.)**

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 911+551+311+796.5

Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії та туризму в Україні: матеріали XXI-ої Всеукраїнської студентської наукової конференції (м. Львів, 3 червня, 2020 року). – Львів : Простір-М, 2020. – 125 с.

Матеріали конференції присвячено 20-ому ювілейному зібранню студентського наукового товариства географічного факультету Львівського університету. У матеріалах представлені студентські наукові статті, які висвітлюють актуальні питання сучасної природничої, суспільної і конструктивної географії, геополітики, геології, геоекології, картографії, геоінформатики, туризму, економіки й менеджменту.

Редакційна рада:

Володимир Біланюк (голова редакційної ради) декан географічного факультету, кандидат географічних наук, доцент;

Євген Тиханович (відповідальний секретар), заступник декана географічного факультету з навчально-виховної і наукової роботи, кандидат географічних наук, доцент;

Святослав Зюзін, завідувач навчальної лабораторії “Екологічної експертизи”, голова Наукового товариства студентів, аспірантів та молодих вчених географічного факультету.

*Друкується за ухвалою Вченої ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 6 від 21 жовтня 2020 р.).*

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей. Текст подано в авторській редакції.

Адреса редакційної ради:

79000 Львів, вул. Дорошенка, 41

Львівський національний університет

імені Івана Франка, географічний факультет

Тел.: (032) 239-46-46

© ЛНУ ім. І. Франка, 2020

Автори статей, 2020

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК (658.5)

**РЕЗУЛЬТАТИ XXI-ОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
“РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ
ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ”**

Володимир Біланюк, Євген Тиханович, Святослав Зюзін

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

Підведено підсумки студентської наукової конференції, визначено переможців за найкращу наукову доповідь.

Ключові слова: студент, конференція, наукова доповідь, олімпіада.

**RESULTS OF THE XXI-ST STUDENT SCIENTIFIC CONFERENCE
“REALITIES, PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF GEOGRAPHY
AND TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE”**

Volodymyr Bilanyuk, Yevhen Tykhnovych, Sviatoslav Ziuzin

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

Conclusions of student scientific conference were made, winners for the best scientific report were defined.

Key words: student, conference, scientific report, olympiad.

Третього червня 2020 року науковим товариством студентів, аспірантів і молодих вчених географічного факультету проведено чергову, XXI-у факультетську студентську наукову конференцію “Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії та туризму в Україні”, присвячену актуальним проблемам розвитку географічної науки та туризму в Україні та світі. Цьогоріч у зв’язку із карантинном, введеним через пандемію захворювання Covid-19, науковий захід відбувався в онлайн-режимі за допомогою платформи “Microsoft Teams”.

Програма конференції була насиченою та цікавою. У роботі підсумкового етапу студентської конференції взяли участь 31 учасник із географічного факультету. Перед початком роботи з привітальним словом до учасників студентської наукової конференції звернулися декан географічного факультету, доцент Біланюк Володимир Іванович, завідувачі кафедр, професори Шаблій Олег Іванович, Мальська Марта Пилипівна та доцент Іванов Євген Анатолійович, а також професор кафедри геоморфології і палеогеографії Богущкий Андрій Боніфатійович. В своїх зверненнях провідні науковці факультету акцентували увагу на останніх досягненнях наукових шкіл та наукових напрямів географічного факультету, важливості активізації студентської наукової роботи, активізації участі студентів у проведенні польових досліджень, застосуванні сучасних підходів і методик, освоєнні новітніх геоінформаційних технологій, вагомості внеску учасників конференції у наукову спадщину факультету.

На засіданні конференції заслухано 29 наукових доповідей. Тематика наукових доповідей різнопланова й висвітлює актуальні питання сучасної географії, геоєкології, геополітики, туризму, економіки й менеджменту. Поряд із широкою географічною тематикою чимало доповідей присвячено актуалізації туристичної діяльності в Україні, сучасним геополітичним проблемам України в контексті сучасних подій, перспективи сфери туризму в умовах світової пандемії. Чимало тем охоплювали географічну проблематику Карпатського регіону України. Обрані студентами досліджувані об’єкти різноманітні: від невеликого підприємства чи міста й аж до цілого світу. Зважаючи на значну кількість студентів, конференцію було поділено на дві частини: перше пленарне засідання (10:00 – 14:00) та друге пленарне засідання (15:00 – 18:00). Модератором засідань були заступник декана з наукової та навчально-виховної роботи, доцент Тиханович Євген Євгенович та голова наукового товариства студентів, аспірантів та молодих вчених Зюзін Святослав Юрійович.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

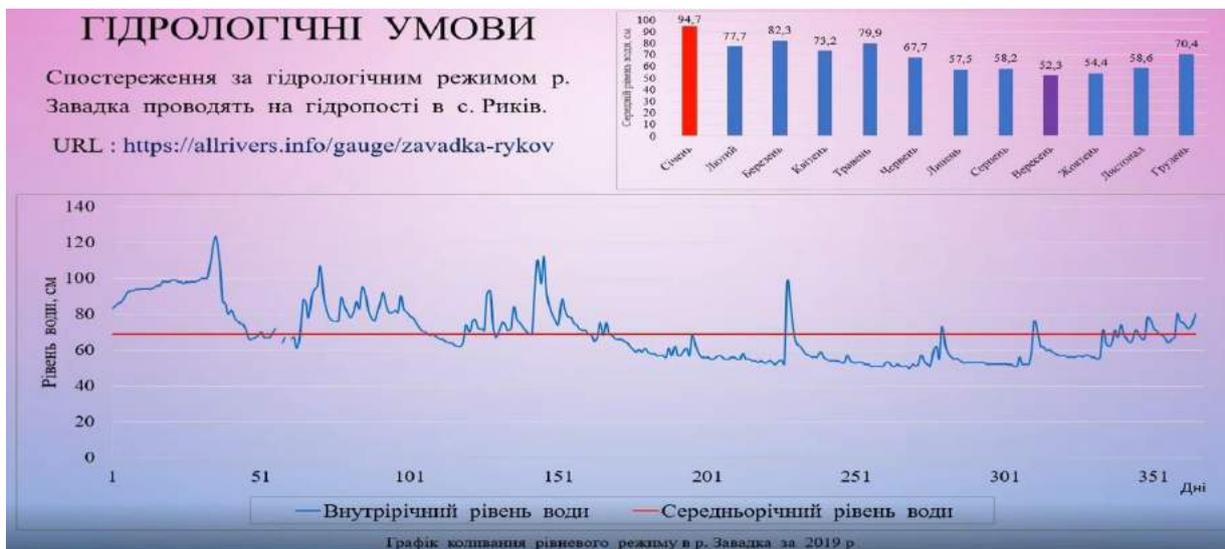

Рис. 1. Засідання наукової конференції в Microsoft Teams

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

За підсумками наукових доповідей і презентацій визначено найкращих студентів-учасників студентської конференції географічного факультету. У визначенні переможців прийняли участь викладачі географічного факультету та члени організаційного комітету конференції. Основними критеріями оцінювання якості наукової роботи були: актуальність теми, логічність і послідовність викладу матеріалу та аргументованість висновків. Також оцінювався рівень наочності, яку використовували студенти під час наукової доповіді.

Цього року відзначено наукові доробки й нагороджено дипломами таких студентів:

1 місце – Войтенко Ольга (кафедра туризму);

2 місце – Чорна Катерина (кафедра раціонального використання природних ресурсів і охорони природи), Штуглинець Вікторія (кафедра геоморфології і палеогеографії), Малюга Ліна (кафедра туризму);

3 місце - Полянський Юрій (кафедра раціонального використання природних ресурсів і охорони природи), Сапса Іван (кафедра геоморфології і палеогеографії), Остроушко Максим (кафедра раціонального використання природних ресурсів і охорони природи), Прокопчук Назарій (кафедра ґрунтознавства та географії ґрунтів), Кузло Анна (кафедра фізичної географії), Когут Ірина (кафедра соціальної та економічної географії), Загрійчук Любов (кафедра конструктивної та), Ганич Ростислав (кафедра соціальної та економічної географії), Саджинський Андрій (кафедра туризму), Федечко Наталія (кафедра туризму).

Щиро вітаємо переможців та бажаємо подальших успіхів та наукових досягнень у сфері географії та туризму.

За результатами XXI-ої студентської наукової конференції “Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії та туризму в Україні” видано матеріали. Збірник включає 26 наукових статей, які ми пропонуємо на розсуд читачів.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 352.072

**ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

Ольга Войтенко

*Науковий керівник: Шульц Світлана Леонідівна, доктор економічних наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів*

Дослідження покликане проаналізувати зміни у функціонуванні галузі туризму в Україні під впливом децентралізаційних процесів та визначити основні проблеми та перспективи цієї сфери економіки. Оскільки тема є мало досліджена в українській науці через її новизну, дана робота структуризує наявні дані та розглядає на прикладах перспективи та проблеми організації та управління туризмом в об'єднаних територіальних громадах.

Ключові слова: децентралізація, об'єднана територіальна громада, туризм.

**DECENTRALIZATION AND PARTICULARITY OF TOURISM DEVELOPMENT IN
UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES**

Olha Voitenko

*Supervisor: Shults S. L., Professor of the Department of Tourism, Doctor of Economics
Ivan Franko Lviv National University, Lviv*

Annotation: The research is intended to analyze changes in tourism functioning in Ukraine under the effect of decentralization processes and to verify main problems and perspectives of this economic sphere. Whereas the topic is little researched in Ukrainian science due to its novelty, this article is structuring the available data and examine perspectives and problems of tourism management and organization in united territorial communities on concrete examples.

Key words: decentralization, united territorial community, tourism.

Децентралізація – це передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей – органам місцевого самоврядування. Реформа відбувається в Україні з 2014 р. на основі Європейської хартії місцевого самоврядування. Основні документи, що регулюють перебіг децентралізації: Податковий та Бюджетний кодекси зі змінами, Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади та План заходів щодо її реалізації, Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про співробітництво територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», а також пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг [4].

Зміни в устрої життя населення і, відповідно, всіх галузях економіки до яких належить і туризм, будуть кардинальними, тому дане дослідження є актуальним в реаліях проведення децентралізації в Україні та перебудови системи управління та функціонування туризму.

Основне завдання реформи – створити умови для розвитку громад та наблизити послуги до людей шляхом формування заможних громад, передачі більшої частини повноважень на базовий рівень управління та чіткого розмежування функцій між рівнями управління, а також гарантувати належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування [3].

Процес передачі повноважень на місця, підвищення дієздатності місцевого самоврядування та розширення його повноважень, що передаються з «центру на низовий рівень територіальних громад» на принципах субсидіарності – це об'єктивна основа децентралізації, і водночас – невід'ємна складова процесів реформування територіальної організації влади. При такому підході система вертикальної субординації трансформується в ринково-партнерську

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

модель взаємовідносин, в умовах яких економічні зв'язки між центром і регіонами з приводу тієї чи іншої управлінської послуги стають дійсно економічними [11].

Серед питань, що має вирішити децентралізація – залучення громадян до вирішення актуальних питань місцевого розвитку; підвищення самосвідомості громадян як «господарів» території, на якій вони проживають; віднайдення та задіяння на потреби регіонального розвитку внутрішніх ресурсів (тих, що розташовані на даній території); впровадження дієвих стимулів та важелів, зорієнтованих на стимулювання економічного зростання громад [1]. З цією метою реформу проводять не тільки у сфері адміністративно-територіального устрою, а також у фінансовій, медичній, освітній галузях.

По завершенню децентралізації буде кардинально змінено весь каркас управління всіма системами через ліквідацію старих органів (районних та обласних рад) і створення нової мережі менеджменту на місцях, що буде ґрунтуватись на вирішенні проблем жителів громад, формуванні найсприятливіших умов для них, а головне, що ці процеси більшою мірою будуть фінансуватись з власних бюджетів або коштів не державного походження, адже територіальна громада – це спільнота громадян, які усвідомлюють свої права й інтереси, демонструють уміння конструктивно розв'язувати питання власного розвитку, залагоджувати конфлікти, можуть керувати економічною, соціальною та культурною сферами життєдіяльності громади й реалізовувати власну стратегію розвитку [2].

За останніми офіційними даними (на 10.01.2020 р.) в Україні було створено 980 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) і ще 49 очікували рішення ЦВК про призначення перших виборів, загальною площею 252,5 тис. км² (що становить 44,2% від території України без врахування тимчасово окупованих територій) та з населенням в 12,1 млн осіб за даними Держстату України на 01.01.2019 р. (що становить 33,3% населення України без врахування тимчасово окупованих територій). Ці суттєві зміни в устрої держави матимуть значний вплив на економіку, та, зокрема, галузь туризму, особливо внутрішнього.

Громади у своїх програмних документах серед іншого обов'язково обирають свою смарт-спеціалізацію. Смарт-спеціалізацію визначено як «підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей і завдань щодо розвитку видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону й сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні» [2]. Це допомагає ОТГ виокремлювати галузі, які потребують першочергового пошуку інвесторів. Багато громад у якості смарт-спеціалізації обирають саме туризм, а також визначають його розвиток на своїй території як пріоритетну стратегічну мету. Фактично, туризм на великій частині території України тепер стає регіоноформуючою сферою. Завдяки цьому процесу, за довгі роки незалежності та постійного декларування розвитку туризму в нашій державі, фахівці та бізнес можуть перейти від слів до дій.

Аналіз різноманітних наукових праць показав, що децентралізація відкриває значні можливості для розвитку туризму в різних регіонах України. На нашу думку найбільш перспективними видами є:

- сільський та зелений
- культурно-пізнавальний (особливо його підвиди: фестивальний, гастрономічний та етнічний);
- активний (зокрема велотуризм, піший)

В контексті цього питання, наведемо кілька прикладів успішної діяльності ОТГ з розвитку туризму.

Батуринська ОТГ у Чернігівській області, що була утворена – 11.12.2016 р. на основі трьох колишніх рад (Батуринської міської й сільських Городищенської та Матіївської) і включила 16 населених пунктів загальною площею 20634,76 га і населенням у 4018 осіб [7], маючи достатній рекреаційно-туристичний потенціал, усвоїв Стратегію розвитку на період 2018–2027 рр. визначила туризм як другу пріоритетну стратегічну ціль [14]. Незважаючи на короткий проміжок часу з моменту затвердження Стратегії, громадою вже було зроблено кроки для реалізації своєї другої програмної цілі. Наприклад, започаткований на території національного заповідника

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

«Гетьманська столиця» Батуринфест «Шабля» вже став щорічним і з кожним роком збирає все більшу кількість відвідувачів. Проводяться роботи з благоустрою територій в самому містечку Батурин, де знаходяться основні туристичні пам'ятки. Окремо розвиваються нестандартні заходи на кшталт фестивалю «Мама Африка» на мистецькому хуторі Обирок [5]. Заплановані заходи для розвитку зеленого туризму (облаштування зон відпочинку на узбережжях водойм, створення садиб для кількаденного відпочинку у лісі біля річки та ін.) дають надію на урізноманітнення турів, що можуть здійснюватися на території ОТГ.

У іншому кінці країни три ОТГ Асканійська, Тавричанська і Присиваська в 2016 р. об'єднали зусилля і створили туристичний кластер разом з містами Каховка, Берислав та Нова Каховка, щоб реалізувати туристично-інвестиційний проект «Соляна дорога» в рамках програми USAID DOBRE. Шлях буде належати до категорії GreenWays- це міжнародна система сертифікованих багатофункціональних туристичних коридорів для пересування безмоторним транспортом чи пішохідним способом, що проходять вздовж природних коридорів, історичних торгових шляхів тощо [17]. Соляна дорога – це комплексний інфраструктурний проект сталого зеленого туризму, заснований на історичній спадщині регіону Таврія та покликаний максимізувати ефективність використання рекреаційних ресурсів регіону і таким чином забезпечити його економічне зростання [15]. В процесі реалізації програми заплановано залучити понад 100 тисяч туристів на рік, відкрити нові готелі, бальнеологічний центр, екопарк, екоферму тощо. За три роки реалізації проекту до нього долучились і інші громади області: Зеленопідська, Хрестівська та Новорайська [8]. На сьогоднішній день громади активно шукають інвесторів для розбудови інфраструктури та проводять промоційну кампанію на різноманітних туристичних виставках, ярмарках і зустрічах [9], а також навчають місцевих підприємців кращим світовим практикам розвитку бізнесу та лідерства [12].

Громади Херсонської області не єдині, хто повномасштабно використовує дозволену законом співпрацю у формі кластерів. У 2018 р. 5 громад Полтавської області підписали міжмуніципальні угоди та утворили спільне комунальне підприємство «Кластер зеленого туризму територіальних громад Кременчуцького району». Ця установа серед людей та в якості промоції називається «П'ять перлин Дніпра». Особливими та унікальними ресурсами ця територія похвалитись не може, однак діяльність кластеру спрямована на підтримку місцевого бізнесу та задоволення потреб у якісному відпочинку жителів громад та оточуючих населених пунктів. На нашу думку, «П'ять перлин Дніпра» – це хороший приклад того, що туризм можна розвивати лише з розрахунку на внутрішнього споживача, адже не всі в змозі задовільнити потреби вибагливого іноземного туриста. В цьому контексті важливими є теми, які зачіпають організатори відпочинку: українські традиції, історія розвитку краю, історії з життя відомих українських постатей, традиційне фермерське господарство, тощо [6]. Окремо також відзначимо, що полтавські ОТГ на відміну від багатьох інших звернулись по допомогу у розвитку до наукової установи - підписали угоду з Полтавським університетом економіки та торгівлі про науковий супровід Кластеру [10]. Така співпраця буде корисна як університету (на території кластеру зможуть проходити виробничу практику студенти спеціальності «Туризм»), так і громаді, що зможе розвиватись на основі власних ресурсів, що будуть вивчені та описані, та максимально ефективно використовувати туристично-рекреаційний потенціал території.

В Україні вже є десятки прикладів успішних спроб розвивати туризм в ОТГ: проекти «ГорбоГори», «Совбойки» та «Велокарпатія» у Львівській області, створення туристично-інформаційного центру Клеванської громади в Рівненській області, проекти розвитку місцевих музеїв в громадах Тернопільської області, інфраструктурні покращення для доступу до туристичних об'єктів у громадах Миколаївської області та багато інших. Однак, наскільки тривалим буде їх успіх та на скільки значимими будуть результати від інвестиційних проектів можна буде оцінити лише після значного часового лагу.

Десятки проектів з розвитку туризму в об'єднаних територіальних громадах матимуть не лише значні перспективи для позитивних змін та покращення їх економічного стану, але і принесуть вагомі проблеми, які можуть завадити успішній реалізації намірів. Нові реалії функціонування галузі ставить нові виклики перед діячами туризму, які неможливо буде подолати без фахової підготовки та комплексних знань.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Напевно найбільший огляд ризиків та проблем децентралізації в Україні був зроблений спеціалістами International Alert та Українським незалежним центром політичних досліджень у 2017 р. [3], де серед іншого зокрема наголошувалось на інфраструктурних проблемах нових територіальних одиниць – ОТГ і нездатність їх вирішити власними силами. Ця проблема тісно пов'язана з іншою, ще більш глобальною. Попри високий рівень освіченості українців, в управлінських апаратах усіх рівнів відчувається кадровий голод і стабільна нестача фахівців, що призводить до некомпетентного керівництва, відсутності комплексного підходу до вирішення локальних проблем як на стратегічному, так і на операційному рівні менеджменту. Ці проблеми напряму впливають на розвиток туризму в громадах.

Туризм – це сфера на межі багатьох інших, що дуже чутливо реагує на зміну найменших факторів і залежить від десятків чинників, само собою впливаючи і на них теж через мультиплікативний ефект. Некомпетентне управління туризмом призводить або до декларативності його розвитку (коли всі проекти залишаються лише на папері), або до швидкого згорання активності споживачів через те, що при реалізації якогось галузевого проекту не були враховані їх потреби, тобто не відбулось кастомізації кінцевого продукту. Значною мірою ці проблеми пов'язані з відірваністю практичної сфери застосування від наукових установ: діячі громад частіше за все не вважають за потрібне співпрацювати з науковцями та фахівцями, пропускаючи як профільну оцінку ресурсів й потенціалу, так і персонально розроблені поради зі складання та реалізації стратегій. Зрештою, це призводитиме до стагнації: відсутність покращень у сервісі, якості продукту та його змістової наповненості не зможе перетворити споживачів на постійних клієнтів та живу рекламу.

Інший глобальний пласт проблем пов'язаний з підприємництвом. Теза «не заважати» розвитку бізнесу, яка досить часто експлуатується в українському просторі, в умовах інституційної недостатності видається недоречною. Стихійна лібералізація, ймовірно, може бути сприятливою для розвитку бізнесу як такого, проте інтеграція розвитку бізнесу в розвиток громад потребуватиме цілеспрямованого інституційного будівництва. Зокрема – шляхом зацікавлення бізнесу в інвестуванні у формування інституційного (соціального) капіталу громади, який сформує локальні мережі, що дозволитимуть ефективніше використовувати локальні ресурси й отримувати вищу віддачу на вкладений капітал. Зазначимо, що на міжнародному рівні з урахуванням сучасних змін у технологіях й організації ведення бізнесу наразі застосовується поняття «ділової екосистеми» (business ecosystem) для малих і середніх підприємств – як цілісного середовища реалізації підприємницької діяльності, що починається на рівні підприємства та закінчується на кордоні країни, складається з прибуткових (сервісних), неприбуткових організацій, локальної інфраструктури, системи освіти та кваліфікаційної підготовки тощо [16]. Малому й середньому бізнесу комерційно не вигідно налагоджувати власні логістичні й сервісні служби. Сфера відповідальності громад у рамках «ділової екосистеми» розглядається насамперед у розв'язанні проблеми «останньої милі»: локального середовища для малих і середніх підприємств, облаштування якого значною мірою є результатом публічних інвестицій, передусім у транспортну, шляхову, інформаційно-комунікаційну інфраструктуру, особливо для віддалених регіонів, де на частку публічних коштів припадає 70 % фінансування [16]. Більшість таких об'єктів інфраструктури має «подвійне призначення» й однаково важливі як для бізнес-спільноти, так і для пересічних членів громад – у такий спосіб формується компліментарність просторового і бізнес розвитку. Відсутність такого підходу призводить до застою у реалізації більшості проектів, навіть згаданих нами. Якщо бізнесмен розуміє, що для розвитку туризму, а отже отримання прибутку він повинен буде не тільки збудувати готель, бальнеологічний комплекс, чи екопарк, а ще й сам вимушений буде займатись підведенням необхідних комунікацій, облаштуванням дороги тощо, то скоріше за все інвестиційний проект так і не буде реалізовано.

Чи стануть глобальні проблеми недосконалості законодавчої системи, розриву між практичною діяльністю та наукою, несформованої інфраструктури та кадрова некомпетентність назаваді в розвитку туризму в ОТГ можна – питання що потребує детального вивчення після завершення реформи та очікування у 3-5 рр. після запуску більшої частини інвестиційних проектів.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Висновки. Децентралізація – це надважливе зрушення в устрої держави в напрямку Європейських стандартів життя. Зміни, які приносить реформа матимуть значний вплив на всі галузі економіки і туризм зокрема. Бажання та значні можливості реалізації проектів розвитку туризму на територіях ОТГ вже отримують життя в різних куточках України. Однак їх життєздатність знаходиться під питанням через значну кількість проблем, що потребують негайного вирішення як на рівні держави, так і через зміну світогляду жителів самих громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла С. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні / С. Біла. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право.. – 2015. – №27. – С. 60–68.
2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу: аналіт. доп. / [Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2019. – 192 с.
3. Децентралізація в Україні: досягнення, надії і побоювання / InternationalAlert, УНЦПД. – 2017. – 32 с.
4. Загальна інформація [Електронний ресурс] // Децентралізація дає можливості – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/about>.
5. Зашко О. «Мама Африка» в Україні: фестиваль їжі та настрою [Електронний ресурс] / О. Зашко // Громадське Телебачення. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/mama-afryka-v-ukraini-festyval-izhi-ta-nastroiu>.
6. Ліпошко О. «П'ять перлин Дніпра», Або як кременчужанам швидко втекти від цивілізації [Електронний ресурс] / О. Ліпошко // Кременчуцька газета. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://kg.ua/news/pyat-perlin-dnipra-abo-yak-kremenchuzhanam-shvidko-vtekti-vid-civilizaciyi>.
7. Паспорт Батуринської громади [Електронний ресурс]//Батуринська об'єднана територіальна громада – Режим доступу до ресурсу: <https://baturyn-rada.gov.ua/pasport-gromadi-13-44-25-20-09-2017/>.Ш
8. Перше регіональне засідання щодо реалізації проекту greenways «Соляна дорога» [Електронний ресурс] // Тавричанська громада. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://tavrychanska-gromada.gov.ua/news/1548144184/>.
9. Робота і досягнення ГО «АРР ТОТГ» за 2019 рік [Електронний ресурс] // ГО «АРР ТОТГ». – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.arr.ks.ua/rabota-dosyagnennya-go-arr-totg-za-2019-rik/>.
10. «Своя земля»: зелений туризм в громадах Полтавщини [Електронний ресурс] // Децентралізація дає можливості. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/news/9780>.
11. Семенов В. Розвиток туристичної галузі в умовах децентралізації / В. Ф. Семенов, Н. С. Вагіна. // Slovakinternationalscientificjournal. – 2019. – №28. – С. 13–17.
12. Соляна дорога у країні корів [Електронний ресурс] // Нова Каховка City. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://novakahovka.city/read/experiance/65551/solyana-doroga-v-kraini-koriv>.
13. Співробітництво заради розвитку: три громади Херсонщини створили туристичний маршрут «Соляна дорога» [Електронний ресурс] // Український кризовий медіа центр – Режим доступу до ресурсу: <http://decentralization.uacrisis.org/solianadoroha>.
14. Стратегія розвитку Батуринської об'єднаної територіальної громади на 2018–2027 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://rada.info/upload/users_files/04412354/docs/336fe4318d597156299470603d698a02.doc.
15. Greenways «Соляна дорога» Туристичний шлях від центру Херсонщини до морів [Електронний ресурс] // ГО "АРР ТОТГ" – Режим доступу до ресурсу: <https://www.arr.ks.ua/greenways/>.
16. SME Competitiveness Outlook 2018 : BusinessEcosystemsfortheDigitalAge. – Geneva : ITC, 2018 P. 22
17. What is a greenway? [Електронний ресурс] // CooksRivertoIronCoveGreenWay – Режим доступу до ресурсу: <https://www.greenway.org.au/about/what-greenway>.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 338.484

ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ У ЛЬВОВІ

Наталя Федечко

*Науковий керівник: Клапчук Михайло Володимирович, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

У статті досліджено історичні передумови розвитку закладів розміщення, сучасний стан та проблеми розвитку готельно-ресторанної сфери Львова. Проаналізовано місце готельно-ресторанної сфери у економіці міста. Зазначено, що місто Львів є одним з найбільших у країні міст, з таким великим готельно-ресторанним фондом. Відзначено роль готельно-ресторанної сфери у формуванні туристичних потоків в країну та місто.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, готельні послуги, сфера гостинності, заклади розміщення.

**PROBLEMS AND DEVELOPMENT OF THE HOTEL AND RESTAURANT
SPHERE IN LVIV**

Fedechko Natalia

*Supervisor: Klapchuk M. V., candidate of geographical sciences, associate professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Summary: The article examines the current state and problems of development of the hotel and restaurant sector in Lviv. The place of hotel and restaurant sphere in the city economy is analyzed. It is noted that the city of Lviv is one of the largest cities in the country, with such a large hotel and restaurant fund. The role of the hotel and restaurant sphere in the formation of tourist flows to the country and the city is noted.

Keywords: tourism, hotels, tourism industry, hotel services, hospitality.

Важливим елементом туристичної індустрії є готельно-ресторанний бізнес, який включає в себе великий комплекс послуг, та є основним чинником розвитку туристичної галузі. За останні роки, готельно-ресторанний бізнес зазнав істотних змін, а саме: введення та розвиток комп'ютерних технологій, розвиток мережі малих підприємств, «екологічність» розвитку підприємств[1].

Львів – туристична столиця України. Лише для того, щоб насолодитися вікендом, атмосферою міста та прогулятися стародавніми вуличками під музику Львівських музикантів, сюди приїжджає безліч туристів з різних куточків світу. Готельні підприємства – є візитною карткою міста, тому, розвиток готельно-ресторанної сфери відіграє провідну роль у становленні туристичного іміджу міста та країни загалом. В Україні саме місто Львів вирізняється дуже вдалим географічним розміщенням – воно розташовується на перехресті важливих торговельних шляхів між Європою та Азією. Ще здавна сюди приїжджало багато купців, які зупинялись тут та шукали притулок задля відпочинку на своєму торговельному шляху. Саме це стало передумовою для виникнення та розвитку готельних закладів Львова.

На розвиток закладів розміщення у місті та готельної інфраструктури, також мали значний вплив такі історичні умови, як:

- вдале географічне розташування міста (на перехресті всіх важливих торговельно-економічних шляхів - від давніх часів і до сьогодення);
- збільшення обсягів туристичних потоків за часів Радянського періоду;
- наявність важливих історико-культурних ресурсів;
- проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р, та інших міжнародних заходів у місті [2].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Місто Львів є одним з лідерів за кількістю готелів в Україні. Важливими елементами розвитку готельно-ресторанної сфери у Львові на сьогодні є: природно-ресурсні, історико-культурні та соціально-економічні чинники. Місто Львів займає перше місце в Україні за кількістю історико-архітектурних пам'яток, та навіть центральна частина міста внесена до списку світової спадщини ЮНЕСКО. У Львові є велика кількість музеїв, декілька театрів, картинні галереї та органний зал. Найвідомішим та найстарішим музеєм є Національний музей, Музей-заповідник "Личаківський цвинтар"(виник у 1786 році та вважається одним із найстаріших в Європі), Львівський історичний музей, Львівська державна картинна галерея, Музей народної архітектури та побуту України, музей етнографії та художнього промислу, літературно-меморіальний музей І. Франка. Серед театрів найбільш знаними є Львівський державний академічний театр опери та балету ім. Івана Франка, Львівський драматичний театр ім. М. Заньковецької, духовний театр "Воскресіння". Історико-культурні ресурси Львова є одним з важливих чинників формування туризму у місті, що заохочує туристів більше ніж з 120 країн світу відвідувати місто щороку, знову і знову. Найчастіше місто відвідують громадяни Польщі, Німеччини, Російської Федерації, США, Австрії, Італії, Великої Британії, Білорусі, Угорщини, Канади, Франції, Ізраїлю та Туреччини.

Готелі надають туристам з різних куточків світу не лише місце ночівлі, а й забезпечують комплексом додаткових послуг, що робить перебування ще комфортнішим. Туристи вибирають місто переважно з відпочинковою метою, також велику частку займає бізнес-туризм. Середній показник заповненості номерного фонду становить 50-60%, а у піковий сезон 80-90%. З розвитком туризму у місті, росте і розвивається кількість засобів розміщення і конкуренція між ними. У Львові є наявні всі категорії готелів для розміщення, які можуть розмістити понад 6 тисяч гостей. Суттєвою проблемою для готельного господарства міста та регіону є концентрація готелів та інших засобів розміщення переважно у туристичному центрі Львова, що робить розвиток віддаленіших засобів розміщення неоднорідним, а центр міста – переповненим [3]. Динаміка розвитку готельної індустрії, в останні роки, характеризується збільшенням пропозиції, та в цей самий час, зменшенням попиту на готельні послуги, що призводить до збільшення конкурентної боротьби на ринку послуг.

Основними проблемами розвитку готельної сфери у Львові є: недостатньо ефективна державна політика; застаріла матеріально-технічна база; невідповідність більшості готелів сучасному світовому сервісу та стану розвитку; високий рівень оподаткування; недосконала система обліку поселення в готель; недоліки в сфері інвестування та підприємництва. Ще одною важливою проблемою є те, що більшість засобів розміщення потребують ремонту та реконструкції.

Для розвитку та виходу нашої сфери гостинності на міжнародний рівень, потрібно усвідомити наявні проблеми, та створити сприятливі умови для просування та становлення конкурентоспроможності вітчизняного туристичного ринку[4].

Сфера ресторанного господарства є також дуже важливою частиною у наданні туристичних послуг. Відвідування ресторанного чи іншого закладу харчування, формує загальне враження про подорож, оскільки для будь-якої особи (туриста) харчування є одним з найважливіших пріоритетів під час подорожі. Заклади громадського харчування у місті багатопрофільні. Кожен може знайти кухню за своїми вподобаннями. Розвинені у місті екзотичні кухні, такі як азіатська кухня чи кухня південної Африки, і закінчуючи рідною українською кухнею. Популярними є також італійська, іспанська, французька, німецька та польська кухні. Ціни у закладах сприятливі. Як виключення є лише фешенебельні ресторани та заклади високого класу, які розраховані на людей певного соціального рівня.

Станом на 2018 рік у Львові діяли 748 закладів ресторанного господарства. До засобів ресторанного господарства належать: ресторани, бари, кафе, піцерії та інші. Основними напрямками розвитку ресторанних закладів у Львові є: стрітфуд, винні бари, заклади з історичною легендою. Цікавим та особливим видом засобів ресторанного господарства у Львові є концептуальні ресторани. Концептуальні ресторани – це ресторани, створені для надання не лише послуг харчування, а й таких потреб як потреба у враженнях. Концептуальні ресторани створюють таку атмосферу, що жодний турист не залишиться осторонь, а буде брати участь у

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

форматі цього ресторану та стане частинкою закладу. Атмосфера таких закладів передається через інтер'єр, історію, обслуговування та звичайно кухню. Концептуальні ресторани стають частиною туристичного продукту, та відіграють велику роль у привабливості для туристів. До таких закладів відносяться ресторани: «Криївка», «Дім легенд», «Гасова Ляampa», «Масонська ложа», та інші.

«Криївка» – ресторан-кнайпа у Львові, один з найвідвідуваніших закладів. Криївка – назва військово-оборонної споруди Української повстанської армії. Родзинкою закладу є те, що його не так просто знайти, оскільки ні вивіски ні входу в заклад не видно. Тому щоб потрапити туди потрібно самотужки шукати вхід. Якщо ви знайшли вхід – це добре, проте це ще не всі випробовування. Вхід в заклад здійснюється через маленькі дерев'яні двері в яких Вас зустрічають словами «Слава Україні!» і очікують пароль «Героям Слава!». Якщо пароль не вірний – вхід в заклад заборонений. В кінці цього дійства вам наливають чарку медовухи та пропускають в середину. Цей заклад цікавий туристам своєю атмосферою, обслуговуванням які передаються через інтер'єр, який оформлений у стилі УПА.

Кнайпа «Гасова лампа», знаходиться у вірменському кварталі Львова та розміщується на трьох поверхах старого австрійського будинку (У 1853 р. у Львові винайдено першу у світі гасову (керосинову) лампу). Оформлення закладу нагадує хімічну лабораторію, у якій напої подають у скляних колбах, а на столах стоять гасові лампи, які створюють неповторну атмосферу. Такі заклади є своєрідною родзинкою Львова, та ще більше привертають увагу туристів на місто [5].

Чинниками, що сповільнюють розвиток ресторанного господарства у Львові та в Україні є: економічні чинники (стан економіки, інвестиційна привабливість, середній дохід населення); високі ставки орендної плати, що негативно впливають на цінову політику закладів; недосконалий рівень підготовки фахівців; високий рівень конкуренції.

Туристична галузь – є однією з найперспективніших галузей економіки Львова. Надійною основою для розвитку різних видів туризму є сучасна індустрія туризму у місті. Сфера гостинності у Львові динамічно росте і розвивається. Стан сфери гостинності впливає на розвиток індустрії туризму в місті, тому задля подальшого розвитку, потрібно забезпечити сприятливі умови, за яких готельні та ресторани заклади зможуть не лише вижити на тлі конкуренції у місті, а й привертати увагу на світовому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1) Ковальчук Т. Г. Перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні в умовах глобалізації світового господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/28.pdf ;

2) Наталія Ганич «Історико-географічні особливості становлення та розвитку готельної сфери Львова» Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Випуск 42. С. 53–63. Visnyk of the Lviv University. Series Geography. 2013. Issue 42. P. 53–63. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.geography.lnu.edu.ua/Publik/Period/visn/42/PDF/008_Ganych.pdf

3) Гірняк Л. І., Мосінг М.-Т. В. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг" (м. Львів, 7 грудня 2017 р.) Львів: Растр-7, 2017. – 368 с. – С. 297-299. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/girnyak3.htm ;

4) Косій Т. М. Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції "Індустрія гостинності в країнах Європи". [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/kosij.htm?fbclid=IwAR11AE441EAGnxB4CIAMrK6oMfGAFafk5T8f558DGxyS7EYoPT2ccclQo

5) Нарваліус Е. Аромати пам'яті з присмагом ностальгії: тематичні ресторани в пограниччях Центрально-Східної Європи / Е. Нарваліус // Міжнародний інтелектуальний часопис «Україна модерна». – 2015. -No22. – 3-9 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1984/1/972018pdf.pdf?fbclid=IwAR2rzaL3xl_wyuMjkixoRyYntC34wAlN9fLK-N7vYWhYa30m1dBS4WZAN0

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 911.3+372.891:504.062

**ВИВЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ
У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ**

Ростислав Ганич

*Науковий керівник: Котик Любов Іванівна, кандидат географічних наук, асистент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Розкрито сутність поняття екологічна проблема. Обґрунтовано важливість вивчення екологічної компоненти у середній школі при викладанні географії. Зазначено уміння та навички, які розвивають учні при вивченні екологічних проблем у школі. Проаналізовано місце вивчення екологічних проблем у підручниках з географії для середньої школи. Виявлено, що територіальні екологічні проблеми мало вивчаються у середній школі, а розглядаються у руслі глобальних проблем людства. Встановлено, що найбільше уваги зосереджено на наслідки Чорнобильської аварії, натомість як інші техногенні аварії локального і регіонального масштабу залишаються поза увагою вивчення. Обґрунтовано, що доцільним є посилення уваги учнів на уроках географії до вивчення причин виникнення та шляхів розв'язання екологічних проблем на локальному рівні.

Ключові слова: екологічна проблема, середня школа, географія.

**STUDY THE TERRITORIAL ENVIRONMENTAL PROBLEMS
IN SECONDARY SCHOOL**

Rostyslav Hanych

*Supervisor: Kotyk L. I., assistant of the department economic and social geography
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine*

The essence of the concept of ecological problem is revealed. The importance of studying the environmental component in high school when teaching geography is substantiated. The skills and abilities that students develop when studying environmental problems at school indicated. The place of studying ecological problems in geography textbooks for high school is analyzed. It was found that territorial environmental problems are little studied in high school, and are considered in the light of global problems of mankind. It is established that most attention is focused on the consequences of the Chernobyl accident, instead, other man-made accidents of local and regional scale remain out of the study. In general, it is advisable to increase the attention of visitors to geography lessons to study the causes and ways to solve environmental problems at the local level.

Keywords: environmental problem, secondary school, geography.

У XXI ст. людство на фоні повсюдної комп'ютеризації й пришвидшеного техніко-технологічного й інформаційного розвитку усе більшу увагу зосереджує на стані довколишньої екосистеми. Збереження її первозданного стану, схвалення і дотримання норм збалансованого розвитку стає вимогою як виживання людства у швидкозмінному й технологічно невизначеному світі, так і критерієм нової етики людства. Не залишається осторонь цих проблем і середня школа, де вивчення екологічних проблем є наскрізною лінією окремих дисциплін (біологія, фізика тощо) та ключовим елементом формування загальної фахової компетентності учня (географія, історія та ін.). Розуміння сутності екологічних проблем та шляхів їхнього розв'язання є обов'язковою компонентою знань з географії у XXI ст. Власне шкільна географія дозволяє «учням опираючись на власні знання, розвивати інтелектуальні навички і вирішувати повсякденні проблеми, пропонує унікальні можливості для осмислення сучасного світу та місця людини в ньому» [10].

У навчальних програмах затверджених Міністерством освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів тема вивчення територіальних екологічних проблем має міждисциплінарний характер. Найповніше вона розкривається у географії, однією з наскрізних змістових ліній вивчення якої у середній школі на рівні з лінією «Громадянська відповідальність»,

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

«Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» є «Екологічна безпека і сталий розвиток» [3]. Її метою є формування в учнів громадянської активності, відповідальності й екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань довкілля і розвитку суспільства. Позитивом є й те, що у шкільній освіті навчальний курс географія – єдиний предмет, який розглядає екологічну тематику через призму перебігу екологічних проблем на п'ятьох просторових рівнях: глобальному, макрорегіональному, загальнодержавному, субрегіональному і локальному. Застосування цього підходу дає змогу формувати в учнів цілісну картину світу щодо екологічних викликів сьогодення з посиленням акцентом на особливостях перебігу проблеми на території власної держави, регіону, місцевості проживання [1, 3, 5].

Імплементация змістової лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» при вивченні географії у середній школі забезпечує:

- розуміння унікальності природних та антропогенних ландшафтів;
- усвідомлення деструктивного впливу діяльності людини на природні комплекси різного масштабного рівня;
- готовність до оцінки наслідків діяльності людини щодо природного довкілля;
- можливість прогнозувати розвиток екологічних проблем на локальному, субрегіональному, загальнодержавному, глобальному рівнях.

Екологічна проблема — це зміна природного середовища (довкілля) у результаті антропогенних дій, що веде до порушення структури і функціонування природних систем (ландшафтів) і призводить до негативних соціальних, економічних та інших наслідків [8].

Екологічна проблема, як проблема сучасного суспільства, проявляється у різкому загостренні суперечностей у відносинах між суспільством і природою, виражається у порушенні природних процесів унаслідок надмірної антропогенної дії, яка особливо посилилася у другій половині ХХ і на початку ХХІ ст. Поняття екологічної проблеми є антропоцентричним [8], оскільки негативна зміна в природі оцінюється щодо умов існування людини.

У підручниках середньої школи переважно зосереджують увагу на *шістьох групах територіальних екологічних проблем* [2, 4, 6, 9, 10]:

- атмосферні (забруднення атмосфери: хімічне, механічне, теплове, світлове, звукове — останні два притаманні великим мегалополісам);
- водні (виснаження і забруднення поверхневих і підземних вод, забруднення морів і океанів, вичерпність запасів прісної води, танення льодовиків);
- геолого-геоморфологічні (інтенсифікація несприятливих геолого-геоморфологічних процесів, порушення сформованого рельєфу і геологічної будови у високоурбанізованих районах);
- ґрунтові (забруднення ґрунтів, ерозія, дефляція, вторинне засолення, заболочування, зменшення родючості ґрунтів);
- біотичні (зменшення різноманіття та площі ареалу поширення рослинності, скорочення площі лісів, пасовищна дигресія, скорочення видового біотичного різноманіття на суходолі та у водному просторі, загрози генетичномодифікованих форм життя тощо);
- ландшафтні — опустелювання, загальне різке зниження біорізноманіття на території дослідження, порушення режиму природоохоронних територій, зменшення площ природоохоронних територій на фоні розростання високоурбанізованих зон та регіонів, загальні виклики пов'язані з кліматичними змінами та ін.

До виконання завдання формування екологічних компетентностей, які набувають учні у процесі вивчення теми «Глобальні проблеми людства» по-різному підходять авторські колективи підручників з географії 9 класу (табл. 1).

Найповніше екологічні проблеми вивчаються у середній школі в курсі «Географія» в дев'ятому класі у розрізі ознайомлення з глобальними проблемами людства. Тут екологічні проблеми вивчаються на рівні з проблемами війни і миру, тероризму, соціальної й економічної нерівності, подолання відставання країн, що розвиваються, вичерпності сировинних та енергетичних ресурсів людства тощо.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Таблиця 1

Розкриття змісту екологічних проблем у підручниках з географії (9 клас)

Одиниці аналізу	Підручники (перший автор), 2017						
	Бойко В.	Глецький Й.	Гльберг Т.	Кобернік С.	Масляк П.	Надтока О.	Пестушко В.
Означення терміну «екологічна проблема»	+	+	+	+	+	+	+
Терміни-синоніми до екологічної проблеми	+ (криза навколишнього середовища)	+ (погіршення стану довкілля)	+ (загострена екологічна ситуація)	+ (різке погіршення стану довкілля)	+ (інтенсивне руйнування довкілля)	+ (посилення антропогенного впливу на довкілля)	+ (антропогенні зміни у навколишньому середовищі)
Нові терміни, які використовують при розкритті змісту екологічних проблем	+ (деградація довкілля, бедленд)	+ (забруднення географ. середовища техногенне забруднення)	+ (виснаження природних ресурсів, критичне забруднення)	+ (смог, екологічне мислення, екологічна освіта)	+ (космічне сміття)	+ (екологізація)	+ (антропогенні ландшафти, забруднення навколоземного простору)
Визначення місця екологічних проблем у системі глобальних проблем	+ (схема, 7 місце)	+ (текст, 2 місце)	+ (текст, 3 місце)	+ (текст, 2 місце)	+ (схема, у 3 блоці 1 місце)	+ (схема, 2 місце)	+ (текст, 3 місце)
Розкриття структури екологічних проблем	+ (схема, 4 складові)	+ (текст, 2 складові)	+ (2 схеми, 6 блоків проблем)	+ (текст, 4 складові)	-	+ (текст, 4 складові)	+ (текст, 3 складові)
Розкриття змісту структурних компонентів екологічних проблем	+	+	+	+	-	+	+
Наголос на територіальних відмінностях прояву екологічних проблем у глобальному масштабі	+	+	+	+	-	+	+
Наголос на забрудненні Світового океану	+	+	-	+	-	+	+
Аналіз прояву екологічних проблем на території України	+	+	-	-	-	-	+
Чорнобиль, як приклад екологічної катастрофи глобального масштабу	-	+ (Фукусіма, 2011)	-	-	+	-	-
Шляхи розв'язання екологічних проблем	+	+ (3 головні)	+	+	+	+	+
Впровадження стратегії сталого (збалансованого) розвитку для розв'язання екологічних проблем	+	+ (окремий параграф)	-	+	-	+	+ (окремий параграф)
Інформація про міжнародні і громадські природоохоронні організації	+	+ (окремий параграф)	-	+	+	+	+
Додаткова цікава інформація за тематикою екологічних проблем	+	+	+	+	+	+	+
Націленість на власні дослідження з тематики екологічних проблем	+	+	+	+	+	+	+

Укладено за: [2, 4, 6, 9, 10].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Усі автори підручників наголошують на найважливішому аспекті прояву екологічних проблем [7]: критичне забруднення практично кожної геосфери; виснаження природних ресурсів; погіршення комфортності проживання людини у природному довкіллі, забрудненні навколоземного простору. При висвітленні екологічних проблем автори використовують картосхеми з позначенням головних зон і центрів екологічної катастрофи, обсягами викидів шкідливих речовин у Світовий океан й атмосферне повітря тощо. Найповніше тематика територіальних екологічних проблем висвітлена у підручниках за ред. В.Бойко і В.Пестушко (окремий параграф); у підручнику за ред. П.Масляка, екологічним проблемам присвячено мало місця, натомість широко розкрито проблеми війни і миру, гібридної війни, тероризму, конфліктів у сучасному світі та ін. При висвітленні територіальних екологічних проблем автори підручників наводять додаткову інформацію у вигляді виносок [2, 4, 9], QR-кодів [4, 9], які спрямовані заохочувати цікавість, інформаційну грамотність та самоосвіту учнів.

Найповніше у підручниках розкрита тематика Чорнобильської екологічної катастрофи, частково є згадки про екологічні катастрофи які виникають у районах інтенсивного видобутку корисних копалин як на території України (Донбас, Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн, видобуток уранових руд у районі м. Жовті Води тощо) так і на території інших країн світу: США (витік нафти у Мексиканській затоці), Кувейт (нафтові плями в акваторії Перської затоки), Польща (виклики ревіталізації майнінгових територій), Німеччина (проблеми відновлення екосистеми старопромислових районів), Італія (виклики збереження екосистеми туристичних регіонів) та ін.

На жаль поза увагою авторів підручників є сучасні екологічні проблеми, які виникають на території України: Полісся — нелегальний видобуток бурштину; Українські Карпати — несанкціоновані вирубки лісових масивів; Причорномор'я — нелегальна забудова шельфу тощо. Мало місця у підручниках присвячено й вивченню екологічних проблем локального місця проживання учнів. Це завдання переважно виноситься на самостійне опрацювання, подається як додаткове запитання для самостійного опрацювання. Зміщення вектору вивчення екологічних проблем з глобального на локальний масштаб дасть змогу учням глибше пізнати механізм їхнього виникнення, складність причинно-наслідкових зв'язків та викликів подолання наслідків цих проблем, усвідомити необхідність дотримання вимог збалансованого розвитку та бережливого ставлення до довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький М. І. Соціальна географія: навч. посібник / М. І. Білецький, І. В. Ванда, Л. І. Котик. — [2-ге вид., допов.]. — Львів: Простір-М, 2015. — 468 с.
2. Бойко В. М. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Бойко В. М. та ін. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. — 272 с.
3. Географія. 6-9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua>.
4. Гілецький Й. Р. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Й. Р. Гілецький, Р. Р. Сливка, Я. Д. Атаманюк. — Харків: Ранок, 2017. — 208 с.
5. Книш М. Політико-географічна глобалістика / М. Книш, Л. Котик. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. — 484 с.
6. Кобернік С. Г. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко. — Кам'янець-Подільський: Абетка, 2017. — 288 с.
7. Котик Л. І. Вивчення екологічних проблем у середній школі (на прикладі навчальних підручників з географії для 9 класу) / Л. І. Котик, Р. В. Ганич // Priority Directions of Science Development. Abstracts of the 4th International Scientific and Practical Conference. — Lviv: SPC "Sci-conf.com.ua", 2020. — Pp. 320-324.
8. Кучерявий В. П. Екологія: підручник / В. П. Кучерявий. — Львів: Світ, 2000. — 500 с.
9. Масляк П. О. Географія: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. з поглибленим вивченням географії для 9 класу / П. О. Масляк, С. Л. Капіруліна. — Харків: Ранок, 2017. — 240 с.
10. Пестушко В. Ю. Географія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова, А. І. Довгань. — К.: Генеза, 2017. — 272 с.
11. International Chapter on Geographical Education, 2018 [Electronic resource]. — Mode of access: <https://unesdoc.unesco.org>.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 502.51(285:477.83-25)

**ВОДОЙМИ ЛІСОПАРКУ ПОГУЛЯНКА МІСТА ЛЬВОВА:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ**

Анна-Катерина Чорна

*Науковий керівник: Койнова Ірина Богданівна, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Висвітлено сучасний стан та використання водойм у лісопарку Погулянка міста Львова. За даними фондових, статистичних матеріалів проведений аналіз забруднення води досліджуваних водойм. Під час польових досліджень здійснений аналіз фізичних параметрів стану води, виявлені джерела забруднення водойм, засмічення та загальна оцінка прибережних водозахисних смуг. Найкращий геоecологічний стан має став у Ботанічному саду ЛНУ ім. І. Франка, це пов'язано із мінімальним антропогенним впливом. Хороший геоecологічний стан ставка біля Центру творчості дітей та юнацтва Галичини. Каскад ставків має поганий геоecологічний стан і не може належним чином виконувати свої функції. Враховуючи поліфункціональне значення даних водойм, розроблені рекомендації щодо покращення їх геоecологічного стану.

Ключові слова: забруднення водойм, забруднюючі речовини, евтрофікація, прибережна водохоронна смуга, відновлюючі заходи.

**RESERVOIRS POHULIANKA FOREST PARK OF THE CITY OF LVIV:
THE MODERN STATE AND USE**

Anna-Kateryna Chorna

*Supervisor: Koinova I. B., Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The current state and use of reservoirs in the Pohulianka forest park in Lviv is highlighted. According to the statistical materials, the analysis of water pollution of the studied reservoirs was carried out. In the course of the field researches the physical parameters of the water condition have been analyzed, sources of pollution of reservoirs, clogging and overall assessment of coastal water protection strip have been identified. The pond located in the Botanical Garden Ivan Franko National University of Lviv has the best geo-ecological state, because this is due to the minimal anthropogenic impact. The pond near Tsentr Tvorchosti Ditey Ta Yunatstva Halychyny has a good geo-ecological condition. The cascade of ponds has a poor geo-ecological state and cannot properly perform its functions. Taking into consideration the multifunctional importance of this reservoirs, recommendations have been developed to improve their geo-ecological state.

Keywords: water pollution, pollutants, eutrophication, coastal water strip, restorative measures.

Водойми в межах міста виконують ряд важливих функцій, а саме регулювання гідрологічного режиму навколишніх територій, пом'якшення мікроклімату, запаси води на випадок пожеж, місця для відпочинку жителів, риборозведення. Переважна більшість сучасних водойм міста Львова є у поганому геоecологічному стані і не можуть повноцінно виконувати свої функції. Через зростання забудованих площ міста спостерігається постійне зменшення кількості водойм. Це відбувається не лише через засипання чи забудову, але й через зміну водозбірних площ і позбавлення притоку води, в результаті чого водойми пересихають. Саме тому геоecологічні дослідження водойм в межах міст є актуальними, адже вони дозволяють розробити плани щодо покращення стану та функціонування водойм.

Результати найновішої інвентаризації, проведеної ЛМР у 2019 р., свідчать, що у місті Львові є 67 діючих водойм. Водойми в межах міста розподілені нерівномірно. Найбільша їх кількість у Личаківському районі, де розташований лісопарк Погулянка. На території лісопарку є п'ять водойм: став біля Центру творчості дітей та юнацтва Галичина (вул. А. Вахнянина), каскад із трьох декоративних ставків та став на вул. М. Черемшини, 44 у ботанічному саду ЛНУ ім. Івана Франка. Всі вони штучного походження і належать до річкового басейну Західного Бугу [1, 2].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Площа водного дзеркала найбільшого ставу, що біля Центру творчості дітей та юнацтва Галичина, складає 0,27 га. Відповідальною за утримання даної водойми є Личаківська районна адміністрація, але опікується станом водойми львівський туристичний клуб «Манівці». Ця водойма одна з найбільш функціональних, серед інших львівських водойм. Став популярний серед містян увесь рік. У теплий період року тут активне рекреаційне використання (прогулянки, ловля риби, засмагання на узбережжі). Останні роки на узбережжі облаштовують літнє кафе. Попри те, що купання в ставку заборонене і адміністрацією, і санстанцією, відвідувачі ігнорують цю заборону. Взимку, на Водохреща тут влаштовують Йорданські купання. Також водойму використовує турклуб «Манівці» для тренувань з каякінгу. На узбережжі ставу часто проводяться різноманітні фестивалі. У лютому - березні воду із ставу спускають і чистять дно. Останні роки схили водойми викладені спеціальним покриттям, що укріплює береги, зменшує ерозію та замулення водойми. На ставку вже кілька років поспіль живуть качки, є багато риби, а мілководні частини за літо тут заростають вищими водними рослинами та водоростями.

Вздовж головної алеї Погулянки, в руслі потоку Пасіка, притоки річки Полтви, розташовується каскад трьох декоративних ставків. За утримання каскаду відповідає ЛКП «Зелений Львів». Ставки невеликі за площею 0,04; 0,05 та 0,02 га. Улоговини ставів є забетоновані і неглибокі (максимально 1,5 м). Воду із ставків на зиму також спускають, чистять дно, але малий водообмін, незначна глибина та високі літні температури останні роки у м. Львові спричиняють надмірне прогрівання води, активний розвиток водоростей та практично повне заростання дзеркала води вже на початку літа. Це суттєво ускладнює їхнє функціональне використання. Сучасний стан ставів каскаду різний. У найкращому стані знаходиться нижній став, а у найгіршому – верхній. Він наповнюється з невеликого потоку Пасіка, який у жаркі літа пересихає, а також дощовими та ґрунтовими водами зі схилів пагорбів Погулянки. У 2020 р. каскад наповнили водою у кінці березня-квітні, але вже у середині травня верхнє озеро з каскаду повністю заросло водоростями (95 % площі дзеркала), середнє озеро евтрофіковане на 25 %, на нижньому тільки починається заростання (менше 5% площі). У безвітряні літні дні тут поширюється неприємний запах, що ускладнює рекреаційне використання ставків.

Ще один ставок, площею 0,24 га, знаходиться на території Ботанічного саду Львівського Національного університету імені І. Франка. Він, окрім екологічної, виконує, ще й важливу науково-дослідну функцію. Тут велике різноманіття рослинності і тваринного світу. Ставок зазнає найменшого негативного антропогенного впливу, оскільки вхід на територію ботанічного саду обмежений.

Моніторингові спостереження за екологічним станом водойм у м. Львові систематично проводить лабораторія КП «Адміністративно-технічне управління» Львівської міської ради. У 2019 та 2020 році були відібрані проби з двох із п'яти ставів Погулянки (табл. 1).

Таблиця 1

Показники перевищення ГДК у воді досліджуваних водойм міста Львова станом на 2019 і 2020 роки [4]

Показник забруднення	Перевищення ГДК, разів							
	Став біля палацу творчості дітей та юнацтва Галичина				Каскад декоративних ставків (верхня водойма)			
Квартал, рік	II, 2019	III, 2019	IV, 2019	I, 2020	II, 2019	III, 2019	IV, 2019	I, 2020 (середня водойма)
Залізо загальне	2	2,6	-	2,3	-	-	-	2,7
Азот амонійний та аміак	1,9	-	2,5	-	-	-	-	-
Фосфати	-	1,1	-	1,1	-	-	-	-
Завислі речовини	2,4	1,2	3,4	3,9	-	1,8	2,0	1,5
СПАР	-	1,1	-	-	-	1,3	-	-
БСК ₅	1,7	-	1,7	1,7	1,8	1,7	-	-

Високі значення БСК₅ свідчать про те, що у водоймах присутня велика кількість органічних речовин, а це спричиняє евтрофікацію. Дані щодо забруднюючих речовин відрізняються

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

протягом року, вони будуть залежати від сезону відбору проб, рівня наповнення водойми, погодних умов і стану використання.

Прозорість залежить від вмісту у воді завислих і забарвлених органічних і мінеральних речовин. Чим вищий показник висоти стовпця води у сантиметрах, тим краща прозорість води. Забарвленість природних вод зумовлена наявністю в них здебільшого гумінових кислот і дубильних речовин, білково- та вуглеводоподібних сполук, жирів та інших органічних речовин, що містяться в складі живих організмів, які населяють водойму, або є продуктами їхньої життєдіяльності і розкладу [3]. За водневим показником води ставки відносяться до нейтральних (табл. 2). Для прибережної водоохоронної смуги характерне незначне накопичення на узбережжях побутових відходів.

Таблиця 2

**Геоecологічні параметри досліджуваних водойм міста Львова
станом на I квартал 2020 року за результатами польових досліджень**

Назва водойми, адреса	рН	Стан улоговини водойми	Імовірні антропогенні впливи	Фізико-географічні параметри				
				Запах	Каламутність	Осад	Прозорість, см	Колір
Став біля палацу творчості дітей та юнацтва Галичина	7,4	Природна 70%, забетоновано 30%	Рекреаційний вплив, засмічення	Болотний	Слабка	Незначний	13,3	Жовтуватий
Каскад декоративних ставків (середня водойма)	7,3	Забетонована	Стоки дощової каналізації, засмічення, рекреаційний вплив	Болотний	Помірна	Незначний	15,0	Жовтуватобурий

В умовах прояву наслідків глобального потепління клімату водойми лісопарку Погулянка, та й міста Львова загалом, міліють, оскільки позбавлені природного стоку з водозбірного басейну – весь стік потрапляє у каналізацію. Ставки швидко евтрофікуються, замулюються і часто заростають повністю, зникаючи як водойма. Тому реалізація проекту роз'єднання дощової та комунальної каналізації міста дозволить наповнювати водойми дощовою водою.

Для покращення геоecологічного стану водойм у лісопарку важливо також налагодити постійний моніторинг за станом водойм та якісними показниками води у них. Для цього пропонуємо запровадити ведення екологічного паспорту водойми. Обов'язковим є визначення та «винесення в природу» водоохоронних захисних смуг навколо усіх водойм. Необхідний також інформаційний супровід – стенди з історією ставка його значенням для геосистеми міста та правилами поведінки. Відповідальним за ці заходи може бути Управління екології і природних ресурсів Львівської міської ради.

Велике значення мають просвітницькі заходи серед населення, адже засмічення водойм здійснюють самі мешканці. Поширення інформації про велике значення водойм для нормального функціонування як міста, так і самих жителів. Організація та проведення екологічних акцій з очищення водойм, екофестивалів на узбережжі водойм приверне увагу до проблем та дозволить сформуванню екологічної свідомості городян. Разом із підвищенням ефективності контролю за дотриманням природоохоронного законодавства, перелічені заходи дозволять суттєво покращити виконання водоймами їхніх важливих функцій в межах міста.

Отже, сучасний стан і використання досліджуваних ставків у парку Погулянка є різним. Всі вони виконують ряд важливих функцій: кліматорегулювання, водорегулювання, середовище існування живих організмів, утворення кисню, рекреація. Мінімальний антропогенний вплив здійснюється на став у Ботанічному саду ЛНУ ім. І. Франка, тому його сучасний геоecологічний

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

стан найкращий. Хороший геоекологічний стан ставка біля Центру творчості дітей та юнацтва Галичини. Цей став – найбільш поліфункціональний, завдяки чому проводиться найбільше заходів щодо підтримання його у належному стані. Каскад ставків має поганий геоекологічний стан і не може належним чином виконувати свої функції. Для покращення геоекологічного стану водойм у лісопарку необхідно систематично здійснювати технічні та організаційні, заходи догляду, а також різноманітні просвітницькі заходи серед населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Койнова І. Б., Чорна А.-К. Водойми міста Львова: значення для функціонування міста // Природні ресурси регіону: проблеми використання, ревіталізації та охорони: матеріали III міжнародного наукового семінару – Львів, 2018. – С. 185 – 190;
2. Койнова І. Б., Чорна А.-К. Водойми міста Львова: сучасний геоекологічний стан та можливості його покращення. Людина і довкілля. Проблеми неоекології. 2019 Випуск 32 – С. 6-16;
3. Кукурудза С. І. Використання та охорона водних ресурсів: [для вищ. навч. закл.] / С. І. Кукурудза, О. Р. Перхач. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 304 с. ;
4. Стан довкілля у Львівській області (за результатами моніторингових досліджень). Інформаційно-аналітичний огляд [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://drive.google.com/file/d/1-FRbfttGrOdtDMurKrt2eMdNjB-MRxWO/view>.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 913:504.062

**КОРИДОРИ ДИКОЇ ПРИРОДИ І ЇХНІЙ ВПЛИВ
НА ЗАХИСТ НАВКОЛИШЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СВІТІ**

Юрій Полянський

*Науковий керівник: Назарук Микола Миколайович, доктор географічних наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Будівництво житла, головні автодороги, розширення сільськогосподарських угідь та загальне міське розповсюдження ускладнюють вільне пересування для угруповань дикої природи. Ці створені людиною бар'єри особливо впливають на хижаків, які, природно, схильні пропливати на великі відстані в пошуках здобичі. Інші великі ссавці, такі як олені, можуть опинитися відокремленими від джерела води або пасовища автошляхом або абсолютно новим приміським мікрорайоном. Вирішення даних проблем виплило у створенні коридорів для дикої природи, де тварини можуть переміщатися з місця на місце без перешкод. Ці "природні магістралі" зараз встановлюються по всьому світу. Вони в першу чергу орієнтовані на переміщення великих тварин, але також принесуть велику користь і для дрібніших видів, включаючи комах. В ідеалі ці "мости дикої природи" можуть допомогти цілим екосистемам розширюватися та процвітати, незважаючи на їх близькість до людського ареалу проживання.

Ключові слова: охорона навколишнього середовища, коридор дикої природи, захист біорізноманіття, екологічні системи.

**Wildlife corridors and their impact on environmental protection
in the world**

Polianskyi Yurii

*Supervisor: Nazaruk M. M., doctor of geographical sciences, professor
Ivan Franko National university of Lviv, Lviv*

Housing developments, major highways, expanding farmlands and general urban sprawl have made it harder and harder for wildlife to move around freely. These human-made barriers have a great impact on predators, which are naturally inclined to roam long distances in search of prey. Other large mammals, such as deer, might find themselves separated from a water source or grazing ground by a highway or a brand-new suburban neighborhood. The solution is to create wildlife corridors where animals can move from place to place without interference. These "nature highways" are now being established all around the world. They are primarily focused on the movements of larger animals, but smaller creatures, including insects, can also benefit from them. Ideally, these "wildlife bridges" can help entire ecosystems expand and thrive despite their close proximity to humans.

Key words: environmental protection, wildlife corridor, biodiversity protection, ecological systems.

A wild life corridor, habitat corridor, or green corridor is an area of habitat connecting wild life populations separated by human activities or structures (such as roads, development, or logging). This allows an exchange of individuals between populations, which may help prevent the negative effects of inbreed in and reduced genetic diversity (genetic drift) that often occur within isolated populations. Corridors may also help facilitate the re-establishment of populations that have been reduced or eliminated due to random events (such as fires or disease). This may potentially moderate some of the worst effects of habitat fragmentation, where in urbanization can split up habitat areas, causing animals to lose both their natural habitat and the ability to move between regions to use all of the resources they need to survive. Habitat fragmentation due to human development is a never-increasing threat to biodiversity, and habitat corridors are a possible mitigation. Corridors work by increasing connectivity between patches that are isolated by habitat fragmentation, often (but not

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

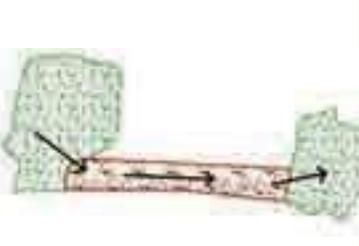
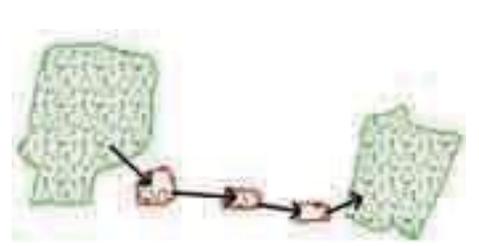
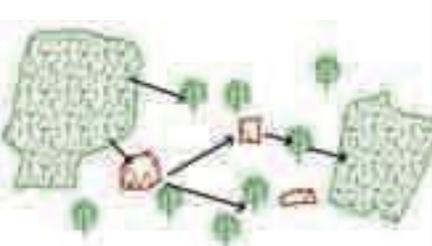
always) caused by human intervention such as urbanization, agriculture, and forestry. Plants and animals can use corridors for both dispersal and migration, two key movement patterns for species persistence. The human-dominated habitats surrounding more natural areas present barriers that plants and animals are unable or highly reluctant to move through. These inhospitable places may have issues such as higher abundances of predators, lower resource availability, or reduced shelter [6].

Wildlife corridors:

- Allow the movement of birds, reptiles, mammals, frogs, invertebrates, plant seeds and fungal spores.
- Provide habitat for migratory and resident wildlife.
- Provide refuge for wildlife that use nearby limited-value habitat such as open paddocks.
- Allow species to re-colonise patches of vegetation.
- Enable the exchange of genes between wildlife populations and reduce the possibility of inbreeding.
- Maintain species richness at patch and landscape scales.
- Can help maintain ecosystem processes such as pollination.

Habitat loss and fragmentation are the two main contributors to continuing biodiversity decline across the landscape. When native vegetation is cleared, fragmented patches or islands of vegetation are created resulting in the isolation of many plant and animal species. This in turn reduces the viability of ecosystems and the populations of species within them. Ultimately, this can result in severe biodiversity decline and local extinctions. Taking a landscape view across both public and private lands can highlight where wildlife corridors are required to reconnect fragmented patches of vegetation [5].

Types of wildlife corridors

 <p>Continuous corridor</p>	 <p>Stepping stone corridor comprised of vegetation patches</p>	 <p>Stepping stone corridor comprised of isolated trees and small patches</p>
<p>Some wildlife species have difficulty living in or moving through a developed landscape. They require a continuous link of suitable habitat between two vegetation patches in order to safely move across the landscape. Examples of animals that require continuous corridors include small mammals, small reptiles, some ground-dwelling birds and non-flying invertebrates.</p>	<p>One or more 'stepping stones' of suitable habitat may be sufficient to allow some wildlife to move through a relatively developed landscape. Examples of animals that can use this type of corridor include highly mobile birds such as cuckoos, fruit pigeons and lorikeets, flying foxes and flying insects.</p>	<p>A mosaic of natural and modified vegetation (such as scattered trees in paddocks) may be sufficient for some wildlife species to move through an area. These species are tolerant of land uses in the surrounding environment. Examples of animals that can use isolated trees as stepping stones include some kangaroos, wallabies and common open-paddock birds such as magpies.</p>

The three key factors that influence the effectiveness of corridors for certain types of wildlife are connectivity, composition and configuration. [4]

1. Connectivity – can be achieved by corridors or stepping stones. Research indicates that the space between stepping stones or corridors should not extend for more than about 1 km before connecting to another patch of vegetation that is at least 1 ha in size.

2. Composition – or structure of the vegetation is an important consideration as it can influence which species of wildlife can use the corridor. The more structural variety provided (e.g. trees, shrubs, fallen branches, leaf litter, groundcover and rocks) ensures that a greater diversity of wildlife species will be able to use the corridor.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

3. Configuration – the size, shape and location of patches in relation to one another is important. Minimising edges and maximizing core areas of vegetation increases habitat for wildlife. Compact patches of vegetation (i.e. square or circular in shape) have less edges compared to long narrow strips.

Figure 1 and 2. Wildlife ecoducts in Banff National Park in Alberta, Canada and NgareNdare Forest in central Kenya.

Both the safety of animals and humans can be achieved through the creation of corridors. For example, deer commonly cross roads in order to get to other grazing land. When they are faced with a car coming at them, they freeze; this puts both the deer and the human's life in danger. In Alberta, Canada, an overpass was constructed to keep animals off of the busy highway; the area is part of a national park, so many different creatures roam the area. The top of the bridge is covered in the native grass of the area so that it blends in better and animals will not know the difference. Gates were also put of on either side of the overpass to help guide animals in the right direction. Elephant corridors are narrow strips of land that allow elephants to move from one habitat patch to another. There are 88 identified elephant corridors in India and Kenya.

Some animal species are much more apt to use habitat corridors than others depending on what their migration and mating patterns are like. For example, many cases of birds and butterflies successfully using corridors have been observed. Less successful stories have come out of mammals such as deer. How effective a corridor is may simply rely on what species it is directed towards (Tewksbury 2002). Corridors created with birds in mind may be more successful because they are highly migratory to begin with. Human interference is almost inevitable with the quickly increasing population. The goal behind habitat corridors shows the most hope for solving habitat fragmentation and restoring biodiversity as much as possible. Although there are many positives and negatives, there may be enough positives to continue studying and improving corridors. It is truly difficult to say whether corridors are the solution to increasing biodiversity, because each one must be judged on its own. Each corridor has its own set of standards and goals that may set it apart from another one.[2]

Several artificial wildlife corridors have been planned or created, these include:

- the Paséo Pantera (also known as the Meso American Biological Corridor)
- the Eastern Himalayan Corridor
- China-Russia Tiger Corridor
- Tandai Tiger Corridor
- The European Green Belt
- The Siju-Rewak Corridor, located in the Garo Hills of India, protects an important population of elephants (thought to be approximately 20% of all the elephants that survive in the country). This corridor project links together the Siju Wildlife Sanctuary and the Rewak Reserve Forest in Meghalaya State, close to the India-Bangladesh border. This area lies within the meeting place of the Himalayan Mountain Range and the Indian Peninsula and contains at least 139 other species of mammal, including tiger, clouded leopard and the Himalayan black bear.
- the Ecologische Hoofdstructuur is a network of corridors and habitats created for wildlife in the Netherlands [6].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Corridors can be expensive to plan out and put in to action. For example, Daniel Simberloff et al. States that “a bridge that would maintain a riparian corridor costs about 13 times as much per lane-mile as would a road that would sever the corridor.” He also states that maintenance of a corridor would be much more costly than refuges for endangered species. It would simply be easier to move animals between refuges than to buy land, install a corridor, and maintain it. However, where the goal is not just to preserve a few large animalspeciesbut to protect biodiversity among all plants and animals, then habitat corridors may be the only option. Corridors are going to be expensive to implement no matter what, but it does depend on the type, location, and size, which can allvary to a great degree. With the lack of field data on the effectiveness, many agencies are not willing to consider putting in corridors [4].

Conclusions: In this study, we have come to the conclusion that corridors play a global role in protecting the environment.In today's realities, the corridor method avoids the destruction of ecosystems as whole complexes. Of course, there are downsides of using these structures, for example, habitat corridors need to be species-specific (not every kind of animal will use every kind of corridor) and corridors can be barriers to some species. For instance, plants may use road verges as corridors however some mammals will not cross roads to reach a suitable habitat.But despite all this, it is a good method of environmental protection, and it is gaining momentum in the world.In the future, such corridor projects will be developed by us in the territory of Ukraine.

Literature

1. *Beier, P., Loe, S.* 1992. "In My Experience: A Checklist for Evaluating Impacts to Wild *life Movement Corridors. Wildl ifeSocietyBulletin". *WildlifeSocietyBulletin*. 434–440
2. Department of Environment and Conservation (DEC). 2004. Wildlife Corridors. DEC, New South Wales.
3. *Semrad, D.* 2007. Fragile Nature. Joel Sartore Photography, Lincoln, NE.
4. Land for Wildlife Queensland [Electronic resource] Access mode: <https://www.lfwseq.org.au/wp-content/uploads/2016/11/Wildlife-Corridors.pdf>
5. Corridor FAQ [Electronic resource] Access mode: <http://conservationcorridor.org/the-science-of-corridors/>
6. Wildlife corridors [Electronic resource]Access mode: https://en.wikipedia.org/wiki/Wildlife_corridor

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 323.15

**ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ТА АКУЛЬТУРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН
У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ**

Маріанна Гліба

*Науковий керівник: Кузик Степан Петрович, кандидат економічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів*

Розглянуто процеси акультурації та інкультуації національних меншин у розвинених європейських країнах, геопросторові особливості розміщення національних меншин. Проаналізовано чинники та наслідки, які пов'язані з цими процесами. Наведено приклади офіційного статусу меншин у різних європейських країнах.

Ключові слова: акультурація, інкультурація, національні меншини, мультикультуралізм

***INCULTURATION AND ACCULTURATION OF NATIONAL MINORITIES
IN DEVELOPED EUROPEAN COUNTRIES***

Gliba Marianna

*Supervisor: Kuzyk S. P., candidate of economic sciences, associate professor
Ivan Franko National University of Lviv*

The processes of acculturation and inculturation of national minorities in developed European countries, geospatial features of national minorities are considered. The factors and consequences associated with these processes are analyzed. Examples of the official status of minorities in different European countries are given.

Keywords: acculturation, inculturation, national minorities, multiculturalism

Проблема статусу національних меншин пов'язана з демографічними, соціальними, культурними, особистісними чинниками, що продукують широкий спектр соціально-політичних наслідків. Ці та низка інших факторів мають геопросторовий вимір, який полягає у вивченні особливостей та розташування національних меншин у розвинених країнах Європи та процесів, що пов'язують з акультурацією та інкультурацією.

Мета роботи – проаналізувати процеси акультурації та інкультурації національних меншин, що відбуваються у розвинених країнах Європи.

Об'єкт дослідження – процеси акультурації та інкультурації в розвинених країнах Європи.

Предмет дослідження- геопросторові особливості розміщення національних меншин та процеси акультурації та інкультурації, що відбуваються в національних меншинах Європейських країн.

Серед вчених, які займаються дослідженням національних меншин у Європі та пов'язані з ними процеси досліджують такі українські вчені як Ткаченко Є. В., Євтух В. Б., Сторожик М. І. Серед інших нам відомі російські вчені Васильєва Т, Агафонова І. та Кочарян В. В.

Термін “етнічна група/громада/меншина” є цілком прийнятним при визначенні спільноти, до якої належить група осіб-громадян країни іншого, ніж титульна нація, етнічного походження, яка за історичних обставин проживає на її території тривалий час і є не домінуючою та чисельно меншою від решти населення, яке проживає на території країни.

Створення Європейського союзу, Падіння Берлінської Стіни, введення на його території єдиної європейської валюти, створення єдиної європейської спільноти-все це повинно було б привести до більшого взаємного проникнення культур в Європі. Однак цього не сталося. Навпаки, ЄС зіткнувся з сепаратизмом, прагненнями деяких країн-членів ЄС відмовитися від євро, не підтримали єдину європейську конституцію. Не всі прагнуть і до вступу в Європейське співтовариство. Крім того, всередині самих європейських держав різні етнічні групи

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

відмовляються слідувати загальним європейським цінностям і активно, часом агресивно, відстоюють свою етнічну особливість.

Показовими ці тенденції є в Європі – приклад активізації ісламських громад.

Разом з тим, як і раніше відкритим залишається питання про те, чому мігранти, етнічні меншини, які, здавалося б, мали збагачувати культуру їхньої країни, урізноманітнити її, часто, навпаки, є джерелом конфліктів і сепаратизму. Можна визначити дві основні причини цього, нерозривно пов'язані один з одним. Одна з них – політична, інша пов'язана з соціальною психологією, точніше, з психологічними законами акультурації.[2, с. 313]

Варто зазначити, що агресія з боку етнічних меншин призводить до певних змін в політичному та соціальному житті держави. Конфліктність цих взаємовідносин у всьому світі виходить, останнім часом, на перший план та підлягає оголошенню повсюди.

Інкультурація, як зазначають вчені – це процес входження індивіда в культуру, оволодіння етнокультурним досвідом. Інкультурація – це також процес залучення індивіда до культури титульних націй, засвоєння ним певних звичок, норм і стереотипів поведінки, притаманних для тої чи іншої культури. З його допомогою описуються складні аспекти адаптації, пов'язані з входженням в інше культурне середовище індивідом.

На нашу думку, з процесом асиміляції етнічних меншин пов'язані два основні чинники. По-перше, меншини зникають по причині їх пригнічення з боку інших, більш агресивних народів. Тобто один народ просто розчиняється в іншому. Найчастіше це стається з меншинами, які не мають власної державності. Так відбулося наприклад з багатьма народами, що проживають на території Російської Федерації (мері, комі-пермяки, чуваші, мордовці тощо), зараз вони повністю розчинилися у російській нації. Але є і зворотній приклад: євреї, цигани, які не маючи власної держави, вперто опиралися асиміляції і залишаються донині живими етносами у багатьох країнах Європи. Друга причина зникнення націй – втрата самобутності та унікальності. Адже, культура, мова, традиції, характерні для цих народів – це найважливіші ознаки національних меншин, втрата їх веде до втрати нації в цілому.

Приклад змішування націй, тобто акультурації можна навести майже у кожній країні. У різних країнах є різні комбінації меншин у межах своїх кордонів. Деякі країни відносно однорідні, наприклад, в Японії етнічна більшість, охоплює до 99 відсотків населення; Корейці, єдина міряна меншість, становлять менше половини відсотка. З іншого боку, Сполучені Штати-сприймають у всьому світі як успішний експеримент в етнічному змішуванні меншин, хоча останні події пов'язані із афроамериканцями, засвідчують, що ця проблема є досить живучою. Ще один вражаючий приклад багатоетнічної країни – Швейцарія, де французькі, німецькі та італійські мовці, розділені між прихильниками римо-католиків та протестантів, живуть і працюють у винятковій гармонії. Етнічна різноманітність у швейцарському випадку, мабуть, мала стимулюючу дію, а не подільну, як у багатьох інших країнах.

Акультурація – термін, що характеризує взаємовплив культур, процес запозичення (інкорпорації) елементів однієї культури, іншою культурою. Термін «акультурація» став використовуватись як синонім процесів, орієнтованих на адаптацію мігрантів в інокультурному (передусім західноєвропейському та північноамериканському) середовищі. На відміну від інкультурації, яка відбувається на рівні індивіда, акультурація відбувається на рівні соціальних груп (носіїв етнічних або національних культур) і здатна призвести як до збагачення, так і до зникнення (асиміляції) культури-реципієнта. [4, с. 986.]

Тривалі міжкультурні контакти іноді приводять до феномену, який отримав назву акультурації. Акультурація – це одночасно і процес, і результат взаємного впливу різних культур, при якому всі або частину представників однієї культури переймають норми, цінності і традиції іншої [4, с. 985].

З плином часу мультикультуралізм* проник і в Європу. Це призвело до того, що цілісність національних європейських держав була поставлена під загрозу, в основному через зростаючий потік етнічних мігрантів, особливо східно-азійських народів, які часто не хочуть приймати загальноєвропейські норми життя. [5, с. 986.]

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Слід враховувати, що поряд з акультурацією, важливим етапом чи навіть окремим типом етнічної асиміляції є мовна асиміляція, під якою мається на увазі процес втрати рідної мови і перехід на мову більшості. Кінцевий результат акультурації є адаптація. Разом з тим адаптація-це процес, який не можна оцінювати як виключно позитивний або негативний. Адаптація вкрай різноманітна і включає в себе різні форми співіснування з новою для себе культурою. Процеси акультурації незмінно супроводжуються культурним шоком.

Можна виділити кілька основних факторів, що впливають на вираженість культурного загрозового стану для життя людини, породжених акультурацією. Це такі фактори, як:

- вік-коли в більш ранньому віці людина потрапляє в нове для себе культурне середовище, тим менш болісно проходить адаптація в ньому;
- гендер - докази того, що жінки більш схильні до стресу акультурації;
- освіта-чим вище рівень освіти, тим сильніше стресостійкість в новій культурі;
- культурна дистанція-чим більшою мірою існує розрив між двома культурами, характеризує близькість або відчуженість в релігії чи мови тим більше виражені культурні відмінності і менш успішна адаптація [2].

Таблиця 1

Структура меншин Європейських країн, 1997 та 2001рр. [3, 4]

Країни	Основні меншини	Кількість населення країни (2001р, млн. осіб)	Відсоткове співвідношення меншин у 2001 році	Кількість населення країни (1997р, млн. осіб)	Відсоткове співвідношення меншин у 1997 році	Офіційний статус меншин
1		2	3	4	5	6
Австрія	Словенці, хорвати, угорці, чехи	8,1	9%	7,9	8,9%	Мовні меншини
Бельгія	Фламандці, німці, голандці, валлопи, італійці	9,3	42%	10,1	47%	Національні меншини
Велика Британія	Валлійці, ірландці, шотландці	60	20%	58,2	19%	Мовні та релігійні
Греція	Атиніанці, болгарипомаки,македонці,турки,ром и	10,9	7%	10,6	10%	Релігійні меншини
Франція	Аквінанці, баски, бретонці, каталонці, корсиканці, фламандці	59,2	16%	59,6	16%	Громадяни з «мовними особливостями»
Італія	Албанці, греки, каталонці, ладінійці, німці, сардинці, провансальці	57,8	5%	56,8	9%	Мовні меншини
Іспанія	Галісійці, баски,роми, каталонці	39,8	11%	39,9	11%	Національні меншини
Німеччина	Датчани, поляки, серби, фризид	82,2	19%	82	19%	Національні і та мовні меншини
Нідерланди	Фламандці, фризид, німці,	16	20%	15,5	19%	Національні меншини
Норвегія	Датчани, американці, шведид	4,5	7%	4,3	3%	Національні меншини
Португалія	Румунид, венгри,німці	10	8%	10	2%	Національні меншини
Фінляндія	Шведид, саамид, роми	5,2	13%	5,1	15%	Мовні та національні меншини
Швейцарія	Німці, австійці, євреї	7,2	21%	7,1	33%	Мовні меншини
Швеція	Фіни, саамид, естонці	8,9	12%	8,8	8%	Національні меншини

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

У змаганнях за економічний і соціальний статус етнічні меншини використовують різні психологічні стратегії. Вони або сприяють збереженню важливого для кожного з членів цих груп етнічної ідентичності, або допомагають їм у досягненні різних вигод, перш за все економічного, політичного і культурного характеру, наприклад, отримати територіальну автономію. Факти свідчать про те, що такі країни як Франція, Греція, Італія, побоюючись сепаратизму, і далі не визнають належним чином існування етнічних меншин на їх території (табл. 1). Існують свої специфічні проблеми, пов'язані із захистом прав меншин у Великій Британії, Німеччині та Іспанії. Адже міжетнічні стосунки в історії ніколи не були безконфліктними. Однак існує також позитивний приклад щодо політики національних меншин – Бельгія.

*Мультикультуралізм – явище суспільного життя, яке полягає в співіснуванні у рамках одного суспільства багатьох культур.

Таким чином, етнічні особливості традиції існували завжди, питання лише в тому, чому вони періодично виходять на передній план. Відповідь на це питання слід шукати, як правило, в політичних і соціальних протиріччях, що виникають у суспільному середовищі. Особливої актуальності набуває захист національних меншин в умовах політичних подій останніх років. Ні в кого не виникає сумніву, що неврахування інтересів цих груп населення в процесі формування внутрішньої та зовнішньої політики може призвести до конфліктів. Захист прав національних меншин сучасними документами міжнародного права розглядається як невід'ємна частина міжнародного правового захисту прав людини і як об'єкт міжнародного співробітництва держав.

Отже, питання захисту прав національних меншин навіть у межах Європейського Союзу можна охарактеризувати, як доволі суперечливе. Але є потреба у вивченні взаєморозуміння у цій сфері, оскільки інтерес до питання національних меншин зростає з кожним роком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брук С. І. Населення світу. Етнодемографічного довідник. - М.: Фінанси і статистика, 1981.
2. Вісник Санкт-Петербурзького університету: міжнародні відносини, випуск. 1, 2010, -15с.
3. Євтух В. Б. Етнічні меншини Східної та Центральної Європи / В. Б. Євтух. – Вид: київ-Інтел, 1994. – 206 с.
4. Назаревич А. В. Національні меншини країн Європейського Союзу в контексті інтеграційних процесів / А. В. Назаревич, С. В. Трохимчук; Мальський М. З. – Львів : Львівський нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 112 с.
5. Сокольська Л. В. Культурно-історичний процес і акультурація // Філософія і культура. / Л. В. Сокольська. // Філософія і культура. – 2015. – С. 986-996.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 338.48

**ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ КРАЇН G7 ДЛЯ
РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ**

Тетяна Гузюк

*Науковий керівник: Бордун Ореста Юріївна, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Метою даної статті є визначення основних напрямків використання досвіду управління туризмом країн G7 для розвитку туристичної індустрії України, проведення порівняльного аналізу міжнародних відвідувачів в країнах G7 та Україні, а також визначення шляхів вдосконалення національної системи туристичної статистики. Основними результатами проведеного дослідження є визначення того, що туристичні потоки до України значно відстають від країн G7, найкращим шляхом використання досвіду управління туризмом країн G7 для України це створення Destination Marketing Organization з органом координації туризму «VisitUkraine». Новизною даного дослідження є: порівняльна характеристика міжнародних відвідувачів у країнах G7 та Україні, визначення основних підходів Методологічних положень НСТС, а також запропоновано можливості створення та використання «VisitUkraine», як органу управління та координації туристичної індустрії України.

Ключові слова: туристична індустрія, туристична статистика, моделі державного регулювання та контролю розвитку туризму, Destination Marketing Organization, «VisitUkraine».

**THE DEVELOPMENT OF THE TOURISM INDUSTRY OF UKRAINE USING THE
EXPERIENCE OF TOURISM MANAGEMENT OF THE G7 COUNTRIES**

Tetiana Huziuk

*Supervisor: Bordun O. Yu., Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Summary: The purpose of this article is to determine the main directions of using the experience of tourism management in the G7 countries for the development of the tourism industry of Ukraine, conducting a comparative analysis of international visitors in the G7 countries and Ukraine, as well as identifying ways to improve national tourism statistics. The main results of the study are to determine that tourist flows to Ukraine lag far behind the G7 countries, the best way to use the experience of tourism management in the G7 countries for Ukraine is to create a Destination Marketing Organization with the tourism coordination body "VisitUkraine". The novelty of this study is: comparative characteristics of international visitors in the G7 and Ukraine, defining the main approaches of the Methodological provisions of the NCTS, as well as the possibility of creating and using "VisitUkraine" as a management and coordination of the tourism industry of Ukraine.

Keywords: tourism industry, tourism statistics, models of state regulation and control of tourism development, Destination Marketing Organization, «VisitUkraine».

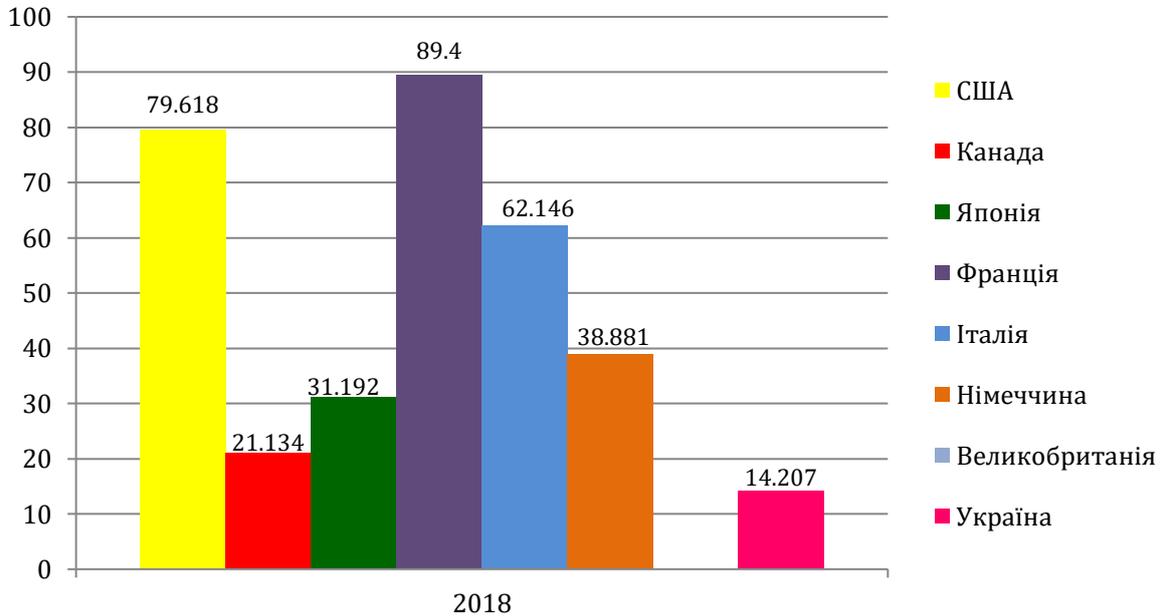
Вступ. Високі темпи розвитку ринку туристичних послуг, і збільшення ролі туризму в сучасному житті супроводжуються загостренням конкуренції в туристичній галузі. В таких умовах виникає необхідність цілеспрямованого впливу на процеси розвитку туристичної сфери та забезпечення правильного управління туризмом.

Виклад основного матеріалу. Щоб досягти усіх змін (інституційне забезпечення розвитку туризму, вдосконалення нормативно – правової бази, розширення механізмів державної підтримки, стимулювання розвитку індустрії туризму тощо) в Україні необхідно створити спеціальний орган, який буде нести відповідальність та керуватиме туристичною індустрією, залучатиме кошти та інвестиції і сприятиме її успішному розвитку. Для створення такого органу Україна цілком може скористатись досвідом країн G7, у яких управління туризмом та роль туризму займає досить важливе місце.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Сьогодні туристична індустрія України переживає період активного реформування внаслідок якого в майбутньому повинна досягти рівня розвитку країн G7, хоча сьогодні туристичні потоки до України значно відстають від цих країн (рис. 1.)

Рис. 1. Порівняльна характеристика міжнародних відвідувачів у країнах G7 та Україні, млн. осіб [6, 7].

Вдосконалення національної системи туристичної статистики, її адаптація під потреби користувачів, переведення на доступну цифрову платформу – ось актуальні для української сфери туризму завдання, вирішення яких дасть можливість краще розуміти ринкові тенденції, закономірності розвитку туризму; просторові особливості; визначити й оцінити цільові ринки. Зрозуміла та доступна статистика туризму стає підставою для прийняття стратегічних рішень як підприємцями, так і органами державної та місцевої влади, у тому числі – пов'язаних із інвестуванням або фінансуванням туристичних проєктів. Основним підходом методологічних положень НСТС є зустрічний збір інформації – від регіональної до національної статистики, «знизу догори» та від національної до регіональної, «зверху до низу». На регіональному рівні збираються дані щодо відвідуваності регіонів України та витрат відвідувачів на їх території, визначається внесок туризму у валовий регіональний продукт. На національному рівні – генеруються дані, отримані з регіонів, визначається внесок туризму у валовий внутрішній продукт України [3].

Аналізуючи роль держави в організації та розвитку туризму в різних куточках світу, можна виділити такі моделі державного регулювання та контролю розвитку туризму [2]:

1. Модель, заснована на принципі саморегуляції, інколи її ще називають «ринкова, американська». Дана модель передбачає відсутність центральної державної туристичної адміністрації, всі питання вирішуються на місцях на засадах та принципах ринкової "самоорганізації". Подібна модель управління туристичною індустрією прийнята в США після того, як в 1997 р. була ліквідована державна структура U. S. Travel and Tourism Administration (USTTA), що відповідала за розвиток туризму в країні.

2. Модель, що базується на принципах активного державного втручання та регулювання «адміністративна модель». У даній моделі туризм – є основним джерелом надходжень до бюджету. Модель передбачає наявність сильного й авторитетного центрального органу – міністерства, що контролює діяльність усіх підприємств туристичної галузі в країні. Подібна модель організації управління туристичною індустрією діє в Єгипті, Мексиці, Тунісі, Туреччині, Кубі, Мальті, Марокко тощо.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

3. Модель, що базується на принципах координації зусиль державного та приватного секторів, що є типовою для більшості розвинених європейських країн. Модель передбачає те, що питання розвитку туристичної діяльності в країні вирішуються в "надрах" певного багатогалузевого міністерства на рівні відповідного галузевого підрозділу. Представниками моделі є Швейцарія, Німеччина, Франція, Австрія, Великобританія, Італія, Іспанія, Швеція тощо.

4. Комбінована модель (змішана), яка передбачає створення комбінованого міністерства, яке, окрім туризму, охоплює інші, суміжні з ним або взаємодоповнюючі напрями соціально-економічної політики. Характерними ознаками четвертої моделі державного регулювання є визначення туристичної галузі пріоритетною для країни, чіткий розподіл повноважень між центральною та регіональною туристичними адміністраціями. Дана модель притаманна для таких країн, як: Болгарія, Йорданія, Російська Федерація, Індія, Малайзія.

На даному етапі, питаннями туристичної індустрії в Україні займається Міністерство культури, молоді та спорту України (МКМС) і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері туризму та курортів (крім здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів), інформаційній та видавничій сфері, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері телебачення і радіомовлення. Державне агентство України з туризму та курортів, що встановлює відповідні категорії об'єктам туристичної інфраструктури, видає ліцензії на право здійснення туроператорської діяльності, готує та поширює інформацію про Україну і її туристичні можливості на міжнародному туристичному ринку та всередині держави, зокрема, шляхом організації виставок, методичних і науково-практичних семінарів, ярмарків, конференцій, семінарів тощо, а також участі в них як в Україні, так і за кордоном тощо. Головне управління туризму Міністерства культури, молоді та спорту України - очолює Віталіна Мартиновська. Державне агентство розвитку туризму очолює львів'янка Мар'яна Олесків, яка раніше працювала директоркою львівського «Центру розвитку туризму».

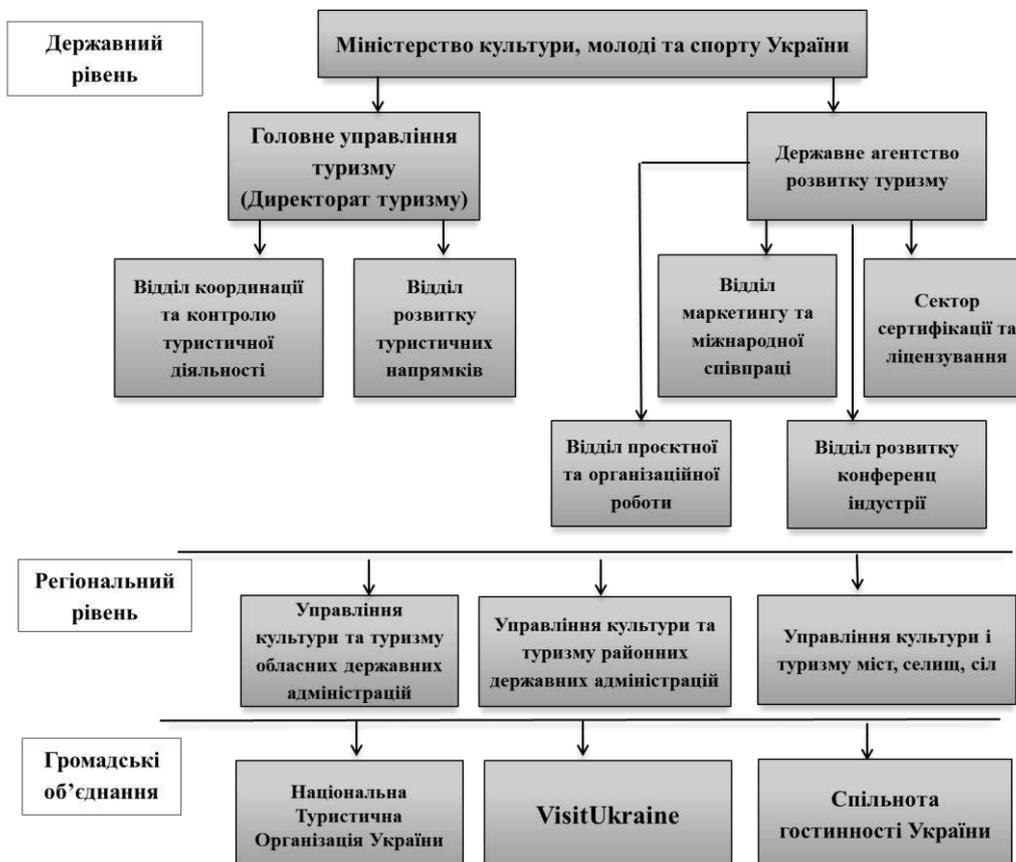

Рис. 2. Структура управління туристичною діяльністю України [1, 4].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Серед найактивніших організацій, які долучаються до вирішення основних завдань державної туристичної політики та сприяють забезпеченню захисту прав суб'єктів туристичної діяльності та туристів, варто назвати Асоціацію лідерів турбізнесу України (АЛТУ), Все-українську громадську організацію «Туристична Асоціація України», Спілку сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, Всеукраїнську федерацію роботодавців в сфері туризму України [4]. Проте, попри їхнє існування туристична індустрія в Україні не надто розвивається та покращується. Нестабільність політична (військові дії) та економічна ситуації в Україні, ризикованість довгострокових вкладень, відсутність державного фінансування, формування і просування туристичного продукту, застаріла матеріально-технічна база тощо визначають пасивний характер розвитку туризму в Україні. Відповідно до цього, ми передбачаємо створення спеціального органу, який керуватиме туристичною індустрією з використанням досвіду країн G7.

На шляху інтеграції України в європейський простір та у світовий теж важливим є дослідження новітніх елементів управління та оптимізації туристичної сфери й основних її індикаторів, таких як туристичний потік. Дослідження маркетингових організацій, що працюють задля підвищення іміджу та просування брэнда території, які в іноземній літературі називають Destination Marketing Organizations (DMO), а в українській – це Організації з Маркетингу Дестинації (ОМД), надало нам відмінну можливість отримати повніше уявлення про поле діяльності ОМД та дало змогу сформуванню знання про різноманітність структури індустрії туризму загалом і, зокрема підрозділів маркетингу в туризмі. Запровадження маркетингової організації, яка займається просуванням території, сприятиме збільшенню надходжень в економіку туристичної дестинації, покращенню її інфраструктури та зростанню туристичного потоку [1]. Організації з маркетингу дестинацій – це підприємства, що професійно займаються рекламою туристичної дестинації та презентують її як комплексну структуру світового ринку туризму з метою збільшення потоку відвідувачів та залучення інвестицій у розвиток регіону. За формою власності ОМД – переважно незалежні некомерційні організації, які фінансуються з податків та членських внесків. Займаються виконанням довготермінової маркетингової програми розвитку туризму в регіоні. ОМД тісно співпрацюють з готелями, хостелами, ресторанами, кафе, музеями, закладами розваг, транспортними компаніями, екскурсійними бюро, інформаційними центрами, сувенірними магазинами, турагенціями, конференц-центрами, тощо. Маркетинг дестинації спрямований для досягнення комплексу цілей, серед яких [1]:

- 1) стратегічний аналіз політики території для визначення можливостей і ролі туризму;
- 2) аналіз туристичних ресурсів території, аналіз стану та очікувань основних чинників маркетингу дестинації – влади, бізнесу, місцевих жителів;
- 3) визначення найпривабливіших для території сегментів туристичного ринку, аналіз їхніх потреб, очікувань, мотивації;
- 4) розробка комплексного продукту дестинації, відповідного очікуванням цільових сегментів туристів;
- 5) створення нових і покращення існуючих туристичних атракцій дестинації;
- 6) розробка та реалізації комплексу просування дестинації;
- 7) формування й управління брэндом та іміджем дестинації;
- 8) формування та підтримку стратегічного партнерства влади, бізнесу та місцевих мешканців для успішного розвитку дестинації;
- 9) підвищення привабливості вкладень і реалізації на території дестинації інвестиційних проектів у сфері туризму та гостинності.

Проект «VisitUkraine» – це команда професіоналів у галузі туризму, маркетингу та інформаційних технологій, яка просуває Україну на національному та міжнародному рівнях. Даний проект можна розвинути так само, як і у Великій Британії і зробити з нього орган, що безпосередньо координує діяльність у галузі туризму. У Великій Британії сферу туризму очолює Міністерство культури, засобів масової інформації та спорту, якому підпорядковується орган, що безпосередньо координує діяльність у галузі туризму – «Visit Britain». «Visit Britain» займається заохоченням іноземних туристів до подорожей Великою Британією, розвитком внутрішнього туризму, а також консулює уряд та інші державні установи з питань туризму [5].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Якби в Україні існував такий орган, як Destination Marketing Organization, то він міг би збирати членські внески великих готельних мереж. Функція органу «VisitUkraine» рекламувати Україну на всьох міжнародних подіях. Так, як Україна не має жодної організації за її межами, то завдяки «VisitUkraine» можливість та перспективи створення таких організацій значно зростають. «Visit Britain» поряд із традиційною діяльністю на іноземних ринках (поширення інформації туристичного змісту, реклама, участь у виставках) надає платні консалтингові послуги, організовує виставки і семінари, здійснює різні проекти за участю іноземного капіталу, видає та реалізовує путівники, відеофільми й іншу рекламно-інформаційну продукцію. Складовою «Visit Britain» є мережа з понад 70 туристичних представництв у різних країнах світу. Щорічно з державного бюджету виділяється близько 80 млн. фунтів стерлінгів для проведення маркетингової діяльності і для утримання закордонних туристичних представництв. Аналіз проведених у Великій Британії маркетингових досліджень свідчить, що 1 фунт стерлінгів, вкладений у туризм, дає 27 фунтів прибутку, з них 4 фунти повертаються у вигляді податків.

Висновки. Розвиток туристичної індустрії України значно гальмує та відстає у порівнянні з країнами G7, значний показник міжнародних відвідувачів в Україні є доволі низьким порівняно з іншими країнами, головною проблемою чого є відсутність спеціального органу національної системи туристичної статистики, який мав би надавати точну, правдиву і вичерпну інформацію про туристичні потоки та туристичну індустрію загалом. Для України пропонується перейняття досвіду управління туризмом від країн G7, а саме Великобританії у створенні органу координації діяльності у галузі туризму «VisitUkraine», який може стати справжнім поштовхом вперед для розвитку туристичної індустрії нашої країни та забезпечити її безперервне та успішне функціонування та існування. Завдяки такому органу, як «VisitUkraine» Україна б мала змогу збирати членські внески великої готельних мереж, створювати різноманітні туристичні організації, як в середині країни, так і за її межами, а також могла б працювати над створенням національної системи туристичної статистики українського туризму, розвивати внутрішній туризм, консультувати уряд та інші державні установи з питань туризму тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бордун О. Ю. Формування та оптимізація геопросторової системи туристичних потоків: міжнародний, національний, регіональний та локальний рівні : монографія / О. Ю. Бордун. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 344 с.
2. Давидова О. Г. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід [Електронний ресурс] / О. Г. Давидова. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://tourlib.net/statti_ukr/davydova4.htm.
3. Методологічні положення національної системи туристичної статистики в Україні (НСТС). [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.ntoukraine.org/statistics_ua.html.
4. Парфіненко А. Ю. Сучасний стан та стратегічні пріоритети розвитку туристичної політики України [Електронний ресурс] / А. Ю. Парфіненко – Режим доступу до ресурсу: https://tourlib.net/statti_ukr/parfinenko3.htm.
5. Туристична політика зарубіжних країн [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12362/2/parfinenko1.pdf>.
6. OECD Tourism Trends and Policies 2020 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/6b47b985-en/1/1/1/index.html?itemId=/content/publication/6b47b985-en&csp_а806bfa96e09b9351b58695070b6c960&itemLGO=oecd&itemContentType=book.
7. UNWTO Tourism Statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unwto.org/toc/unwtotfb/current>.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 911:573 (477.83)

ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВОДИ В М. КРИВИЙ РІГ

Максим Остроушко

*Науковий керівник: Назарук Микола Миколайович, доктор географічних наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Деградація водних ресурсів Криворізького регіону, зокрема водосховищ, веде до погіршення якості води та є значною проблемою сьогодення. Дослідження стану води та моніторинг її якості є важливими складовими частинами природоохоронної діяльності. В даній статті розглянуто проблеми моніторингу якості води в місті Кривий Ріг та шляхи їх вирішення. В результаті досліджень встановлено, що геопросторовий розвиток Кривого Рогу, зокрема значна протяжність міста, є одним із визначальних чинників якості води у різних мікрорайонах. Слід зазначити, що система транспортування питної води і перекачування стічних вод потребує суттєвого оновлення та використання енергозберігаючих технологій на численних насосних станціях. Крім того, водопостачальні підприємства міста мають бути переобладнані сучасними економічними агрегатами меншої потужності.

Ключові слова: якість води, система водопостачання, водосховища, система преаерації, водорозподільча мережа, геопросторовий розвиток міста.

PROBLEMS OF WATER QUALITY MONITORING IN KRYVY RIG

Maxim Ostroushko

*Supervisor: Nazaruk M. M., doctor of geographical sciences, professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Degradation of water resources in Kryvyi Rih region in general and reservoirs in particular leads to deterioration of water quality and has become a significant problem nowadays. The investigations of water condition and its quality monitoring are important components of environmental protection. This paper deals with the problems of water quality monitoring in the city of Kryvyi Rih and ways of their solution. The research showed that the geospatial development of Kryvyi Rih, and especially a big length of the city, is one of the significant factors of water quality in different districts. It should be noted that the system of drinking water transportation and wastewater pumping require crucial upgrades. The usage of energy-saving technologies at numerous pumping stations is of great demand, as well. Furthermore, the city's water-supply companies need advancing with modern economical low-capacity-equipment.

Keywords: water quality, water-supply system, reservoir, preaeration system, water distribution network, geospatial development of the city.

Вступ. Водопостачання міста і Криворізького регіону здійснюється з двох основних джерел: Карачунівського водосховища, об'ємом 288, 5 млн.м³ і Південного водосховища, об'ємом 57,3млн.м³, які наповнюються каналом Дніпро - Кривий Ріг шляхом перекачування води з Каховського водосховища. На річках і балках Кривбасу створено 5 водосховищ і понад 100 ставків, які виконують різні функції.

Карачунівське водосховище (площа становить понад 36 км²) на річці Інгулець (найбільше і найстаріше – 90 років) використовується в якості джерела водозабору, зони відпочинку, для рибного господарства, зрошення земель і регулювання рівня паводкових вод.

Південне водосховище створено штучно в балках Таранової і Чебанці (басейн річки Кам'янки). Побудовано в 1961 році для накопичення дніпровської води, яка подається в нього кА-налом Дніпро-Кривий Ріг, є основним водозабором міста, і призначене для питних і побутових цілей, зрошення сільськогосподарських угідь і розведення промислових порід риб. Єдине водосховище на Криворіжжі, яке наповнюється водою річки Дніпро, яка не протікає через регіон. [2]

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Мета. Розглянути проблеми моніторингу якості води в місті Кривий Ріг та шляхи їх вирішення.

Методи дослідження. В роботі використано статистичний метод, в результаті опрацьовано дані комунального підприємства "Кривбасводоканал" та Екологічного паспорту м. Кривого Рогу, метод порівняльного аналізу, що дозволило провести геопросторову оцінку якості води в різних районах міста, метод літературних джерел.

Виклад основного матеріалу. Якість води джерел питного водопостачання – Карачунівського і Південного водосховищ, і питної води, що надходить споживачам від Карачунівського (КВК) і Радушанського (РВК) водопровідних комплексів контролюється окремо за мікробіологічними, мінералогічними та радіологічними показниками (табл. 1).

Таблиця 1

Якість води джерел питного водопостачання міста і питної води. [3]

	Показники, мг/дм ³	Джерела водопостачання			Питна вода		
		Карачунівське вод-ще	Південне вод-ще	ГДК за нормативами	Карачунівське вод-ще	Південне вод-ще	ГДК за нормативами
Мінералогічні показники	Хлориди, мг/дм ³	105	36	350	107	38	250 (350)
	Сульфати, мг/дм ³	407	52	500	402	63	250 (500)
	Кальцій, мг/дм ³	81,1	37	-	-	-	-
	Магній, мг/дм ³	52,9	20,1	-	-	-	-
	Сухий залишок, гр/дм ³	1003	295	1000	991	329	1000 (1500)
	Жорсткість, моль/дм ³	8,7	4,1	7	8,6	4,0	7(10)
	Na+K, мг/дм ³	167	30	-	-	-	-
Мікробіологічні показники	ЗМЧ при 37, КУО/см ³	232	48	-	1	3	100
	ЗМЧ при 20, КУО/см ³	1023	570	-	-	-	-
	Коли фаги, индекс, КУО/см ³	-	-	-	відсутні	відсутні	-
	Загальні колі форми, КУО/см ³	667	324	-	відсутні	відсутні	-
	Ентерококи КУО/100см ³	-	-	-	відсутні	відсутні	-
Е колі, КУО/100 см ³	-	-	-	відсутні	відсутні	-	
Радіологічні показники	Цезій 137, Бк/кг	-	-	-	-	-	-
	Стронцій 90, Бк/кг	<0,3	<0,3	-	-	-	-

Щодня проводять моніторинг якості води на водопровідних комплексах (табл. 2).

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Таблиця 2

Якість води по водозаборах станом на 8.02.2020. [5]

	кольоровість		каламутність	
	початкова вода на водозаборі	вихід після очистки	початкова вода на водозаборі	вихід після очистки
Радушанський ВК	67	23-25	3,07	<0,58
Карачунівський ВК	26	14-16	0,59	<0,58

З метою забезпечення поліпшення якості питної води, що подається населенню міста, на Карачунівському водосховищі в 2012 році впроваджена сучасна триступенева система очищення води і система преаерації водозабірної ковша.

Впровадження системи преаерації дозволило поліпшити якість води, що надходить в систему водозабору шляхом підвищення в ній вмісту розчиненого кисню перед водозабором. Це дозволило знизити кислотність води, неприємні запахи і кольоровість води від літнього цвітіння.

В період інтенсивного індустріального розвитку міста, після побудови каналу Дніпро-Кривий Ріг, Радушанських водоочисних споруд та магістральних водогонів міста, всі мікрорайони були об'єднані в одну систему водопостачання.

Сьогодні місто має одну з найскладніших в Україні систем водопостачання та водовідведення. На її роботу значний вплив мають такі фактори як значна протяжність міста, великі перепади висот від 35 м до 130 м над рівнем моря, діяльність гірничо-металургійного комплексу, специфіка геологічної будови на території міста. У зв'язку з віддаленістю деяких селищ (до 20-30 км) від інших мікрорайонів, виникає проблема якісного обслуговування мереж фактично за межами міста (в полі, по дну ставків, в балках, по гірських відвалами, між кар'єрами). В результаті спостерігається деяке погіршення якості води в окремих районах міста і віддалених селищах в порівнянні з якістю води на водопровідних комплексах.

Таблиця 3

Показники проб води в різних районах міста [5]

Місце забору проб	Дата забору	Кольоровість, градус	Каламутність, мг/дм ³	Загальне мікробне число, КУО/1см ³
Нормативи для водопровідної води		≤ 20	≤ 0,58	≤ 100
Селище Мирівське ЦГЗК	21.08.2019	26	<0,58	10
мкр-н Всебратське-2	19.08.2019	24	<0,58	40
мкр-н Індустріальний	05.08.2019	18	<0,58	18
вул. Пушкіна, Центрально-Міський район	22.07.2019	19	<0,58	63
вул. Пушкіна, Центрально-Міський район	19.08.2019	22	<0,58	12
проммайданчик ЦГЗК	21.08.2019	25	<0,58	25

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

При виході підприємств з державної власності і значному збільшенні вартості води відбулося суттєве скорочення споживання питної води і перехід на замкнутий цикл використання води в технологічних процесах.

За останні двадцять років подача питної води в місто скоротилася з 14 млн. м³ до 8 млн. м³ на місяць. Зменшення обсягів споживання питної води призвело до зменшення швидкості потоку води в існуючих водопроводах і збільшення часу проходження води до кінцевого споживача. Так в деяких випадках у віддалені райони міста вода доходить за 2 доби. Тому якість води погіршується (таблиця 3).

Висновки:

- Геопросторовий розвиток міста, зокрема, його значна протяжність є одним із визначальних чинників якості води у різних його мікрорайонах.
- Єдиний шлях до покращення води у цій ситуації - повна заміна системи водогонів, які будуть відповідати сучасним обсягами споживання.
- Система транспортування питної води і перекачування стічних вод потребує оновлення та використання енергозберігаючих технологій на численних насосних станціях. У зв'язку із скороченням обсягів споживання питної води підприємствами назріла необхідність у переобладнанні водопостачальних підприємств міста сучасними економічними агрегатами меншої потужності.
- Геопросторовий розвиток міста, зокрема, його значна протяжність є одним із визначальних чинників якості води у різних його мікрорайонах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виробничо-практичний журнал "Водопостачання та водовідведення" – №1,2,4 – 2019р.
2. Водний фонд України: Штучні водойми – водосховища та ставки: Довідник / Під ред. В. К. Хільчевський, В. В. Гребня. – М.: Інтерпрес, 2014. - 164 с.
3. Екологічний паспорт Кривого Рогу, 2017.
4. Закон України "Про питну воду та питне водопостачання" 10.01.2002 №2918-III
5. <http://kr-kvk.dp.ua>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 338.48-2-056.26(477.83-25)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ У М.ЛЬВОВІ

Андрій Саджинський

*Науковий керівник: Білоус Софія Василівна, кандидат економічних наук, доцент
Львівський Національний Університет імені Івана Франка, м. Львів*

Стаття присвячена актуальним питанням розвитку забезпечення можливостей та сприятливих умов реалізації проєктів інклюзивної інфраструктури, освіти та культури у місті Львові. Проаналізовано усі прийняті стандарти та норми "зручності для всіх". Досліджено усі проблеми та переваги розвитку інклюзивного туризму. Розглянуто основну проблематику розвитку інклюзивного туризму в м. Львові. Проаналізовано усі вимоги безпеки прийнятих для осіб з інвалідністю. Охарактеризовано особливості роботи готелів та ресторанів для осіб з інвалідністю. Запропоновано вирішення проблем та встановлення належних факторів надання послуг особам з інвалідністю.

Ключові слова: інклюзивність, інклюзивний туризм, людина з особливими потребами, перспективи та недоліки інклюзивного туризму.

ISSUES AND PROSPECTS OF INCLUSIVE TOURISM IN LVIV

Andrii Sadzhynskiy

*Supervisor: Bilous S. V., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The article is devoted to topical issues of development of opportunities and favorable conditions for the implementation of projects of inclusive infrastructure, education, and culture in Lviv. All applied standards and rules – "convenience for all" are analyzed. All problems and advantages of inclusive tourism development are investigated. The main issues of inclusive tourism development in Lviv are considered. All safety requirements for people with disabilities are analyzed. Features of hotels and restaurants for people with disabilities are described. It is proposed to solve problems and establish appropriate factors for providing obedience to people with disabilities.

Keywords: inclusiveness, inclusive tourism, a person with special needs, prospects, and disadvantages of inclusive tourism

Постановка проблеми. Станом на сьогодні, Львів має високий економічний, соціальний та інноваційний потенціал. Проте аналізуючи економічний розвиток слід зауважити низький рівень інтеграції та соціалізації людей з інвалідністю до повноцінного життя. Серед головних проблем розвитку інклюзивного туризму для людей з інвалідністю залишається відсутність державної підтримки розвитку інклюзивного туризму, брак пропозицій відповідно до потреб осіб з інвалідністю. Економічна якість розвитку (ефективність, прибутковість) міста має поєднуватися із соціальною якістю надання послуг (високий рівень освіти, охорони здоров'я, рівень добробуту і тривалість життя, задоволеність характером та умовами праці, а також вільне пересування містом для людей з інвалідністю).

Метою даної роботи є дослідження теоретичних й практичних аспектів розвитку інклюзивного туризму на території міста Львова.

Методи дослідження теоретичні (вивчення та аналіз соціологічної, психологічної та педагогічної літератури з проблеми дослідження); порівняльний аналіз і синтез (для виявлення проблем розвитку); аналіз (для вивчення друкованих матеріалів інклюзивного туризму).

Наукова новизна статті полягає в аналізі сучасного стану інклюзивного туризму і його взаємозв'язку з інтеграцією у суспільство людей з інвалідністю. Розглядаються перспективи та проблеми інклюзивного туризму у м. Львові.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до міжнародних документів у галузі туризму, інклюзивний туризм визначено як рекреаційний вид туризму для осіб з особливими потребами. У 1991 році Генеральною асамблеєю ЮНВТО було визначено поняття інклюзивного туризму, яке являє собою вид рекреаційного туризму, який має на меті надати доступність туризму для всіх, в плані пристосування інфраструктури, туристичних центрів і об'єктів туристського показу до різних потреб усіх людей, в тому числі, інвалідів, людей похилого віку, їх опікунів і членів сімей, людей з тимчасовими обмеженими можливостями, сімей з маленькими дітьми [1].

Як відомо, понад 15 % населення Землі можна визначити як інклюзивних туристів – уся ця сумна статистика дає усвідомлення того, що масштабний інклюзивний туристичний простір має великий потенціал для розвитку не лише на території України, а й загалом у цілому світі. Аналізуючи важливість значення інклюзивного туризму слід зробити висновок, що саме завдяки світовому досвіду розвитку «туризму для всіх», а також аналізу статистики щодо кількості осіб з інвалідністю та соціально незахищених осіб можна побачити реальні дії зі сторони Української влади. Вона має на меті покращити життя людей з інвалідністю та загалом зробити будь-яке місто України доступним для усіх.

Люди з обмеженими можливостями подорожують менш активно, ніж інші громадяни Євросоюзу, – від 37% у Великобританії до 53% у Німеччині. Водночас 11% усіх туристичних поїздок в Європі і 7% у всьому світі здійснюють туристи з обмеженими можливостями, найчастіше – в складі членів сім'ї або друзів. Попит на інклюзивний туризм зростає в усьому світі і починає зароджуватися в Україні.

Після проголошення незалежності 1991 р. в Україні, проблемами людей з інвалідністю почали приділяти значно більше уваги, оскільки інфраструктурна доступність міста Львова почала змінюватися на краще, в тому числі й для людей з особливими потребами. Звичайно, протягом останніх років цьому питанню почала приділятися ще більша увага, оскільки було прийнято ряд стандартів та норм, завдяки яким у Львові з'являються елементи простору "зручного для всіх" (пандуси, підіймач, з'їзди з бордюрів, розмітка для незрячих, озвучені світлофори). Сьогодні важливими показниками, що показують ефективність розвитку інклюзивного туризму у Львові є дослідження рівня урбанізації й темпів зростання (зменшення) наявного населення, а також засвоєння прямих іноземних інвестицій в саме місто [2].

Беручи до уваги війну, яка триває з квітня 2014 року й по сьогодні, слід зауважити сумну статистику, яка дає зрозуміти, що значна кількість людей з інвалідністю стрімко збільшується. Це здебільшого призводить до інвалідності в кращому випадку людина отримує біонічний протез, або потрапляють до інвалідного крісла, а в гіршому випадку це призводить до летального випадку. Зрештою в Україні нараховується 1 млн 5 тис. 832 особи, які мають статус інваліда війни, учасника війни чи учасника бойових дій. З них близько 320 тис. є учасниками бойових дій через участь в АТО, а майже 474 тис. осіб – це "учасники війни", які отримали статус за участь у Другій світовій війні [5].

У Львові існує власний бренд, який звучить «Львів – відкритий до світу». Завдяки цій асоціації доволі часто можна спостерігати за тим, що людям з інвалідністю надають глобальні організаційні завдання, які зрештою допомагають брати участь у суспільному житті, а також роблять доступним будь-який артоб'єкт для людей з особливими потребами. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, у світі налічується 37 млн. сліпих людей і близько 125 млн. людей із поганим зором. Кожні 5 секунд на нашій планеті сліпне доросла людина, а кожную хвилину втрачає зір одна дитина. За різними оцінками, людина сприймає за допомогою зору від 75 до 90% усієї інформації. Отже, можна зробити висновок про те, що сліпі і слабозорі люди отримують лише незначну кількість навколишньої інформації, а зорове сприйняття або дано їм у дуже малих частинах, або його немає зовсім [4].

Лише у Львові – єдиному місті в Україні проводять кінопокази художніх фільмів для сліпих, функціонує інклюзивна освіта незрячих дітей, як і в інших європейських містах. Останнім часом весь комунальний транспорт Львова має внутрішню озвучку номера трамваю та проголошення зупинок. Слід також зауважити, що мережа кінотеатрів "Планета Кіно" та "Multiplex"

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

облаштували усі свої зали для пересування людей на колясці з можливістю перегляду будь-яких фільмів, у будь-яких залах, а також вони надають знижку на перегляд фільмів, усім учасники бойових дій на Сході України, та людям з обмеженими можливостями [7];

Згідно з вимогами бренду «Львів – відкритий до світу» прийнятих для осіб з інвалідністю туризм повинен включати п'ять основних напрямків розвитку, серед яких є:

– Безбар'єрні напрямки : інфраструктура та споруди; (можливість людям з інвалідністю ефективно, швидко, а що найбільш важливо безпечно пересуватись по своїх квартирах та безпечно спускатись по під'їздах на своє підвір'я;

– Транспорт : повітряний, сухопутний, підходить для всіх користувачів;

– Висока якість послуг : досягнута навченим персоналом;

– Розваги, виставки, атракціони : дозволяє усім брати участь у подіях;

– Маркетинг : системи бронювання, веб - сайти та послуги: інформація доступна для всіх.

(Створення можливості отримувати загальнодоступну інформацію усім людям).

Аналізуючи теперішній стан міста Львова варто зазначити його стрімко зростаючу перспективу, як відомо Львів став єдиним українським містом, який увійшов до топ-100 найпопулярніших туристичних напрямків світу, згідно з рейтингом британської міжнародної компанії Euromonitor International. Львів посів 80-й рядок у рейтингу, приймаючи 2,7 мільйона туристів на рік. Та власне це безпосередньо перспективно вплинуло на розвиток інклюзивного туризму на території Львова [3].

В умовах сьогодення необхідним є пошук інноваційних, водночас ефективних готелів та ресторанів, що зможуть повноцінно надати свої послуги людям з інвалідністю. Серед готелів варто виділити: Атлас Делюкс Готель, Панська Гора, Ібіс Стайлз Львів Центр, BANKHOTEL, Бутік Готель Кавальєр, Готель Нота Бене. Усі вони повноцінно зможуть задовільнити потреби людей з інвалідністю, оскільки зможуть надати такі послуги як: вказівки для людей з обмеженими візуальними та слуховими можливостями, пристосовано для гостей на інвалідному візку, встановлений пандус при вході до готелю, аудіовказівки, низький умивальник, туалет з поручнями, та аварійний шнур у ванній кімнаті.

Аналізуючи сферу ресторанного господарства, слід виділити три заклади: Театр пива «Правда», Ресторан «Variano», Kredens Cafe, які отримали відзнаку громадської ініціативи «Доступно.UA». Доступно.UA – це неурядова організація, заснована в Україні в 2015 році, що займається моніторингом доступності українських міст. Організація має на меті нормалізацію сприйняття людей з інвалідністю суспільством, просування тренду архітектурної доступності в Україні та мотивацію людей до активного життя.

Колосальна кількість закладів м. Львова була перевірена за трьома ознаками – вхід\ширина дверей, зручність усередині та вбиральня.

– Вхід\ширина дверей: перевіряла загальну ширину дверей, яка становить 60 см, проте нові коляски для інвалідів мають ширину в 62-66 сантиметрів, що вже обмежує людей в доступі до закладу;

– Зручність усередині: аналізувала внутрішню обстановку закладу, а власне просторість, яка б дала людині вільно пересуватись;

– Категорія вбиральня: аналізувалась завдяки правильно обладнаному туалеті, який зміг би бути доступним для людей з обмеженими можливостями.

Аналізуючи стан основних проблем організації інклюзивного туризму та власне шляхи розвитку інклюзивного туризму варто зробити висновок, що в Україні затверджені спеціальні норми, які визначають стандарти для подальшої інтеграції людей з особливими потребами в повноцінне суспільство.

Серед основних недоліків варто виділити найбільшою проблемою забезпечення інклюзивності культурно-розважальних об'єктів, оскільки, більшість закладів культурно-пізнавального, екскурсійного, розважального та інших видів туризму спроектовані із урахуванням застарілих вимог до будівництва будівель та споруд з точки зору забезпечення інклюзивності. Переоснащення та реконструкція цих об'єктів вимагає вкладання додаткових фінансових

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

інвестицій, що є проблематичним, особливо в умовах скорочення видатків державного бюджету на розвиток галузі туризму у 2019 році [6].

Особливої уваги вимагає проблема забезпечення кваліфікованими кадрами об'єктів туристичної інфраструктури, що спрямовані на розвиток «туризму для всіх». Адже більшість представників туристичної галузі не мають навиків та кваліфікацій для роботи з особами з інвалідністю. Це вимагає перегляду освітніх програм підготовки фахівців для галузі туризму та готельно-ресторанної справи, проведення тренінгів та підвищення кваліфікації для працівників, що вже задіяні у галузі туризму, для їх інформування про особливості роботи з інклюзивною категорією туристів.

Основне завдання інклюзивного туризму це сприяння соціалізації людей, а серед найбільш ймовірних шляхів розвитку варто виділити: впровадження різноманітних спортивних заходів, які безпосередньо впливають на рухову активність, яка сприяє збереженню та поліпшенню психосоматичного та фізичного здоров'я, створення повноцінного середовища спілкування до прикладу удосконалення інклюзивних туристичних продуктів таких як онлайн екскурсії, розвиток агросадіб в сільській місцевості, облаштування туристичних об'єктів пандусами, кнопками виклику та спеціальними маркувальними знаками, а також не слід забувати й про інформаційне забезпечення проєктів громадських організацій і поширення інформації про можливості безбар'єрного відпочинку на території Львова.

Висновки. В умовах обмеження державного фінансування, розвиток інклюзивного туризму не може, на жаль, мати високу ефективність, що пов'язано в першу чергу з соціальним спрямуванням даного напрямку. Важливим є формування стратегії підготовки фахівців для галузі туризму, які б мали навички та компетенції для роботи із категорією туристів з особливими потребами. Дотримуючись реалізації концепцій «туризму для всіх» із визначенням усіх позитивних аспектів та недоліків в реалізації відповідно до світових норм та стандартів, а власне усіх вище перелічених факторів варто зробити підсумок, що люди з інвалідністю зможуть відчувати себе повноцінними громадянами нашої країни, знаючи, що за їхніми спинами є держава, яка має на меті з кожним днем, тижнем та місяцем покращувати життя людей, покращувати закони України «Про реабілітацію інвалідів України», «Про соціальні послуги» та «Про туризм», шляхом закріплення повноправного функціонування інклюзивного туризму як виду соціальної й фізичної реабілітації людей з інвалідністю. Не слід забувати й про свідомість навколишніх людей, зокрема варто пам'ятати й про свідомість бізнесу, оскільки реалізація запропонованих законів, свідомість людей та ведення бізнесу дозволить розширити можливість туристичним фірмам використовувати та надавати послуги інклюзивного туризму. Усі ці фактори безпосередньо зможуть дати людям усвідомлення, що вони нічим не відрізняються від інших і що саме вони є великою незамінною частиною нашого світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Войтовська А. І.* Особливості інклюзивного туризму / А. І. Войтовська. – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/vojtovska.htm
2. Закон України «Про туризм». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Офіційний сайт Всесвітньої туристської організації. – Режим доступу: <http://www.unwto.org/>
4. Про реабілітацію інвалідів в Україні : Закон України № 2961 від 06.10.2005 // Урядовий кур'єр (Орієнтир). – 2005. – 2.10., № 213. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/296115#Text>
5. Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти. – Режим доступу: http://rcpio.ipro.kubg.edu.ua/?page_id=94
6. *Слатвінська Л. А., Бойко М. В.* Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки розвитку інклюзивного туризму в Україні» – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/slatvinska.html
7. Товариство «Зелений Хрест». – Режим доступу: http://www.gcs.org.ua/Vpublish/avt_ukr.pdf

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 551.4(292.452)

**РЕКРЕАЦІЙНА ДИГРЕСІЯ НА ЕКОЛОГО-ПІЗНАВАЛЬНІЙ СТЕЖЦІ
«НА ОЗЕРО НЕСАМОВИТЕ» У КАРПАТСЬКОМУ НПП**

Вікторія Штуглинець

*Науковий керівник: Брусак Віталій Пилипович, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів*

Подано результати дослідження стану рекреаційної дигресії на еколого-пізнавальній стежці «На озеро Несамовите» (завдовжки 4км) у Карпатському національному природному парку. Встановлено, що вплив рекреаційного навантаження (кількості рекреантів) на полотно стежки суттєво погіршив її природний стан. Це проявилось у руйнуванні підстилки та трав'яного покриття, ущільненні ґрунтів та прояві ерозійних процесів. За умовами рельєфу і четвертинних відкладів трасу екостежки можна поділити на 3 частини: 1) долина потоку Прут Брецькульський та хвилясті підніжжя моренних пасом, 2) тилова стінка нижнього кару, 3) днище верхнього Туркульського кару з озером Несамовите, встелене донною мореною. Встановлено, що 95% траси стежки перебуває на п'ятій стадії рекреаційної дигресії та має переважно сильну (51%), меншій мірі – середню (21%) і катастрофічну (7%) ступінь її розвитку. Для покращення стану стежки запропоновано інженерні та організаційно-управлінські заходи.

Ключові слова: екопізнавальна стежка, рекреаційна дигресія, стан рекреаційної дигресії, стадія рекреаційної дигресії, траса стежки.

**RECREATIONAL DIGGRESSION ON THE ECOLOGICAL-COGNITIVE PATH "ON
LAKE NESAMOVYTE" IN THE CARPATHIAN NNP**

Viktoria Shtuglynets

*Supervisor: Brusak Vitaliy, Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National university of Lviv, Lviv*

Summary: The results of the study of the state of recreational digression on the scientific-cognitive trail "On Lake Nesamovyte" (length about 4km) in the Carpathian National Nature Park are presented. It was found that the influence of recreational load (number of vacationers) on the trail significantly worsened its natural state. This has resulted in the destruction of litter and grass cover, soil compaction and erosion. Under the conditions of relief and Quaternary deposits, the route of the eco-trail can be divided into 3 parts : 1) the valley of the Prut Bretskulskiyi stream and the wavy foothills of the moraine belts, 2) the rear wall of the lower crust (crossbar), 3) the bottom of the upper Turkul carcass with lake Nesamovyte, lined with the bottom moraine. It has been established that 95% of the trail route is in the fifth stage of recreational digression and has mostly strong (51%), to a lesser extent medium (21%) and catastrophic (7%) degree of its development. Engineering and organizational and management measures have been proposed to improve the condition of the trail.

Keywords: cognitive trail, recreational digression, state of recreational digression, stage of recreational digression, trail route.

Вступ. У процесі рекреаційної діяльності на території національних природних парків (НПП) відбувається значний антропогенний вплив на природне середовище. Надмірна відвідуваність окремих природних об'єктів, засмічення природного середовища, його забруднення діяльністю транспортних засобів та функціонування об'єктів рекреаційної інфраструктури є основними причинами деградації природних комплексів НПП. Масове витоптування рослин уздовж трас еколого-пізнавальних стежок і туристичних шляхів у національних парках є причиною збіднення в їхніх межах видового складу і чисельності особин багатьох видів, прояву ерозійно-денудаційних процесів. Надмірний рекреаційний вплив на природні ландшафти спричиняє їхню деградацію втрату естетичної привабливості. Однак ступінь рекреаційної деградації безпосередньо залежить від масштабів, характеру і тривалості впливу рекреаційної діяльності та індивідуальної стійкості природних геосистем.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Тому проводяться різноманітні дослідження з вивчення рекреаційної дигресії на трасах туристичних маршрутів у НПП Українських Карпат. Оскільки найпопулярнішими еколого-пізнавальними та туристичними маршрутами у Карпатському НПП, є «На гору Говерла», «Припир – Заросляк», «Стежка Довбуша», «До Женецького водоспаду», «На гору Піп Іван Чорногірський», «До озера Несамовите» та ін., тому дослідження рекреаційної дигресії власне цих об'єктів є вкрай актуальним.

Мета роботи – дослідження рекреаційної дигресії на еколого-пізнавальній стежці «На озеро Несамовите» у Говерлянському лісництві Карпатського НПП.

Огляд історії досліджень. Вивчення рекреаційної дигресії у Чорногорі у межах майбутнього Карпатського НПП розпочались ще у 60-80-х роках ХХ ст. Зокрема, професор Міллер Г.П. розглядав цю проблему у своєму дослідженні «Структура, генезис и вопросы рационального использования ландшафта Черногоры в Украинских Карпатах» (1963) [9]. У Карпатському НПП у 1990-х роках дослідженням рекреаційної дигресії на туристичних маршрутах займався науковий відділ парку, який очолював канд. геогр. наук Клапчук В.М. Зокрема, працівниками НПП були закладені моніторингові ділянки (репери та майданчики) з вивчення рекреаційної дигресії на маршрутах, що вели на гору Говерла з спортбази «Заросляк». Зазначимо, що до 2000 р. потік туристів на Говерлу регулювався шляхом почергового закриття руху по «синьому» і «зеленому» маршрутах, які сьогодні промарковані біло-блакитно-білою («лівий» маршрут) та біло-зелено-білою («правий» маршрут) смугами. У кінці 1990-х – на початку 2000-х років проблемами пов'язаними з рекреаційним використанням (передусім пішохідним туризмом) ландшафтних комплексів Українських Карпат займався Рожко І.М. [10].

Упродовж останніх десятиліть активно дослідженням явищ рекреаційною дигресії в Українських Карпатах займається Гнатяк І.С. Його дослідження проводяться у кількох напрямках: 1) вивчення рекреаційного потенціалу рельєфу [6], 2) методичні питання дослідження рекреаційної дигресії, 3) вплив гірськолижної і пішохідної рекреації на мікрорельєф туристичних маршрутів і гірськолижних трас та активізацію морфодинамічних процесів [4; 5], 4) розробка інженерно-технічних заходів, щодо зменшення наслідків рекреаційної дигресії.

На території НПП «Сколівські Бескиди» рекреаційну дигресію на еколого-пізнавальних стежках та у зонах стаціонарної рекреації досліджувала Леневиц О.І. Отримані результати подані у її дисертаційному дослідженні «Вплив рекреаційного навантаження на властивості ґрунтів лісових екосистем НПП «Сколівські Бескиди» (Українські Карпати)» [8].

Основні поняття і методика досліджень. Рекреаційна дигресія – порушення стану природного середовища (характеристик природного комплексу) в результаті впливу антропогенного чинника (кількості рекреантів), що характеризується ущільненням та ерозією ґрунтів, витоуптуванням і руйнуванням лісової підстилки, знищенням трав'яного покриву, підліску та підросту, пошкодженням дерев тощо [3; 7; 12]. Величину порушення стану природного комплексу визначають *стадією рекреаційної дигресії*. Унаслідок рекреаційних навантажень змін зазнають різні компоненти природних комплексів. За показниками їхнього стану ідентифікують стадії рекреаційної трансформації (дигресії) природних комплексів. Найчастіше для оцінки стадії дигресії природних комплексів Карпат використовуються ознаки, пов'язані зі змінами рослинного і ґрунтового покриву.

У концептуальному плані при впливі рекреаційних навантажень на природні комплекси простежується часовий ряд зміни стану їх природних компонентів, що фіксують видимі ефекти рекреаційного впливу, який можна представити у такій послідовності: рослинність (у т. ч. лісова) → ґрунти → рельєф → геологічний субстрат. Тому різні за інтенсивністю рекреаційні навантаження закономірно відображаються станом модифікації одного з компонентів даного ряду: на ранніх стадіях рекреаційної дигресії природних комплексів їхній стан фіксується в ґрунтово-рослинному покриві, на завершальних – у складових геолого-геоморфологічного середовища. Часто можна спостерігати, що трансформація мікрорельєфу при рекреаційних навантаженнях з однієї сторони фіксує значний за інтенсивністю та тривалістю вплив рекреантів, з іншої – завжди супроводжується суттєвими змінами ґрунтово-рослинного покриву

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

та експонованістю геологічного субстрату. Вирізняють п'ять *станів корінних ландшафтних комплексів*: непорушені, малопорушені, умовно порушені, сильно порушені, деградовані [7].

Постійне зростання рекреаційних потреб населення викликає необхідність вирішення багатьох питань, пов'язаних з визначенням характеристик природно-рекреаційного потенціалу та регламентованого, екологічно збалансованого природокористування і, відповідно, оптимального задоволення рекреаційного попиту [10]. Розрізняють допустимі (оптимально та гранично допустимі) і деструкційні (критичні та катастрофічні) *рекреаційні навантаження*. При допустимих навантаженнях у природі спостерігаються зміни зворотного характеру, ландшафтні комплекси (ЛК) здатні до самовідновлення, але при цьому втрачаються деякі ландшафтні елементи і взаємозв'язки (в лісових ЛК, наприклад – зрідженням деревостану і підросту, збіднення видового складу травостою). При критичних і катастрофічних рекреаційних навантаженнях відбуваються незворотні зміни ЛК, корінна перебудова ландшафтно-просторово-часової структури [7]. У процесі досліджень рекреаційних навантажень враховується сезонна циклічність функціонування природно-заповідних установ, що пов'язана з відповідними змінами в потоках відпочиваючих, характером їх діяльності, неоднаковою стійкістю ландшафтних комплексів та їх компонентів до антропогенного впливу упродовж року. Важливою ланкою механізму визначення величини рекреаційного навантаження є регламентація відвідування і перебування рекреантів на природно-заповідній території. Одним з параметрів допустимого рекреаційного навантаження є кількість рекреантів, при якій з врахуванням часу їх перебування не відбувається суттєвих змін в ландшафтній структурі.

Аналіз існуючих методик дослідження рекреаційної дигресії [3; 7; 11; 12] засвідчує, що її індикаторами виступає ґрунтово-рослинний покрив, за характеристиками якого чітко розрізняють п'ять стадій рекреаційної дигресії та встановлюють норми рекреаційного навантаження на природні комплекси. Проте у гірських умовах із сильно розчленованим рельєфом часто спостерігаються зміни мікрорельєфу передусім на туристичних маршрутах з надмірним рекреаційним навантаженням. Власне ступінь зміни мікрорельєфу туристичних маршрутів досліджено тільки у загальних рисах.

З метою отримання кількісних показників, які б відображали ступінь дигресії мікрорельєфу на туристичних маршрутах, Брусак В. П. [1] запропоновано методику дослідження рекреаційної дигресії мікрорельєфу на лінійних рекреаційних об'єктах. У якості кількісних показників рекреаційної дигресії мікрорельєфу запропоновано використати: ширину стежки (м), глибину ерозійного врізу (см), об'єм винесеного пухкого матеріалу (м³), об'єм винесеного матеріалу з 1 м² полотна стежки (м³/м²), при чому останній показник слід вважати основним, а інші – допоміжними [1].

Під *ступенем рекреаційної дигресії мікрорельєфу* лінійного рекреаційного об'єкту (екопізнавальної стежки, туристичного маршруту) розуміємо кількісний характер зміни його якісного стану, що проявляється у формуванні ерозійних форм (вимоїни, виярки, тальвеги тимчасових потоків) та прискореному протіканні ерозійно-денудаційних процесів [1]. Пропонується виділяти наступні ступені рекреаційної дигресії мікрорельєфу туристичного маршруту: «епізодична дигресія» (відповідає четвертій стадії дигресії), «слабка дигресія», «помірна дигресія», «середня ступінь дигресії», «сильна ступінь дигресії», «катастрофічна ступінь дигресії» (останні ступені за кількісними показниками диференціюють п'яту стадію рекреаційної дигресії) [1]. Опрацювання матеріалів натурних обстежень екопізнавальних стежок «На гору Говерла» і «Прип'ір – Заросляк» (здійснених Мальцем В.) [2] та власних польових даних, отриманих при дослідженні рекреаційної дигресії на екопізнавальній стежці «На озеро Несамовите» дозволив нам доповнити кількісний індикаційний показник ступеня рекреаційної дигресії мікрорельєфу – об'єм винесеного матеріалу (запропонований Бру-саком В.П. [1]), показниками ширина полотна стежки і глибина максимального врізу (табл. 1)

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Таблиця 1

Ступінь рекреаційної дигресії мікрорельєфу на туристичних стежках [за 1 з доповненнями]

Стадія рекреаційної дигресії природного комплексу	Ступінь рекреаційної дигресії мікрорельєфу	Об'єм винесеного матеріалу, м ³ /м ²	Ширина полотна стежки, м	Глибина врізу полотна стежки, см
4	епізодична дигресія	до 0,01 – 0,025	до 1,5	до 5
5	слабка дигресія	0,025 – 0,05	1,5–1,6	5–10
5	помірна дигресія	0,05 – 0,075	1,6–1,75	10–20
5	середня ступінь дигресія	0,075 – 0,1	1,75–2,25	20–30
5	сильна ступінь дигресії	0,1 – 0,25	2,25–2,75	30–50
5	катастрофічна ступінь дигресії	0,25 – 0,5 і більше	більше 2,75–3	більше 50

Результати досліджень та рекомендації. Еколого-пізнавальний маршрут «На озеро Несамовите» починається перед другим мостом через річку Прут на шляху від контрольно-пропускного пункту «Завоєля» до г.Говерла. Загальна протяжність екопізнавальної стежки складає близько 4 км. Трасу стежки можна розділити на три частини за відмінностями пролягання екостежки у різних умовах рельєфу і четвертинних відкладів. Перша частина стежки пролягає долиною потоку Прут Брецькульський і хвилястими підніжжями моренних пасом, друга частина – тилова стінка нижнього кару (рігель), третя – днищем верхнього Туркульського кару, встеленого донною мореною. Уздовж траси стежки здійснено 42 вимірювання її поперечного профілю та фотофіксація через 20-30 м. Оскільки даний маршрут є досить популярний серед туристів, які часто його використовують для підйому на Головний Чорногірський хребет, відповідно стан стежки має не найкращий стан.

Перша частина стежки з 1-го і до 5-го відрізків має ширину 1,5-1,75м та характеризується помірними і середніми ступенями рекреаційної дигресії. На 6-му відтинку стежки її ширина зростає до 1м та спостерігається зміна на слабку ступінь дигресії. З 7-го по 17-ий відрізки спостерігається чергування 3-го та 4-го ступенів рекреаційної дигресії на трасі екопізнавальної стежки, її ширина коливається від 0,75 м до 2,25 м. На відрізках з 19 по 31 спостерігається помірний та середній ступені дигресії, її ширина змінюється від 0,75 по 3м. На 32-му відрізку, що пролягає крутим схилом, спостерігається сильна ступінь дигресії, ширина екостежки складає понад 3 м.

З 34-го відрізку починається друга частина траси маршруту, де майже на усьому відрізку екостежки шириною від 0,75 до 3,0 м зафіксовано сильну ступінь дигресії (рис.1).

На третій частині маршруту з 38 по 42 відрізки ширина стежки переважно 1,25м і спостерігається помірна та середня ступені дигресії, а також значне перезволоження її траси.

Узагальнивши дані вимірів на екопізнавальній стежці «До озера Несамовите» відзначимо, що 95% (~3616м) її довжини знаходиться на п'ятій стадії рекреаційної дигресії та має переважно сильну, меншій мірі – середню і катастрофічну ступінь її розвитку (табл. 2).

Характер та динаміка рекреаційного навантаження на еколого-пізнавальну стежку «На озеро Несамовите» свідчить про те, що покращити її стан природним шляхом практично неможливо. Тому потрібно застосовувати комплекс інженерних та організаційно-управлінських заходів, які дозволять покращити стан стежки.

З інженерних заходів необхідно :

1) укріпити певні проблемні схилі ділянки стежки з сильним проявом рекреаційної дигресії, зокрема, на полотні стежки викласти східці з природного каменю на ділянці, яка проходить рігелем;

2) викласти природним каменем перезволожені і заболочені відтинки екостежки у днищі кару.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Рис.1 Ділянка траси стежки «До озера Несамовите» з сильним ступенем рекреаційної дигресії

Таблиця 2

**Розподіл ступенів рекреаційної дигресії
на еколого-пізнавальній стежці «На озеро Несамовите»**

Стадія рекреаційної дигресії природного комплексу	Ступінь рекреаційної дигресії мікрорельєфу	Частка ступенів рекреаційної дигресії на маршруті, %	Частка ступенів рекреаційної дигресії на маршруті, м
4	епізодична дигресія	5	192
5	слабка дигресія	2	76
5	помірна дигресія	14	535
5	середня ступінь дигресії	21	798
5	сильна ступінь дигресії	51	1938
5	катастрофічна стадія дигресії	7	269

З організаційно-управлінських заходів у першу чергу потрібно :

1) повністю заборонити масові сходження даними маршрутами у квітні-травні, адже саме у цей період ґрунти на схилах сильно насичені талою водою і мають найменшу стійкість до рекреаційного навантаження;

2) збільшити ціну за вхід на територію Говерляньського лісництва Карпатського НПП, що може частково зменшити потік туристів, не зменшивши доходів парку. Відповідно зі збільшенням доходів можна буде більше кошти виділяти на облаштування туристичних маршрутів;

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

- 3) відновити і налагодити систему патрулювання лісових територій та високогірних ділянок з метою кращого контролю за виконанням правил поведінки у Карпатському НПП, дотримання заповідного режиму;
- 4) розроблення мережі спеціалізованих місць відпочинку і ночівлі туристів у лісовому поясі та облаштування цих місць туалетами і смітниками для вноормування рекреаційного впливу на природні комплекси;
- 5) облаштувати систему місць короткочасних зупинок;
- 6) відновити, а при необхідності створити систему інформаційних стендів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брусак В. П. Методичні аспекти дослідження рекреаційної дигресії мікрорельєфу туристичних маршрутів / В. П. Брусак // Проблеми геоморфології та палеогеографії Українських Карпат та прилеглих територій. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2018, Вип. 1 (8). – С. 109–122
2. Брусак В. П. Рекреаційна дигресія на туристичному маршруті «На гору Говерла» у Карпатському НПП / В. П. Брусак, В. Б. Малець // Природні ресурси регіону: проблеми використання, ревіталізація та охорони : Матер. III-ого міжнар. наук. семінару – Львів : ВЦЛНУ ім.І.Франка, 2018 – С. 58-63
3. Генсирук С. А. Рекреационное использование лесов / С. А. Генсирук, М. С. Нижник, Р. Р. Возняк. – Киев : Урожай, 1987. – 246 с
4. Гнатяк І. С. Дослідження морфодинаміки пішохідного мікрорельєфу в околицях Черногірського географічного стаціонару / І. С. Гнатяк // Природні комплекси й екосистеми верхів'я ріки Прут: функціонування, моніторинг, охорона. – Львів : Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 288–289
5. Гнатяк І. С. Пішохідний мікрорельєф ЕПС КНПП «Стежка Довбуша» / І. С. Гнатяк // Проблеми геоморфології та палеогеографії Українських Карпат та прилеглих територій: матер. міжнар. сем. присвяч. 90-річчю від дня народження засновника кафедри геоморфології і палеогеографії проф. Петра Цися (Сколе, 30 вересня – 3 жовтня 2004 р.). – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – С. 196–202.
6. Зінько Ю. В. Рекреаційна оцінка рельєфу та його трансформації в Українських Карпатах / Ю. В. Зінько, І. С. Гнатяк // Сучасні проблеми і тенденції розвитку географічної науки: матер. міжнар. конф. до 120-річчя географії у Львівському університеті. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 241–243.
7. Комарчук С. С., Шлапак А. В., Шлапак В. П. Методичні рекомендації щодо визначення максимального рекреаційного навантаження на природні комплекси та об'єкти у межах природно-заповідного фонду України за зонально-регіональним розподілом. – Київ : Фітосоціоцентр, 2003. – 43 с.
8. Леневиц О. І. Вплив рекреаційного навантаження на властивості ґрунтів лісових екосистем НПП «Сколівські Бескиди» (Українські Карпати) // Автореф. дисер. на здобуття наук. ступ. канд. біол. наук за спеціальн. 03.00.16 – екологія, Львів, 2017. – 20 с.
9. Миллер Г. П. Структура, генезис и вопросы рационального использования ландшафта Черногоры в Украинских Карпатах: Автореф. дис. ... канд. геогр. наук. – Львов, 1963. – 23 с.
10. Рожко І. М. Рекреаційна оцінка гірських природно-територіальних комплексів для потреб туризму (на прикладі Українських Карпат) // Автореф. дисер. на здобуття наук. ступ. канд. геогр. наук за спеціальн. 11.01.11 – конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів, Львів, 2000. – 17 с.
11. Чижова В. П. Рекреационные нагрузки в зонах отдыха. – М.: «Лесная промышленность», 1977. – 48 с.
12. Шлапак А. В. Методика і норми рекреаційного навантаження на луки, болота та ґрунти і ліси прибережних акваторій природно-заповідного фонду. – Умань : дендропарк «Софіївка», 2003. – 12 с.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 631.4

**ЗНАЧЕННЯ ҐРУНТІВ У ПРОЦЕСІВ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ**

Назар Прокопчук

*Науковий керівник: Паньків Зеновій Павлович, доктор географічних наук, професор
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Обґрунтовано значення ґрунтів в процесі обігу земель сільськогосподарського призначення України. Проаналізовано зміни у структурі земельного фонду за період незалежності. Наведено перелік загроз ґрунтам сільськогосподарських земель за умови відсутності контролю за їхнім збалансованим використанням. Запропоновано доповнення до закону про обіг земель.

Ключові слова: землі сільськогосподарського призначення, земельний фонд, форми власності, обіг землі, ґрунти.

**THE IMPORTANCE OF SOILS IN THE PROCESSES
OF AGRICULTURAL LAND CIRCULATION IN UKRAINE**

Nazar Prokopchuk

*Supervisor: Pankiv Z. P., Doctor of Geographical Sciences, Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The value of soils in the process of turnover of agricultural land in Ukraine is justified. Changes in the structure of the land Fund during the period of independence are analyzed. A list of threats to the soil of agricultural land is provided if there is no control over their balanced use. An Addendum to the law on land turnover has been proposed.

Keywords: agricultural land, land Fund, ownership forms, land turnover, soil.

Ключові положення законопроекту «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» бурхливо обговорюються на усіх рівнях українського суспільства, оскільки саме земельні ресурси є найбільшим природним багатством українського народу, а їхня частка у структурі природно-ресурсного потенціалу України становить 44,4 %. Продуктивні землі – найцінніше з багатств, яке має у своєму розпорядженні людство. Земельний фонд України становить 5,7 % території Європи [3]. Важливість, незамінність земельних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення у формуванні національної, продовольчої, економічної, екологічної безпеки України обумовлює необхідність скрупульозного, детального обговорення перспектив і ризиків впровадження обігу сільськогосподарських земель – як найбільш ключового питання реформування земельних відносин в Україні, починаючи із проголошення незалежності.

Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей [1, 3]. Земельний фонд України характеризують високі показники сільськогосподарського освоєння (70,8 %) та розораності (53,9 %) території (табл. 1). Така ситуація зумовлена рядом чинників:

- рівнинний рельєф охоплює 95 % території;
- сприятливі кліматичні умови з практично оптимальним балансом вологи;
- значна площа високопродуктивних ґрунтів (32,5 млн га);
- 8,8 % від світових площ чорноземів;
- екстенсивний тип землекористування;
- перебування України у складі імперій, які використовували її як сировинний придаток.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Найбільш важливою характеристикою, яка враховується при віднесенні земельної ділянки до категорії «Землі сільськогосподарського призначення» є наявність продуктивних ґрунтів. Саме якість ґрунтів враховується при виділенні категорій різних сільськогосподарських угідь. Земельні ділянки із найпродуктивнішими ґрунтами і сприятливим рельєфом, в першу чергу, використовуються під рілля, а земельні ділянки із гіршими властивостями ґрунтів – під сіножаті та пасовища. Також рентабельність вирощування різних культур, в переважній більшості, визначається родючістю ґрунтів, запасами поживних речовин, його буферністю до антропогенного навантаження.

Таблиця 1

Структура земельного фонду України у 1990 та 2019 роках [4]

Види основних земельних угідь та економічної діяльності	станом на 01.11.1990 р.		станом на 01.01.2019 р.		Динаміка (тис. га)
	всього, тис. га	% до загальної площі України	всього, тис. га	% до загальної площі України	
<i>Сільськогосподарські землі</i>	43634,5	72,3	42726,4	70,8	-908,1
у тому числі:		0		0	0
<i>сільськогосподарські угіддя</i>	42030,3	69,6	41507,9	68,8	-522,4
з них:		0		0	0
рілля	33570,8	55,6	32541,3	53,9	-1029,5
перелоги	5	0	233,7	0,4	228,7
багаторічні насадження	1058	1,8	892,4	1,5	-165,6
сіножаті і пасовища	7396,5	12,3	7840,5	13	444
інші сільськогосподарські землі	1604,2	2,7	1218,5	2	-385,7
<i>Ліси та інші лісовкриті площі</i>	10221,5	16,9	10633,1	17,6	411,6
<i>Забудовані землі</i>	566,6	0,9	2552,9	4,2	1986,3
<i>Відкриті заболочені землі</i>	916,1	1,5	982,3	1,6	66,2
Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	32,1	0,1	13,2	0	-18,9
Відкриті землі без рослинного покриву	1492,7	2,5	1020,6	1,7	-472,1
<i>Всього земель (суша)</i>	57919,9	96	57928,6	96	8,6
Води (території, що покриті поверхневими водами)	2435,1	4	2426,4	4	-8,7
<i>Разом (територія)</i>	60355	100	60354,9	100	-0,1

У процесі обговорення і прийняття закону України «Про обіг земель сільськогосподарського призначення» основна увага приділена встановленню об'єктів і суб'єктів обігу, максимальних розмірів площ в межах різних категорій адміністративного устрою, можливості набуття права власності на земельні ділянки іноземних фізичних і юридичних осіб. Проте, про проблеми збереження, збалансованого використання ґрунтових ресурсів, відновлення їхньої родючості та дотримання екологічних стандартів обробітку, удобрення, ротації сівозмін не приділено жодної уваги. Хоча, питанням якості ґрунтового покриву та його значення у формуванні екологічної ситуації в світі приділяється значна увага. Саме руйнування, знищення, деградація ґрунтів визначає зменшення площ продуктивних земель в світі та Україні. За період відтворювального землекористування людство знищило 2 млрд га продуктивних земель, які за рахунок не завжди продуманого, збалансованого використання перетворилися на пустелі, бедленди. Все це зумовлювало погіршення екологічної ситуації, зміни способу життя, міграції населення в інші регіони, зникнення цілих держав та імперій. Втрати продуктивних земель за рахунок деградації ґрунтів, забудови території тривають і в теперішній час. На сьогодні людство втрачає щорічно 15 млн га продуктивних земель. Втрати продуктивних земель характерні і для України. За період незалежності площа сільськогосподарських земель України зменшилась на 908,1 тис. га (див. табл. 1).

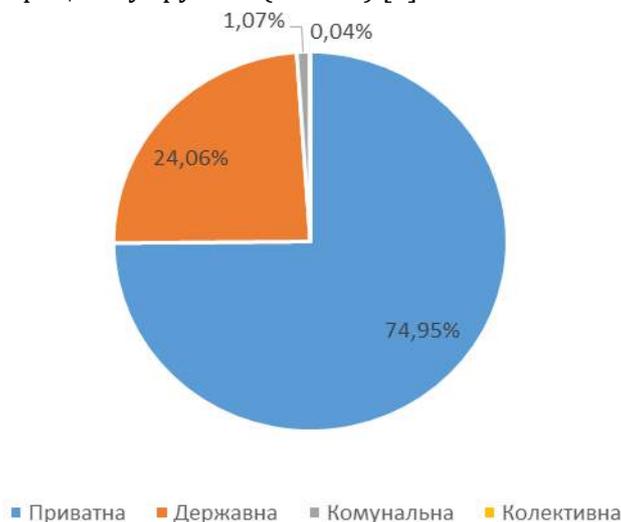
**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Таблиця 2

Поширення деградаційних процесів у ґрунтах України [3]

№ з/п	Тип деградації	Поширення (% від загальної площі) відповідного ступеня			
		легкий	середній	сильний	всього
1.	Втрата гумусу і поживних речовин	12	30	1	43
2.	Переуцільнення	10	28	1	39
3.	Замулювання і кіркоутворення	12	25	1	38
4.	Площинна водна ерозія	3	13	1	17
5.	Підкислення	5	9	0	14
6.	Заболочування	6	6	2	14
7.	Забруднення радіонуклідами	5	6	0,1	11,1
8.	Вітрова ерозія	1	9	1	11
9.	Забруднення пестицидами і іншими органічними речовинами	2	7	0,3	9,3
10.	Забруднення важкими металами	0,5	7	0,5	8
11.	Засолення, підлуження	1	3	0,1	4,1
12.	Лінійна водна ерозія	0	1	2	3
13.	Побічна дія водної ерозії (замулювання водойм та ін.)	1	1	1	3
14.	Зниження рівня денної поверхні	0,05	0,15	0,15	0,35
15.	Деформація денної поверхні	0,04	0,23	0,08	0,35
16.	Аридизація ґрунту	0,04	0,18	0	0,21

Намагання отримання максимального прибутку від використання земель сільськогосподарського призначення за рахунок мінімізації витрат на відновлення родючості, порушення структури сівозміни, збільшення частки просапних і технічних культур зумовлює розвиток деградаційних процесів у ґрунтах (табл. 2) [3].

Рис. 1. Структура власності на землі сільськогосподарського призначення, у відсотках (станом на 01.01.2019 р.) [2]

У процесі проведення земельної реформи в Україні більшість земель сільськогосподарського призначення за рахунок безоплатної передачі стала приватною власністю громадян (рис. 1). Проте, складна економічна ситуація, відсутність фізичних чи матеріальних можливостей для налагодження власного фермерського господарства змусила власників земельних паїв передавати їх у оренду агрохолдингам, які, здебільшого, мають за мету отримання швидких прибутків і мало уваги приділяють збереженню ґрунтів. В сучасних умовах основним об'єктом обігу земель сільськогосподарського призначення є земельні паї, які

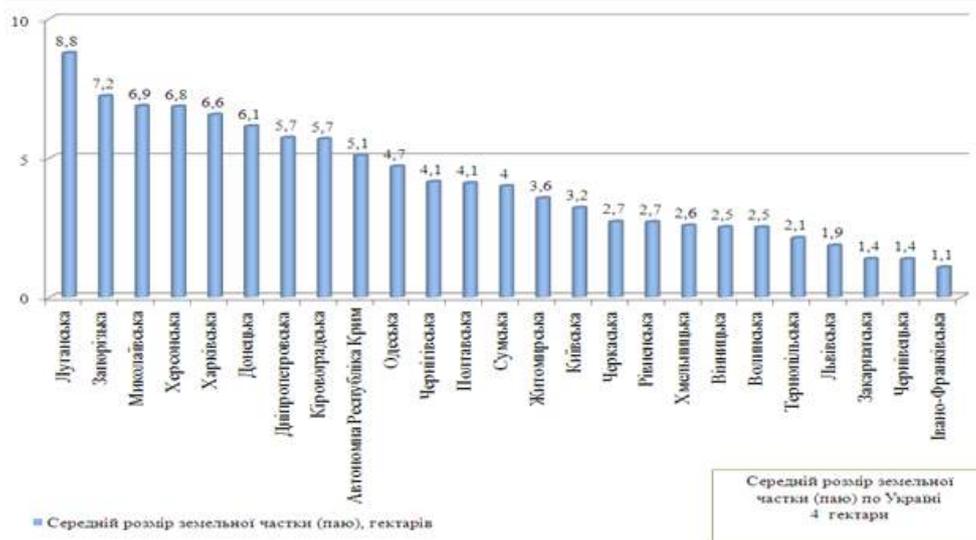

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

громадяни України отримали в процесі реформування колективних підприємств, середній розмір паю становить 4 га (рис. 2).

Вагомість, незамінність земельних і ґрунтових ресурсів сільськогосподарських земель у формуванні національної, правової, економічної безпеки України зумовлює необхідність скрупульозного, детального обговорення перспектив і ризиків впровадження обігу земель сільськогосподарського призначення. Основними ризиками використання ґрунтових ресурсів згідно положень прийнятого закону про обіг земель є:

- інтенсифікація деградаційних процесів у ґрунтах;
- втрата відомостей про властивості ґрунтів і підміна їх агрохімічними показниками земельних ділянок;
- ігнорування екологічними функціями ґрунтів, що зумовить погіршення екологічної ситуації.

Рис. 2. Середній розмір земельної частки (паю) у розрізі регіонів [4]

- З метою оптимізації ситуації на ринку земель сільськогосподарського призначення та впровадження збалансованого використання ґрунтових ресурсів у прийнятому законі про обіг земель необхідно передбачити:
  - проведення ґрунтових обстежень та створення сучасних ґрунтових карт земельних ділянок, що залучаються до обігу;
  - створення опорних ґрунтових розрізів у межах поширення фонових ґрунтів для ведення моніторингових спостережень;
  - впровадження нової методики розрахунку балу бонітету ґрунтів і земельних ділянок;
  - вдосконалення земельного законодавства в галузі охорони ґрунтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Земельний кодекс України, від 25.10.2001, №2768-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 3–4. – 27 с. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. Земельні питання // Український клуб аграрного бізнесу : [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/umovi_vedennya_agrobiznesu/zemelni_pitannya
3. *Паньків З. П.* Земельні ресурси : навч. посібн. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. Ів. Франка, 2008. – 272 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р., № 413 «Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними»: [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF#n12>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 338.48:379.8

РИНОК ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ МІСТА ЛЬВОВА

Соломія Синишин

*Наукові керівники: Пандяк Ігор Григорович, кандидат географічних наук, доцент,
Філь Марія Іванівна, кандидат технологічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

У статті проаналізовано сучасний розвиток ринку готельних послуг міста Львова і його туристичну привабливість. Також розглянуто основну проблематику функціонування готельного господарства, в сукупності з інноваціями та досягненнями. Запропоновано вирішення основних проблем у процесі надання послуг готельним ринком міста Львова.

Ключові слова: *готель, готельні послуги, готельний бізнес, конкуренція, гостинність.*

LVIV MARKET OF HOTEL SERVICES

Synyshyn Solomiia

*Supervisors: Pandyak I.G., Ph.D. in Geography, Associate Professor;
Fil M.I., Ph.D. in Technical, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The article deals with the current state and all processes of the hotel business of Lviv. and tourist and investment attractiveness. The main issues of hotel operation, in combination with innovations and achievements, are also considered. The solution of the basic problems in the course of rendering of services of the hotel market of Lviv is offered.

Keywords: *hotel, hotel business, competition, hospitableness.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, Львів є одним з найбільш "європейських" міст України. Відповідно з цього, поступово переходить на нову сходинку розвитку економіки усіх галузей. Шукаючи перспективи розвитку, аналізується весь спектр проблем наявних на даному етапі розвитку. Цей процес, в більшості, охоплює сферу надання послуг, тобто готельний бізнес. Всі шляхи розвитку спрямовані на подолання недоліків та збільшення прибутку від надання послуг. Розвиток готельного бізнесу у Львові особливо актуальний, оскільки вважається найбільш відвідуваним містом України. Інноваційність та відповідність є основною характеристикою сучасного готельного господарства. Тому, сучасний стан цієї сфери господарства відіграє велику роль в економіці як міста, так і країни.

Основні результати дослідження: розкрито сучасні риси розвитку готельного господарства Львова, виявлено непослідовність процесів у Львові, як складної системи відносин у міському просторі і водночас чинника структурування з важливою роллю закладів гостинності.

Метою даної роботи – проаналізувати сучасний стан розвитку ринку готельних послуг міста Львова, виявити особливості ринку, основні тенденції розвитку.

Методи дослідження. У дослідженні використано такі методи як статистичний, анкетування, аналізу та логічної побудови.

Наукова новизна статті в аналізі сучасного стану готельного бізнесу і його взаємозв'язок з туристичними потоками. Розглядаються тенденції і перспективи розвитку готельного господарства Львова.

Виклад основного матеріалу дослідження. Львів віддавна вважається культурним, історичним, торговим, туристичним та соціальним центром України. Від початку незалежності найбільше місто Західної України орієнтується на розвиток туристичної галузі.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

За останнє десятиліття Львів увійшов в рейтинг найпривабливіших українських міст для подорожей як внутрішніх, так і зовнішніх (іноземних) туристів. З 2010 по 2019 роки Львів стрімко та впевнено крокує до перших сходинок рейтингів туристичної привабливості серед інших міст не тільки нашої країни, але й Європи. Американське видання «Business Insider» склало рейтинг найдешевших туристичних міст світу в якому перше місце зайняв Львів. За даними цього видання, турист може заплатити за житло 25 дол. США, за вечерю на двох – 5 дол., а за проїзд на таксі – 20 центів за один кілометр. Інше американське новинне агентство «CNN» у рейтингу найкращих міст в Україні 2017 р. – must visit, рейтинг також очолив Львів. Американське видавництво «Lonely Planet» рекомендувало Львів як одне з топ 10 міст Європи, які варто відвідати [1].

Створенню такого іміджу Львова найбільше сприяє його історична та культурна спадщина. Зокрема, тут збережено біля 2,5 тис. пам'яток історії та архітектури (це 55% історичних пам'яток всієї України), сконцентровано найбільшу в межах одного міста кількість музеїв (біля 60), діє більше 10 театрів та сучасних концертних майданчиків, функціонує більше 100 храмів різних конфесій тощо. Історичний центр Львова віднесений до Світової спадщини ЮНЕСКО, як культурний пам'ятник, що є видатним прикладом синтезу архітектурних та художніх традицій Східної Європи, Італії та Німеччини – як спонукаючий елемент для туристів цих країн. Окрім того, у старій частині Львова налічується значна кількість закладів громадського харчування (кав'ярень, ресторанів, кондитерських, тематичних ресторацій) та розгалужена інфраструктура розваг (екскурсійних маршрутів, кінотеатри, нічні клуби та ін.). Саме ці фактори, сьогодні, створюють місту рейтинг одного з найвідвідуваніших міст України, а кількість готелів, хостелів та інших засобів розміщення для туристів тут неупинно зростає.

У Львові працює он-лайн система збору актуальної інформації щодо динаміки туристичних потоків у місті, сформованої на основі даних заповненості закладів розміщення та інформації з місць концентрації туристів, екскурсантів, гостей міста. Завдяки цьому, сьогодні ми бачимо, що загалом у 2019 р. Львів відвідало близько 2,5 млн. туристів, що дещо більше ніж у 2018-му (2,2 млн). Цього року у Львові зменшився відсоток туристів з інших міст України – з 43 % до 35,7 %, водночас у 2019 р. зросла кількість туристів з інших країн [3].

Порівняно з іншими містами і навіть столицею, де не відбувається значного зростання відвідувачів, у Львові динаміка туристичних потоків пов'язана з організацією міжнародних фестивалів високого рівня, спортивних заходів, реалізацією «Програми розвитку туристичної галузі міста», збільшенням авіамаршрутів та інфраструктури в цілому.

Упродовж останніх трьох років на ринку готельних послуг спостерігається зростання привабливості Львова. Покращення геополітичного та економічного стану в країні відобразилося на збільшенні з 2015 р внутрішніх та зовнішніх туристичних потоків. Кількість розміщених у готелях та аналогічних засобах розміщення збільшилась у 2017 р. щодо 2016 р на 18,1 % (з 75,7 тис. до 92,5 тис. осіб).

Справжній «бум» у побудові готелів відбувся перед футбольним чемпіонатом Європи 2012 року. В цей період кількість готельних підприємств в місті збільшилася майже втричі – з 28 до 78. Крім цього, зросли інвестиції у будівництво готелів, відбулось також перепрофілювання будівель іншого функціонального призначення в готельні підприємства [5].

На початок 2018 р. у Львові нараховувалось 124 готелі з 3118 номерами в розрахунку на 6209 місць та понад 100 хостелів. На одну тисячу жителів Львова припадає 4,1 номери, тоді як за кордоном у Східній та Центральній Європі цей показник становить 9 номерів. Тенденція зі збільшення кількості готелів у місті сприяє наближенню цього показника з країнами-сусідами.

Помітне падіння попиту на заклади розміщення Львова на початку 2019 р., та в цілому за рік ринок комерційної нерухомості демонструє відновлення і тенденції до зростання. Попри зменшення кількості туристів, доходи від туризму збільшились відповідно з 128 млн. грн. до 151 млн. грн. Така парадоксальна ситуація зумовлена зростанням цін на послуги, насамперед готельних закладів. Збільшилась також частка іноземних туристів, які зупиняються на дещо довший термін щодо українців і залишають більше коштів.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

В другій половині 2019 р. збільшення заповнення спонукало власників готелів і хостелів до підвищення цін. Вартість номерів зросла на 10–40 %, у хостелах і апартаментах проживання подорожчало на 10–20 %, тоді як в більш дорогих готелях, гостями яких є переважно іноземці, менш чутливі до зростання гривневих цін, підвищення цін становило 30–40%.

Однією з основних тенденцій ринку готельних послуг Львова у 2019 р. – збільшення частки українських туристів, співвідношення іноземців до українців становить 30 % до 70 %.

Основну мету відвідування гості готелів Львова при опитуванні зазначили таку: туризм, розваги та відпочинок – 58,3 %; бізнес-стосунки – 25,0 %; лікування, медична консультація, профілактика захворювань, оздоровлення – 9,4 %; інші причини – 7,3 %.

Серед опитаних 67,3 % планує перебувати у готелі від одного до трьох днів, 19,6 % – від 4 до 7 днів, 10,2 % – більше 7, решта (2,9 %) не визначилась з терміном перебування.

Згідно з дослідженням, більшість гостей (53,1 %) обирає готель для проживання, зосереджуючись на якості обслуговування, гостинності персоналу та комфортом номерів. Серед інших критеріїв вагоме значення відіграє розташування готелю (16,7 %) і вартість номера (15,6 %). Значення таких критеріїв, як імідж готелю, категорія номера, пропозиція додаткових послуг, менш вагоме, їм надає перевагу лише 14,6 % гостей.

Основні причини зміни готелю після першого відвідування такі: незручне розташування (30,2 %), якість обслуговування (22,9 %), оснащення номерів (22,9 %), ціна послуг (18,8 %).

Сучасний ринок готельної нерухомості Львова вважається досить розвиненим та інвестиційно привабливим. Зокрема, його відрізняє від інших українських міст велика концентрація тематичних та бутік-готелів.

Важлива характеристика впливу агломерації на ринок гостинності – привабливість для інвесторів. Повернення інвестицій в готельних підприємствах Львова сьогодні становить від 9 %. Середній термін окупності готелю – 7–9 років, довгострокова окупність 10–15 років. Інвесторів насамперед цікавлять найбільш затребувані готелі середнього сегмента – бюджетні готелі «3 зірки», «3+ зірки». Такі готелі популярні для іноземців та особливо серед українських туристів та бізнесменів. Посилюється інтерес внаслідок зниження цін до 6 % серед закладів високого класу на готелі «4 зірки».

Останнім часом активно розвивається діловий туризм. Сучасні бізнес-готелі знаходяться в діловій або центральній частинах великих міст, надаючи в оренду конференц-зали для проведення нарад, бізнес-форумів, презентацій тощо. До прикладу у "Банк" готелі на другому поверсі готелю розташований конференц-хол загальною площею 500 м.кв та місткістю 270 ос. [2].

Якщо аналізувати структуру готельного ринку Львова за обсягом номерного фонду, то понад 80% належить категоріям «budget», «economy» та «midscale, тобто середнього рівня. Така ж тенденція зберігається і з відкриттям нових готельних об'єктів. Найбільший приріст номерного фонду за 5–7 років відбувся в готелях категорій «economy», «midscale» та «upper midscale». Натомість об'єктів міжнародного стандарту «luxury» є лише один. Натомість об'єктів з номерним фондом високого міжнародного стандарту «luxury» відкрився лише один (Grand Hotel Lviv Luxury & Spa). Отже, платоспроможний попит споживачів зумовлює структуру пропозиції [1].

Альтернативною та конкурентною в бюджетному сегменті колективних закладів розміщення Львова є хостели. Перші хостели у місті створено у 2004 р. Сьогодні у Львові функціонує понад 160 молодіжних готелів, які пропонують проживання з належними санітарно-гігієнічними умовами.

Також варто зазначити, що попит на готельні номери у Львові дуже мінливий. Зменшення вартості номера призводить до відповідного росту попиту. Всі учасники ринку підкреслили, що збільшення вартості проживання зменшило кількість іноземних туристів, що приїжджають до Львова. Середня вартість номера у Львові майже дорівнює вартості номера в інших, більш популярних містах Європи.

Для збільшення кількості окрім послуг проживання, можливо, надавати також послуги харчування, торгово-побутового обслуговування, спеціалізовані приміщення для заняття спортом, для розваг, для бізнесу тощо. Проблема впровадження в системах управління

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

вітчизняними готельними комплексами сучасних ефективних моделей управління, що відповідають світовим стандартам, обумовлена необхідністю надання високоякісних послуг клієнтам та необхідністю забезпечення безпеки клієнтів та обслуговуючого персоналу.

Адже сучасний рівень обслуговування вимагає від підприємств готельного господарства наявності широкого спектру додаткових послуг сфери сервісу. Готель повинен втілювати в життя бажання гостей.

Та попри європейські ціни, провідні готельєри України відзначають проблему сертифікації як одну з найбільш актуальних. Оскільки вона пов'язана із значними фінансовими та часовими витратами, готельні підприємства вважають не доцільним витрачати кошти та час на проведення сертифікації, враховуючи те, що закон цього не вимагає.

Та все ж це збільшує рівень довіри та поваги до готелю. На жаль, у Львові не всі заклади сертифіковані-категоризація закладів розміщення часткова. До прикладу, це готелі : “Жорж”, “Рейкартт Медіваль”, “Рейкартт Дворжец”(тобто мережеві готелі , які носять відповідальність за бренд) , “Наталя 18”, “Гранд Готель”, “Рамада” та ін.

Альтернативою вирішення проблем готельного бізнесу у Львові є створення готельних мереж, які впроваджують та контролюють високі стандарти обслуговування. Готельні мережі підтримують концепцію задоволення всіх, навіть специфічних потреб споживачів в організації дозвілля, відпочинку та бізнесу.

Цікавим пасажем щодо переваг можна зазначити, що Львів перший з усіх міст розробив за європейськими стандартами проект Держстандарту України із знакування туристичних шляхів, який базується на комплексному поєднанні кращих методик систем маркування.

Провівши аналіз ринку готельних послуг, впевнено є висновок – Львівський ринок готельних послуг має високий рівень і можливості "росту".

Висновки. Провівши аналіз ринку готельних послуг, впевнено є висновок – Львівський ринок готельних послуг характеризується високим сучасним розвитком і можливостями зростання. На даний момент, він доволі стабільно розвивається на основі наявної матеріально-технічної бази та позитивно впливає на економіку міста. Проте, розвиток готельного бізнесу Львова погіршують такі чинники, як підготовка кадрів, рівень комунікації, невідповідність екологічним та санітарним нормам, невідповідність ціни якості послуг. Окрім цього, економічно-політична ситуація і недосконала податкова система вплинули на зниження конкурентоспроможності закладів готельного господарства. Попри це, готельний ринок Львова впевнено адаптується до європейського рівня, розвиваючи власні тенденції. Головна мета готельного ринку міста повинна робота у пошуку можливостей покращення даної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз ринку готельної нерухомості [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://artbuild.ua/uploaded/%20%D1%80%D1%8B%D0%BD%D0%BE%D0%BA.pdf>.
2. Гірняк Л. І. Розвиток готельного господарства у Львові: тенденції та перспективи [Електронний ресурс] / Л. І. Гірняк, М. Т. Мосінг // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг" (м. Львів, 7 грудня 2017 р.) Львів: Растр-7, 2017. - 368 с. - С.297-299. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://tourlib.net/statti_ukr/girnyak3.htm.
3. Львівський туристичний барометр [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.barometer.lviv.ua/>.
4. Основи готельно-ресторанної справи : навчальний посібник / Н.І. Данько та ін. ; за заг. ред. А.Ю. Парфененка. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 288 с.
5. Пандяк І. Г. ГОТЕЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО ЛЬВОВА: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ [Електронний ресурс] / Ігор Григорович Пандяк // . Вісник Львівського університету. Серія географічна.. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/24-1.pdf>.
6. Система категоризації готелів HotelStars. URL : <https://www.hotelstars.eu>.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 630*53.114 (477)

**АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ТЛУМАЦЬКОГО РАЙОНУ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Любов Загрійчук

*Науковий керівник: Кричевська Діана Анатоліївна, к.г.н., доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів*

Досліджено особливості формування екологічної мережі Тлумацького району Івано-Франківської області. Складено картосхему розташування структурних елементів екологічної мережі району та проаналізовано рівень захищеності наявних тут екокоридорів національного та локального значення територіями та об'єктами природно-заповідного фонду.

Ключові слова: екологічна мережа, Тлумацький район, об'єкти ПЗФ, Дністровський РЛП, Смарагдова мережа.

**ANALYSIS OF THE FORMATION OF THE ECOLOGICAL NETWORK OF
TLUMACH DISTRICT IVANO-FRANKIVSK OBLAST**

Lyubov Zagriichuk

*Supervisor: Krychevska D. A., Candidate of Geographical Sciences, associate professor
Ivan Franko National University of Lviv*

Peculiarities of formation of ecological network of Tlumach district of Ivano-Frankivsk region are investigated. The map of the location of the structural elements of the ecological network of the district is made and the level of protection of the existing eco-corridors of national and local significance by the territories and objects of the nature reserve fund is analyzed.

Keywords: ecological network, Tlumach district, objects of nature reserve fund, Dniester RLP, Emerald network

Формування екологічної мережі певного регіону є необхідним процесом у сучасній практиці природно-заповідної справи, оскільки наявна кількість самих лише об'єктів природно-заповідного фонду не формує цілісної системи («екологічного каркасу території») [5]. Головною метою створення екомереж є забезпечення стійкості ландшафтних систем, збереження біологічного і ландшафтного різноманіття.

Відповідно до Концептуальної схеми національної екологічної мережі України (Мовчан Я.І., 1997; ЗУ «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр.») в межах Івано-Франківської області виділяються такі структурні елементи національної екомережі: частина природного регіону – «Карпатська гірська країна» та меридіональний Дністровський екологічний коридор загальнодержавного значення. Регіональна екологічна мережа Івано-Франківської області сьогодні перебуває на стадії формування. Концептуальна схема екомережі регіону та головні принципи її проектування представлені Приходьком М. М. та Приходьком М. М. (мол.) у 2005р. у відповідних публікаціях [3] та у Національній доповіді про стан формування екологічної мережі України за 2006-2010 роки. Проект Схеми регіональної екологічної мережі Івано-Франківської області із відповідними графічними матеріалами розробляє Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва імені П. С. Пастернака. Фахівцями цього інституту визначено загальну площу екомережі та складові її структурних елементів у частках земельних угідь із природною рослинністю (табл.1). Проте, станом на 2020 рік Схема екомережі області не затверджена відповідними державними органами місцевої влади, а розроблені картографічні матеріали не опубліковані [2].

Таблиця 1.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

**Об'єкти та складові структурних елементів екологічної мережі Івано-Франківської області і
Тлумацького району [4].**

Терит. од.	Заг. площа, тис. га	Площа елементів екомережі	Елементи екомережі, тис. га										% території екомережі до загальної площі	% ПЗФ
			ПЗФ		Ліси та ін. лісовкриті площі	Сіножаті та пасовища	Прибережні смуги	Води	Курортні та лікувально-оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі, що підлягають консервації			
			всього	в т.ч. лісові										
Івано-Франківська область	1392,8	947,39	18,8	184,73	51,7	191,98	19,8	23,87	0,13	11,5	29,5	68,0	15,7	
Тлумацький район	68,4	29,199	5,619	2,9	9,1	8,08	0,7	1,46	0,006	0,034	4,2	42,7	8,3	

Як видно з таблиці 1, частка територій екомережі в області має становити 68%, а в межах Тлумацького району – 42,7 %. Ці території є неоднорідними за режимом їх охорони. Відповідно до Закону «Про екологічну мережу України» (2004) вони повинні бути чітко диференційовані на структурні елементи: ключові території (ядра, якими найчастіше є об'єкти ПЗФ), екологічні коридори та буферні зони. За оцінками експертів сьогодні в Україні фактично відсутній механізм визначення і забезпечення охорони територій екологічної мережі, якщо така територія не є об'єктом природно-заповідного фонду [1]. Станом на 2020 рік основою еко-мережі області є 457 природно-заповідних територій та об'єктів загальною площею 189,3 тис. га, що становить 15,7 % території області [6]. У Тлумацькому районі знаходиться 18 об'єктів ПЗФ (табл.2), а показник заповідності за офіційними даними становить 8,3 %.

Зазначимо, що сьогодні при аналізі екомережі певного регіону потрібно враховувати як загальноукраїнські підходи до створення екомережі, так і європейські. Адже, у країнах Європейського Союзу в основі виділення територій, перспективних для включення до екомережі лежить підхід виділення типів оселищ (біотопів, природних оселищ, місць існування), які відіграють особливу роль у збереженні умов виживання й розвитку популяцій видів, що потребують охорони і включені до списків Бернської конвенції. За цим підходом, у межах України визначено і описано майже 400 ділянок Смарагдової мережі, яка є аналогом європейської екомережі Natura 2000. На території Івано-Франківської області знаходяться шість таких ділянок [4]. Одна з них, що має назву «Dnistrovskiy Regional Landscape Park» (19, 7 тис.га) і відповідний реєстраційний номер - UA0000114 [7], частково розташована в межах Тлумацького району. Тут зафіксовано перебування 45 видів птахів, 7 видів безхребетних, 6 видів риб, 4 видів ссавців, трьох видів земноводних та одного виду рептилій, які включені до списків Бернської конвенції. Головними оселищами, які є важливими для збереження цих видів, є дубово-ясеневі-грабові ліси на еутрофних та мезотрофних ґрунтах, а також - букові ліси та термофільні листяні ліси [7].

Відповідно до Схеми національної екомережі України в межах району розташований фрагмент Дністровського меридіонального екологічного коридору національного значення (рис.1). З метою охорони цієї території у 1993 році тут організовано Дністровський РЛП – природоохоронну установу місцевого значення. Найбільш цінними ділянками в межах парку є два заповідних урочища (Нижнівське (53га) та Долинянське (0,9 га)), а також – дві пам'ятки природи (комплексна ПП «Данчиця» (6,1 га) та Петрівська липа (0,01 га)).

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Рис. 1. Картосхема розташування структурних елементів екомережі та об'єктів природно-заповідного фонду Тлумачького району:

Заказники: Меленещина (1.1), Пугачівка (1.2);

пам'ятки природи: Потіцька Гора (2.1), Липова Алея (2.2), Товтри (2.3), Данчиця (2.4), Дівич-Гора (2.5), Петрівська липа (2.6), Каштани (2.7), Городище (2.8), Лиса Гора (2.9);

заповідні урочища: Нижнівське (3.1), Долянське (3.2), Цовдри (3.3), Хотимир (3.4), Хотимирське (3.5); ППСМ Тлумачький парк (4).

Пропоновані об'єкти: фауністичний заказник (5.1), пам'ятки природи: печери Покутянка (5.2), Думка (5.3), Локітка (5.5), відслонення (5.4), старовікова липа (5.6).

За концептуальною схемою екомережі (Приходько, 2005) на півдні району уздовж річок Хотимирка та Чорнява виділено екологічний коридор локального значення (рис. 1). В його межах знаходяться п'ять об'єктів ПЗФ: заказник «Пугачівка», пам'ятки природи «Городище» та «Лиса Гора», а також заповідні урочища «Хотимир» та «Хотимирське». Зазначимо, що ЗУ «Хотимирське» (5,2 га), яке організоване з метою збереження болота з типовою рослинністю, розташоване в межах заповідного урочища «Хотимир» (20 га), де в межах лісового масиву охороняються субсередземноморські та карпатські види рослин. Цей факт та доцільність подвійного заповідання потребує більш детальних досліджень.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Як було зазначено вище, загалом у Тлумацькому районі знаходиться 18 об'єктів ПЗФ, усі вони місцевого значення і підпорядковані різним землекористувачам (табл.2). Показник заповідності району становить 8,3 % (5681,8 га). Проте, за нашими обчисленнями фактична площа ПЗФ району є дещо меншою (5621,8 га), оскільки чотири об'єкти знаходяться в межах РЛП.

Таблиця 2

Перелік територій та об'єктів ПЗФ Тлумацького району

№з/п	Назва об'єкта ПЗФ (номерація на рис.1)	Площа, га	Місцезнаходження та адміністративне розміщення об'єкта ПЗФ	Назва організації, установи-землекористувача (землевласника)
1	2	4	5	6
I				
Регіональний ландшафтний парк (РЛП)				
1.	Дністровський РЛП	5500,0	Тлумацький район Городенківський район	ДП «Івано-Франківське лісове господарство», Олешанська ОТГ, Петрівська, Петрилівська, Кутищанська сільські ради
Пам'ятки природи в межах РЛП				
1.1	«Петрівська липа» (2.6)	0,01	с. Петрів	Петрівська сільська рада
1.2	«Данчиця» («Петрів») (2.4)	6,1	Придністрянське лісництво, Кв. 1; вид. 12-14.	Петрівська сільська рада
Заповідні урочища в межах РЛП				
1.3	«Нижнівське» (3.1)	53,0	с. Нижнів	ДП «Івано-Франківське лісове господарство», Клубівецьке лісництво
1.4	«Долинянське»(3.2)	0,9	с. Долина	Долинська сільська рада
II				
Заказники				
2.	«Пугачівка» (1.2)	4,0	с. Гарасимів	Гарасимівська сільська рада
3.	«Меленещина» (1.1)	2,0	с. Палагичі	Палагицька сільська рада
III				
Пам'ятки природи				
4.	«Каштани» (2.7)	0,12	с.Бортники, Тлумацька ОТГ	Тлумацька міська рада ОТГ
5.	«Липова алея» (2.2)	0,2	с. Палагичі	Палагицька сільська рада
6.	«Потіцька гора» (2.1)	3,0	с. Палагичі	Палагицька сільська рада
7.	«Дівич-гора» (2.5)	2,5	с. Долина, Олешанська ОТГ	Олешанська сільська ОТГ
8.	«Городище» (2.8)	55,0	с. Хотимир	Хотимирівська сільська рада
9.	«Товтри («Татри») (2.3)	1,5	с. Білогірка	Тлумацька міська рада ОТГ
10.	«Лиса гора» (2.9)	8,0	с. Гарасимів	Гарасимівська сільська рада
IV				
Заповідні урочища				
11.	«Цовдри» (3.3)	7,8	с. Грушка	Грушківська сільська рада
12.	«Хотимир» (3.4)	20,0	Хотимирське лісництво кв. 7, вид. 23-25; кв. 8, вид. 8,9, 11; кв. 10 вид 1-5, 8-10.	ДП «Коломийське лісове господарство»
13.	«Хотимирське» (3.5)	5,2	с. Хотимир	Хотимирська сільська рада
V				
Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва				
14.	«Тлумацький парк» (4)	12,5	м. Тлумач	Тлумацька міська рада ОТГ

Слід зазначити, що мережа об'єктів ПЗФ в районі складається переважно із дрібних ділянок із розмірами менше за 50 га. Великоплощинною природоохоронною територією є лише Дністровський РЛП. Проведені нами дослідження показали, що індекс інсуляризованості ПЗФ району становить 0,34 (при обчисленні ми не враховували об'єкти, які входять до складу РЛП). Малі за площею об'єкти в районі організовано з метою збереження окремих старовікових дерев або їх груп, дрібних масивів природних лук із залишками раритетної степової рослинності, яка збереглась тут на підвищених ділянках в місцях виходів гіпсових товщ на денну поверхню. Через

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

малі розміри, вказані заповідні об'єкти є екологічно нестабільними, тому їхній стан потребує постійного моніторингу.

На нашу думку, мережа природно-заповідного фонду району має перспективи для розвитку. Вважаємо, що заповідний статус має бути наданий таким об'єктам геолого-геоморфологічного характеру: карстовим печерам поблизу сіл Одаїв та Локітка. Печера «Покутянка» є найдовшою в області (935м). Вона потребує захисту також з огляду на те, що тут виявлено популяції кажанів, серед яких 16 видів є рідкісними. Також у с.Кутище збереглась липа, яка відома ще з 1803р. і є на 45 років старшою за липу в с.Петрів, що дає підстави для присвоєння їй природоохоронного статусу пам'ятки природи.

Зауважимо також, що не зважаючи на те, що територія Дністровського РЛП є цінною та включена до Смарагдової мережі, вона зазнає негативного антропогенного впливу. Так у 2020 році на території парку через підпали сухої трави вигоріли 30 га земель. Це свідчить про те, що на території громад району необхідно проводити активнішу екоосвітню роботу серед місцевого населення для підвищення рівня екологічної свідомості, впроваджувати більш ефективну систему інспектування.

Висновки. На сьогодні регіональна екомережа Івано-Франківської області знаходиться на стадії формування, оскільки її Схема ще не затверджена. Елементами проектованої регіональної екологічної мережі в межах Тлумацького району є: 1) Дністровський меридіональний екологічний коридор національного значення, природні екосистеми якого охороняються в РЛП «Дністровський», ЗУ Нижнівське та Долинянське, ПП «Данчиця» та Петрівська липа; тут також виділена частина ділянки Смарагдової мережі «Dnirovskyi Regional Landscape Park»; 2) екологічний коридор локального значення уздовж річок Хотимирка та Чорнява; тут знаходяться заказник «Пугачівка», ПП «Городище» та «Лиса Гора», а також ЗУ «Хотимир» та «Хотимирське». Вісім об'єктів ПЗФ району, а саме – п'ять пам'яток природи, ППСМ «Тлумацький», заказник Меленщина (2 га) та заповідне урочище Цовдри (7,8 га) розташовані поза межами екокоридорів. Їхнє природоохоронне значення порівняно з іншими об'єктами ПЗФ району є менш вагоме. Встановлено також, що фактична площа ПЗФ Тлумацького району є дещо меншою - 5621,8 га, оскільки декілька об'єктів входять до території Дністровського РЛП. Відповідно фактичний показник заповідності у районі становить 8,2 %, а не 8,3 %, як зазначено в офіційних джерелах інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кондратюк Т. Окремі проблеми формування національної екологічної мережі./ Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №5.
2. Національна доповідь про стан формування національної екологічної мережі України за 2006–2010 роки. – Херсон : Грін Д. С., 2012. – 200 с.
3. Приходько М. М., Приходько М. М. (мол.) Структура і принципи формування регіональної екологічної мережі в Івано-Франківській області. // Екологія та ноосферологія. 2005. – Т. 16, № 3–4.
4. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2017р. / Управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської ОДА, 2018. – с. 58
5. Самойленко В. М. Регіональні та локальні екомережі: Підручник/ В. М. Самойленко, Н. П. Корогода. – Київ: "ЛОГОС", 2013. – 192 с.
6. Перелік територій та об'єктів природно-заповідного фонду Івано-Франківської області/ Єдиний державний веб-портал відкритих даних. Режим доступу: <https://data.gov.ua/dataset/47c0618c-56df-43c3-92e2-68c6c009450d>
7. Emerald Network - General Viewer. Режим доступу: [https://emerald.eea.europa.eu/?fbclid=IwAR\[cMhxmf7\]jzlk6hthVSmE2ddiGkHM0DrktLUQQAZ9Oseg9gSQLaFCiucU](https://emerald.eea.europa.eu/?fbclid=IwAR[cMhxmf7]jzlk6hthVSmE2ddiGkHM0DrktLUQQAZ9Oseg9gSQLaFCiucU)

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 911:[502.1:[556.51:556.53]]((282.247.31:477.83))

**ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛИХ РІЧОК
(НА ПРИКЛАДІ БАСЕЙНУ РІЧКИ ЗАВАДКА)**

Олег Блажівський

*Науковий керівник: Курганевич Людмила Петрівна, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Метою роботи було провести геоекологічні дослідження та проаналізувати стан басейну річки Завадка. За класифікацією Хортон-Страллера річка Завадка набуває 5 порядку, в структурі гідромережі переважають водотоки 1 порядку (73,62 % за кількістю та 49,05 % від загальної довжини). Чітко простежується сезонна динаміка рівнів води (від 123 до 50 см). Вода в річці за розрахованим індексом забруднення води (ІЗВ) характеризується як чиста та дуже чиста. У структурі земель переважають заліснені території (57 %). Рекомендується проведення детальних польових обстежень із метою визначення особливо цінних ділянок річки.

Ключові слова: структура гідромережі, гідрологічний режим, якість води, антропогенне навантаження.

**GEOECOLOGICAL RESEARCH OF SMALL RIVERS
(ON THE EXAMPLE OF THE RIVER BASIN OF THE RIVER)**

Oleg Blazhivsky

*Supervisor: Kurhanevych L. P., Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Summary: the aim of the work was to conduct geo-ecological research and analyze the state of the Zavadka river basin. According to the Horton-Straller classification, the Zavadka River acquires 5 orders of magnitude, the structure of the hydrographic network is dominated by 1st order watercourses (73.62% in number and 49.05% of the total length). The seasonal dynamics of water levels (from 123 to 50 cm) is clearly noticeable. The water in the river according to the calculated index of water pollution (IP) is characterized as clean and very clean. In the structure of lands, forested areas make up 57%. It is recommended to conduct detailed field surveys to identify particularly valuable areas of the river.

Keywords: hydrographic network structure, hydrological regime, water quality, anthropogenic load.

Вступ. Річки є важливою складовою біосфери та колообігу води на Землі. Тому їх забруднення виступає значним дестабілізуючим чинником, що визначає якісний стан довкілля. В Україні малі річки формують до 60 % річкового стоку й потребують комплексних геоекологічних досліджень та охорони. Важливим завданням сьогодення є збереження природного стану малих річок та зменшення антропогенного навантаження як у межах прибережних захисних смуг, так і басейнів в цілому. Оцінивши загальні показники стану басейну річки Завадка (район річкового басейну Дністра), слід на регіональному рівні визначити особливо цінні її ділянки з метою збереження та охорони [6].

Основними завданнями проведених наукових досліджень було: проаналізувати теоретико-методичні аспекти геоекологічних досліджень річково-басейнових систем; дати характеристику природних та антропогенних чинників, які впливають на геоекологічний стан річкової системи; дослідити структурну організацію та гідрологічні особливості басейну річки; провести аналіз гідрохімічного стану води у річці; запропонувати шляхи покращення стану басейну річки.

Результати досліджень. Річка Завадка – права притока р. Стрий, довжиною 24,6 км та площею водозбору 164 км², згідно з Водним кодексом України відноситься до малих річок [2], а відповідно до Водної рамкової директиви ЄС до середніх [1]. Витік річки знаходиться на висоті 980 м над рівнем моря, гирло – 581 м. Коливання висоти в межах басейну – 600-1200 м.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

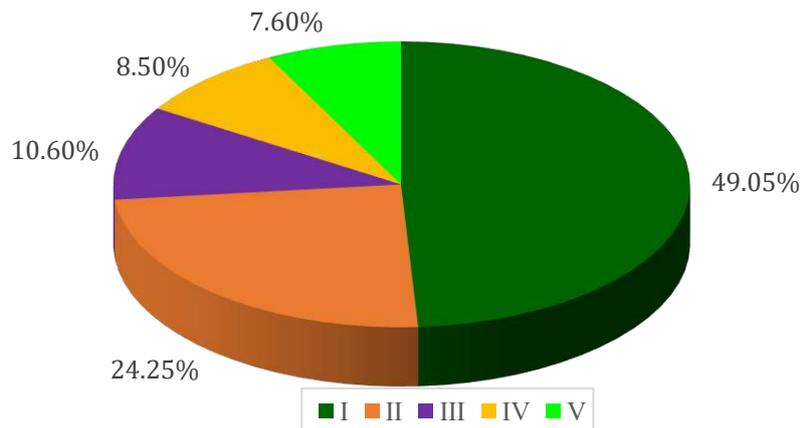
Структура гідромережі. За класифікацією Хортон-Страллера [10] річка Завадка набуває V порядку (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика структури річкової мережі Завадки

Порядок водотоку	Кількість водотоків, шт	Частка кількості водотоків, %	Довжина водотоків, км	Середня довжина водотоків, км	Частка довжини водотоків, %
1	240	73,62	90.85	0.38	49,05
2	67	20,55	44.9	0.67	24,25
3	14	4,29	19.65	1.4	10,6
4	4	1,23	15.7	3.9	8,5
5	1	0,31	14.05	14.05	7,6
1 - 5	326	100	185,15	-	100

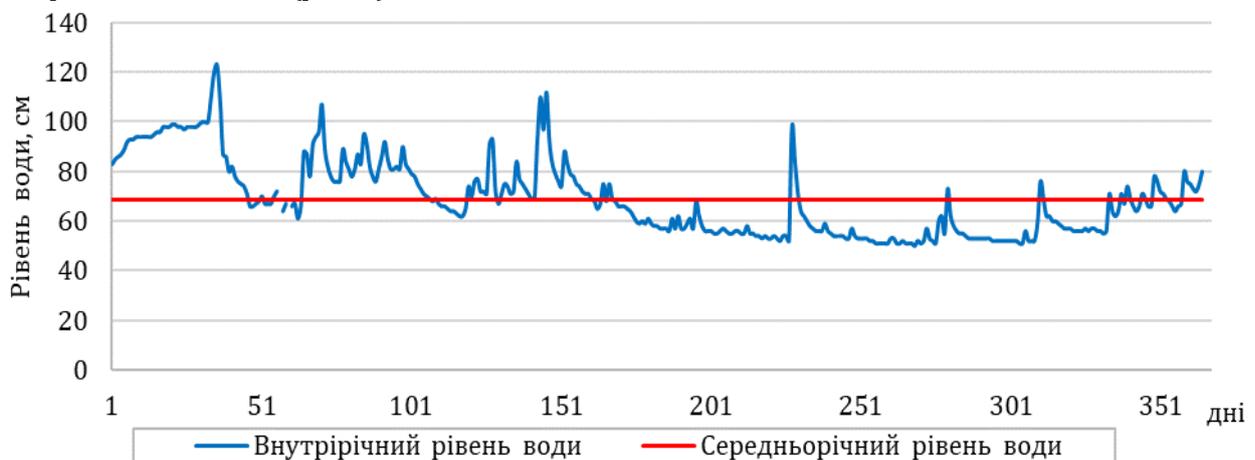
Загальна кількість водотоків у досліджуваній річковій системі складає 326 штук. В структурі гідромережі переважають водотоки 1-го – 240 штук та другого порядків – 67 штук. Як видно на рисунку 1, при збільшенні порядку водотоків їх загальна довжина спадає. Тобто, водотоків вищих порядків стає за кількістю та сумарною довжиною менше. В основному до водотоків 1-го порядку відносяться дуже малі річки, або ж струмки середньою довжиною 0,38 км.

Рис. 1. Частка довжини водотоків 1 -2 порядків у структурі гідромережі Завадки

Густота річкової мережі в басейні р. Стрий (правою притокою якої є р. Завадка) – 1,12 км/км², що є значно більше за середній показник в Україні – 0,25 км/км² [4].

Гідрологічний режим. Спостереження за гідрологічним режимом р. Завадка проводять на гідропості в с. Риків (рис. 2).

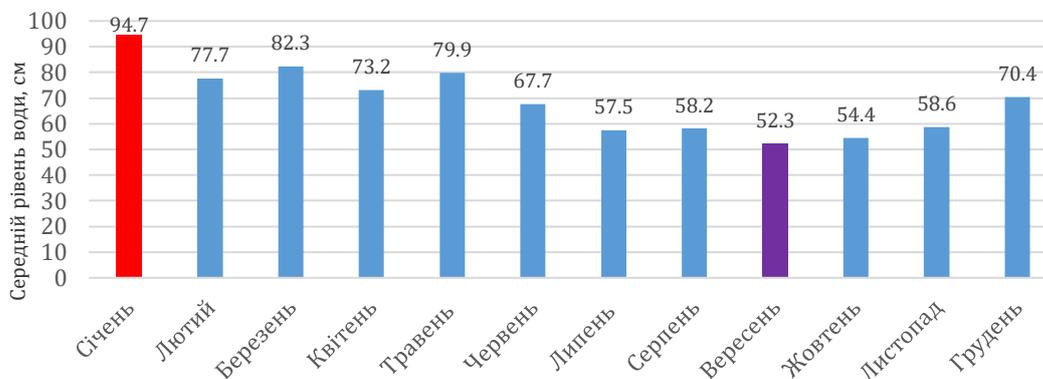

Рис. 2. Динаміка щоденних рівнів води р. Завадка протягом 2019 р. (складено за [7])

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Як видно із графіка (див. рис. 2), рівневий режим у р. Завадка має досить динамічний характер із вираженим сезонним коливанням. Середньорічний рівень води складає 68,7 см. Можна простежити хід рівневого режиму річки із чітким періодом водопілля та максимальним підняттям рівня до позначки 123 см. Мінімальний рівень води протягом 2019 року склав 50 см. Також можна проаналізувати коливання рівнів води у р. Завадка помісячно (рис. 3).

Рис. 3. Коливання середньомісячних рівнів води р. Завадка у 2019 році (складено за [7])

Найбільший середньомісячний рівень води зафіксовано у січні – 94,7 см. Наступні значні рівні порівняно з іншими місяцями можна спостерігати у березні – 82,3 см та травні – 79,9 см. Одні з найменших рівнів спостерігається у липні та жовтні, відповідно 57,5 см та 54,4 см. Найменший середньомісячний рівень у 2019 році припав на вересень із показником 52,3 см.

Якість поверхневих вод. У таблиці 2 подані результати лабораторних досліджень проб води за 2017 р. (за даними сільської ради Ільника) [3], відібраних у межах нижньої течії р. Завадка (рис. 4). За цими показниками був розрахований індекс забрудненості води (ІЗВ), враховуючи ГДК для потреб господарсько-побутового водокористування та ГДК для рибогосподарського призначення. Методика розрахунку ІЗВ [5]:

$$ІЗВ = \sum \frac{C}{ГДК} / n,$$

де ГДК – граничнодопустима концентрація хімічного компонента; С – фактична концентрація хімічного компонента; n – кількість інгредієнтів.

Рис. 4. Місце відбору проби води (нижня течія р. Завадка)

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Згідно з методикою розрахунку ІЗВ, ми використовували фактичні значення й ГДК таких показників як амоній, нітрати, нітрити, фосфати. Для БСК₅ і розчиненого кисню враховувались фактичні значення й відповідні нормативи.

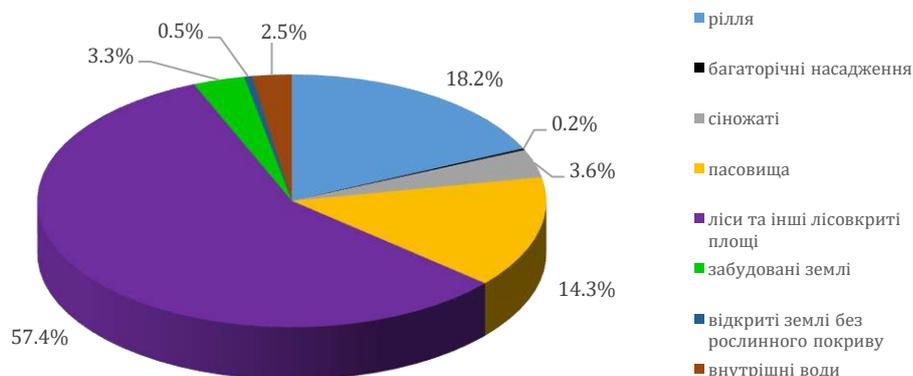
Таблиця 2

Гідрохімічний склад води (пригирлова ділянка р. Завадка, 2017 р.) [3]

Показник	Значення		ГДК для потреб господарсько-побутового водокористування
	середнє	максимальне	
Мінералізація, мг/дм ³	289,9	339,5	≤ 1000,0
Водневий показник рН	7,4	7,8	6,5 - 8,5
Na ⁺ , мг/дм ³	8,5	12,2	120,0
K ⁺ , мг/дм ³	3,1	4,4	50,0
Ca ⁺ , мг/дм ³	48,6	56,4	180,0
Mg ⁺ , мг/дм ³	9,8	16,2	40,0
NH ₄ ⁺ , мг/дм ³	0,07	0,1	≤ 2,57
NO ₃ ⁻ , мг/дм ³	1,2	2,3	≤ 45,0
NO ₂ ⁻ , мг/дм ³	0,01	0,03	≤ 0,08
Cl ⁻ , мг/дм ³	3,7	7,9	≤ 350,0
SO ₄ ²⁻ , мг/дм ³	14,1	21,3	≤ 500,0
HCO ₃ ⁻ , мг/дм ³	185,1	210,3	(400,0)
O ₂ розч., мг O ₂ / дм ³	10,4	14,5	≥ 4,0
БСК ₅ , мг O ₂ / дм ³	1,8	2,1	≤ 6,0
PO ₄ ³⁻ , мг/дм ³	0,02	0,1	≤ 3,50

ІЗВ для потреб господарсько-побутового водокористування складає 0,225. Цей показник знаходиться в межах менше 0,3. Відповідно до прийнятої класифікації, вода характеризується як дуже чиста та відноситься до 1 класу якості. ІЗВ для потреб рибогосподарського призначення становить 0,346 (в межах 0,3–1,0). Тобто, вода характеризується як чиста та відноситься до 2 класу якості води. Для цих вод характерні певні зміни порівняно з природними, однак ці зміни не порушують екологічної рівноваги.

Господарське освоєння басейну. Вздовж річки Завадка від витoku до гирла розташовані населені пункти, які відносяться до сіл: Мита, Росохач, Завадка, Межигір'я, Риків, Закіпці, Ільник. Чисельність населення в межах басейну річки складає 4000 осіб. Найбільше жителів проживає у селі Ільник (1593 особи), яке розкинулось на лівому березі річки Завадка у її нижній течії, а найменше у с. Мита (285 жителів) [4]. Проаналізувавши структуру земель у межах басейну р. Завадка [9] було визначено, що найбільша їх частка (близько 57 %) припадає на ліси та інші лісовкриті площі (рис. 6). Відповідно 18 та 14 % займає рілля та пасовища. І менше 4 % території складають інші землі. Незважаючи на значну залісненість території, основна частка дестабілізуючих земель розташована в межах долини річки та створює значне антропогенне навантаження на заплавно-руслоний комплекс досліджуваної річково-басейнової системи.

Рис. 6. Структура земель у межах басейну р. Завадка (за даними [3])

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Висновки. Використані теоретико-методичні матеріали дали змогу якісно оцінити геоекологічний стан річкової системи Завадки. Природні умови у межах басейну річки є типовими для низь- та середньогірних ландшафтів Стрийсько-Сянської Верховини Карпатського регіону. Дослідження структурної організації річкової мережі показали, що річка Завадка за класифікаційною схемою Хортон-Страллера набуває 5 порядку. Гідрологічні умови мають досить динамічний характер із чітко вираженими сезонними особливостями. Рівневий режим коливається від 50 до 123 см, а середній рівень води складає 69 см. За показником ІЗВ було визначено, що вода в р. Завадка відноситься до 1 та 2 класу якості і характеризується як дуже чиста та чиста. Господарське навантаження здійснює значний вплив на заплавно-руслоний комплекс річки. Шляхи покращення геоекологічного стану річково-басейнової системи – проведення організаційних, профілактичних і практичних водоохоронних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Водна рамкова директива ЄС 2000/60/ЄС. Основні терміни та їх визначення. Київ : 2006. – 240 с.
2. Водний кодекс України від 1 лютого 2017 року. Розділ III. Водокористування Глава 16. Стаття 79. Класифікація річок України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Витяг даних із нормативних документів селищної ради Ільника за 2017 р. (рукопис).
4. Дані поселенського навантаження. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
5. Жемеров О. О., Доц В. Г. Оцінка якості поверхневих вод суші : підруч. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. - 48 с.
6. Методика визначення особливо цінних ділянок річки з метою їхнього збереження та охорони / Афанасьєв С. О. та ін. WWF Україна, 2019. – 18 с.
7. Рівень води р. Завадка за гідропостом в с. Риків за 2019 р. URL : <https://allrivers.info/gauge/zavadka-rykov>.
8. Стан довкілля у Львівській області: інформаційно-аналітичний огляд за II квартал 2015 р., стан поверх. вод. URL : https://deplv.gov.ua/wpcontent/uploads/images/files/stan/analitog_IIkV_2015.pdf.
9. Форма 6-зем. Розділ I, 13. Всього земель, які входять до адміністративно – територіальних одиниць Львівської області (рукопис).
10. Хортон Р. Е. Эрозионное развитие рек и водосборных бассейнов : учеб. – Москва : Иностран. лит., 1948. - 158 с.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 338.48:379.8

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
РОЗМІЩЕННЯ В ОБСЛУГОВУВАННІ ТУРИСТІВ МІСТА ЛЬВОВА**

Діана Артимо

*Науковий керівник: Пандяк Ігор Григорович, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Стаття присвячена особливостям використання індивідуальних закладів розміщення та обслуговування туристів міста Львова. Проаналізовано стан готельного бізнесу. Досліджено інвестиційну привабливість. Розглянуто основну проблематику функціонування закладів індивідуального розміщення. Проаналізовано цінову політику та розташування закладів. Запропоновано вирішення пріоритетних проблем у процесі використання закладів індивідуального розміщення та обслуговування туристів міста Львова.

Ключові слова: заклади індивідуального розміщення, туризм, готельний бізнес.

**FEATURES OF THE USE OF INDIVIDUAL ACCOMMODATION FACILITIES IN
THE SERVICE OF TOURISTS IN THE CITY OF LVIV.**

Diana Artymko

*Supervisor: Pandiak I. G., Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The article is devoted to the peculiarities of the use of individual accommodation and tourist facilities in the city of Lviv. The state of hotel business is analyzed. Investment attractiveness is investigated. The main problems of functioning of individual accommodation establishments are considered. The pricing policy and location of establishments are analyzed. The solution of priority problems in the process of using institutions of individual accommodation and service of tourists of the city is offered Lviv.

Key words: institutions of individual accommodation, tourism, hotel business.

Постановка проблеми. З розвитком ринкового механізму проблема конкурентоспроможності підприємств готельного господарства та закладів індивідуального розміщення різко загострилася через зростаючу увагу споживачів до сфери послуг. В умовах постійно зростаючої конкурентної боротьби підприємствам готельного господарства необхідно збільшувати свої конкурентні переваги, активно шукати шляхи та методи підвищення їх конкурентоздатності.

Актуальність даної теми є визначити особливості використання індивідуальних закладів розміщення.

Об'єктом дослідження є готелі, мотелі, хостели, індивідуальні заклади розміщення.

Предметом дослідження є аналіз ринку готельного господарства міста Львова.

Наукова новизна статті полягає у аналізі дослідження індивідуальних закладів розміщення, а також розвиток тенденції та перспективи розвитку індивідуальних закладів розміщення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Львівська область входить до п'ятірки найбільш привабливих та популярних туристично – рекреаційних регіонів України. Туризм на Львівщині стрімко інтегрується у світову туристичну індустрію, набуває все відчутнішого значення для місцевого господарства і характеризується за останнє десятиліття, за

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

виключенням кризового 2009 р., позитивною та сталою динамікою. З 2010 р. спостерігається ріст туристичної активності, який можна пояснити вдало обраною маркетинговою політикою, завершенням кризового періоду в туристичній сфері, а також політикою сприяння розвитку туризму з боку місцевих органів влади. Статистичні показники фінансово – господарської діяльності туристичних підприємств області свідчать про зростання обсягу реалізації туристичних послуг та кількості туристів, яким надано туристичні послуги.

Старовинний Львів має потужний туристичний потенціал. Місто, де щороку відбувається понад 100 фестивалів, у якому діє 60 музеїв, близько сотні храмів різних конфесій, стоїть низка пам'яток архітектури та культури і куди щороку приїздить понад мільйон туристів, давно вважається однією з культурних столиць України. Також слід зазначити, що Львів посів третє місце у рейтингу 10 європейських міст, де найкраще проводити вихідні. Такі результати опублікувало британське видання „The Times”. Із висновком англійців погоджуються й багато інших поважних засобів масової інформації Європи, які починають все частіше звертати увагу на княже місто. Його рекомендують своїм клієнтам відомі туристичні фірми заходу. Це є результатом системної роботи за тією концепцією промоції міста, яку розробила влада, – вважають у місті. В останні роки Львівщина, куди „протоптали стежину” туристи із 34 країн світу, визначила нові пріоритети туристичної галузі. Вони полягають у розвитку маршрутів, проведенні етнографічних і мистецьких фестивалів, відкритті туристичного центру у Трускавці, а також у виготовленні різних путівників, каталогів і календарів. Для втілення цих ініціатив обласний бюджет виділив мільйон гривень. Свою частку вносить у вигідну справу і міська скарбниця. Завдяки цьому на стародавніх вуличках Львова нині дедалі частіше можна почути не тільки традиційно – гостьову польську мову, а й німецьку, іспанську, італійську, французьку та англійську. У Львові проводиться численна кількість фестивалів, та різноманітних культурних заходів, що приваблює туристів відвідати наше місто. Серед ста найкращих подій, які відбуваються в Україні для заохочення туристів, вісім проходять саме у Львові. Кращу сотню туристичних цікавинок України визначали фахівці на конференції з питань маркетингу українського туризму, що відбувався у Києві.

У вересні відбувся Форум видавців, на якому презентували майже півтисячі літературних заходів, як одразу ж розпочався фестиваль «На каву до Львова». Львівською кавою посмакували близько ста тисяч туристів. А шанувальників театру зібрав Міжнародний театральний фестиваль «Золотий Лев». Раніше справжні поціновувачі доброї музики насолоджувались Alfa Jazz Fest, когось привабляло свято батяра, сиру і вина, фестиваль української середньовічної культури «Тустань», всесвітні бойківські фестини, а попереду найголовніші свята міста – «Різдво та Великдень у Львові». Всі вісім перелічених подій визнані на конференції з питань маркетингу українського туризму найкращими для туриста. Це засвідчує, що люди їдуть у Львів не лише оглянути місто, а також взяти участь у фестивалях.

У топ сто кращих подій могло бути ще більше львівських подій, їх у рік є понад 50. До Львова їдуть молоді люди від 20 до 45 років, які подорожують самостійно, також є туристичні групи. Є збільшення сьогодні інтересу до Львова після Євро 2012. Фестивалі привертають увагу туристів. Відповідно використання індивідуального комерційного житла набуває великої популярності серед туристів, оскільки місць в готелях на період свят не вистарчає, і ціни значно вищі. Проведення культурних і кулінарних фестивалів заохочує туристів, а завдяки їм створюються робочі місця, розвивається сфера обслуговування. У середньому один турист у день витрачає більше ста євро. Переважно у Львів приїжджають туристи з України і Польщі на два-три дні. Перед проведенням Єврочемпіонату з футболу простежується непоодинокі випадки купівлі квартир в будинках, розташованих на вулицях, прилеглих до стадіону "Арена-Львів" для подальшого їх використання у вигляді оренди квартир подобово та створення хостелів.

Також є варіанти покупки квартир в безпосередній близькості до центру, також цілих поверхів або багатокімнатних квартир, що вимагають ремонту, з подальшою перебудовою поверхів або квартир у хостели для прийому гостей Єврочемпіонату. Якщо говорити про окупність таких проектів - тут залежить все від переслідуваних власниками цілей - або надання

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

недорогої і конкурентоспроможної альтернативи існуючим готелям, або меркантильні бажання отримання максимального прибутку в умовах гострого дефіциту вакантних пропозицій готельного номерного фонду.

Якщо розвивати перший варіант – забезпечення вболівальників доступним і комфортним житлом в безпосередній близькості до стадіону – в цьому випадку ліжко-місце в хостелі має пропонуватися за європейськими цінами і коштуватиме 10-20 євро або до 300 - 600 грн. за ніч. В іншому, другому, варіанті, якщо власники житла, в очікуванні швидкої окупності і при існуючому дефіциті вільних номерів, встановлять ціни 60-100 євро за добу, вся благородна ідея доступного пропозиції зійде на "нуль". Для порівняння – в середньому в Східній Європі місце в хостелі коштує 10-20 євро, а за 100-120 євро можна знайти дуже пристойний готельний номер.

Львів зустрів вболівальників новими готелями, старими, але відремонтованими, а також популярна і вигідна для туристів подорова оренда житла. Оренда квартир у Львові подорово займає друге місце по забезпеченню туристів житлом вже кілька років і користується великою популярністю. Діапазон пропонованих квартир в оренду великий: від бюджетних варіантів до VIP апартаментів. Вартість квартир на добу коливається в діапазоні від 25 доларів в добу (за 1-но кімнатну квартиру) до 100 доларів в добу (за 4-х кімнатну квартиру). Будь-яка людина може підібрати собі квартиру на добу на свій розсуд.

У Львів щодня прибуває величезна кількість туристів і приїжджих, щоб ознайомитися з одним з найвеличніших міст України. Безліч ділових людей приїжджають в столицю Галичини для того щоб вирішити бізнес питання. Безсумнівним залишається лише факт, що популярність Львова зростає з кожним днем, не тільки завдяки його культурно-історичній спадщини, але також з причини того що це місто є найбільшим діловим центром країни і регіону.

Послуга «подорова оренда квартири у Львові» – це молодий сервіс, який в даний час став дуже популярним серед гостей що прибули до Львова у відрядження, в туристичну поїздку або на відпочинок, і цей сервіс стрімко розвивається. Сервіс має ряд незаперечних переваг від готелів Львова. Так, готелі Львова не запропонують Вам комфорт, затишок і незалежність за настільки низьку ціну, в порівнянні з орендою квартир на добу.

Виділяється основний контингент осіб, що знімають квартири на добу у Львові:

1. Люди, які приїхали по справах у відрядження;
2. іноземні туристи та бізнесмени;
3. українські туристи та бізнесмени.

Квартири в культурно-історичному центрі міста, особливо VIP-апартаменти, насамперед, цікавлять іноземних туристів, а також іноземних менеджерів, які приїжджають до Львова з діловими питаннями.

Асортимент квартир, що здаються в короткострокову оренду, безперервно оновлюється, тим не менш, фахівці ріелторських компаній настійно рекомендують завчасно бронювати підходящі вам апартаменти, з причини того, що найцікавіші варіанти, як правило, не пустують. Подбавши про це заздалегідь, гості столиці мають усі шанси відразу ж після приїзду бути комфортно розміщеними в сервісній квартирі.

Туризм – одна з ключових галузей для економіки Львова. Щороку місто відвідують близько 2,5 млн. туристів. Від туризму залежать 275 тисяч робочих місць, а частка цієї галузі у структурі доходів львів'ян становить вісім відсотків. Дедалі більше власників житла у центральних районах Львова вирішують здавати квартири не городянам на постійній основі, а туристам – на термін від однієї доби. Точну кількість "добових" квартир не знає ніхто.

В аналітичному звіті, складеному експертами, висловлюється оцінка у 12 тисяч помешкань. Це лише 0,7 % житлового фонду міста – навіть така маленька частка може вплинути на ринок нерухомості. Адже йдеться про центральні райони, де квартири і без того дорогі. Проблема відчутна насамперед там, де ситуація на ринку оренди житла є особливо напруженою. Більш дієвим засобом захисту городян від дорожнечі житла є обмеження максимально припустимого зростання цін на оренду. При укладенні угод з новими

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

орендаторами власники житла, не повинні мати право підвищувати ціну як завгодно, а лише на певний незначний відсоток у порівнянні з вартістю, яку платив попередній орендатор.

Бум подовгових квартир для туристів муляє очі і власникам готелів. В Асоціації власників готелів і ресторанів плани міської адміністрації називають "недостатньо рішучими". Представники готельного бізнесу хотіли би позбутися "квартирної" конкуренції. Власники готелів зазначають, що орендатори квартир мають багато "невиправданих конкурентних переваг". Адже вони не мають клопоту із численними приписами, зокрема, щодо пожежної безпеки. Формально на квартири для туристів поширюються відповідні норми. Однак вони на практиці не діють – квартири, як правило, ніде не зареєстровані як такі, що здаються в оренду туристам. "Напівлегальний" статус таких квартир, утім, є проблемою незалежно від того, які приписи ухвалить місцева влада – виконувати їх власники "нелегальних" квартир не збираються.

Також слід сказати, що попри ускладнення фінансової ситуації в країні та світі, туристична галузь продовжує успішно розвиватися. У цьому розвитку вона стикається з різноманітними проблемами, тож постійно шукає шляхи їх вирішення. На думку фахівців, ці шляхи можуть бути різними, але одне зрозуміле вже сьогодні, – мандрівник має бути завжди у центрі уваги всіх учасників індустрії, якщо гравці туристичного ринку прагнуть досягнути його подальшого розвитку та зростання прибутковості.

Отже, на основі результатів дослідження можна запропонувати стратегічні напрямки розвитку м.Львові як туристичного центру:

- проведення комплексної реконструкції матеріально-технічної бази сфери туризму та районів історичного центру за рахунок залучення інвестицій та бюджетних коштів;
- створення сучасної системи виробничої, туристичної та соціальної інфраструктури за рахунок удосконалення та реформування системи оподаткування суб'єктів туризму та готельного господарства;
- матеріальне та соціальне забезпечення населення, в тому числі соціальний захист, з метою підвищення купівельної спроможності на подорожі та оздоровлення;
- удосконалення та реалізація чинного законодавства стосовно безпеки життєдіяльності та страхування туристів;
- підтримки вітчизняного виробника туристичного продукту і послуг гостинності;
- контролю за якістю діяльності і послуг; збереження навколишнього середовища тощо;
- запровадження системи стимулювання розвитку підприємництва в сфері туризму та готельному господарстві за рахунок внесення змін у чинне законодавство;
- забезпечення високого рівня підготовки кадрів туризму і готельного господарства, в тому числі шляхом направлення талановитої молоді на навчання та стажування за кордоном за рахунок коштів місцевого бюджету з укладанням контрактів для подальшої роботи після навчання та стажування в інтересах міста Києва; розбудова доріг і МТК за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів;
- розробка туроператорами якісної мережі туристичних маршрутів і надання комерційних пропозицій іноземним партнерам за допомогою виготовлення високоякісної рекламно-інформаційної продукції, Інтернет ресурсів тощо;
- створення на рівні місцевих органів виконавчої влади туристичних інформаційних центрів за рахунок коштів місцевого бюджету та залучення коштів підприємств сфери туризму і готельного господарства (на добровільних засадах з чистого прибутку) з метою пропагування туристичних можливостей, історії і культури міста;
- виділення з державного і місцевого бюджету коштів на розвиток пам'яток історії, культури, архітектури, музеїв, художніх галерей, театрів, кінотеатрів, концертних закладів, культових споруд, спортивних об'єктів.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що ціни на приватне житло різняться між собою враховуючи де саме розміщене житло, тобто в якому районі, площі, та ін. У туризмі в якості інфраструктури використовуються не всі колективні та індивідуальні засоби розміщення, переважно це готелі.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

4. *Байлик С. И.* Гостиничное хозяйство: учеб. для студ. высш. учеб. завед. [2-е изд. перераб. и доп.] / С. И. Байлик. - К.: Дакор.
5. *Кузнецова Н. М.* Основи економіки готельного та ресторанного господарства: навч. посіб. / Н. М. Кузнецова. - К.: Ін-т туризму ФПУ.
6. Львівський туристичний барометр [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.barometer.lviv.ua/>.
7. *Пандяк І. Г.* Готельне господарство Львова: історичні передумови, сучасний стан, тенденції розвитку [Електронний ресурс] / І. Г. Пандяк // Вісник Львівського університету. Серія географічна – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/24-1.pdf>.
8. *Гірняк Л. І.* Розвиток готельного господарства у Львові: тенденції та перспективи [Електронний ресурс] / Л. І. Гірняк, М. Т. Мосінг // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг" (м. Львів, 7 грудня 2017 р.) Львів.
9. *Новикова В. І.* Готельне господарство як складова туристської інфраструктури / В. І. Новикова // Географія та туризм. – 2009.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 504.242

ПАРК “ЛЕВАНДІВСЬКИЙ” В СТРУКТУРІ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ МІСТА ЛЬВОВА

Наталія Гарник

*Науковий керівник: Назарук Микола Миколайович, доктор географічних наук, професор,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Вивчено історію створення парку "Левандівський" та виокремлено сучасні проблеми його функціонування. Описано головні проблеми його функціонування.

Ключові слова: парк, функціонування, склад деревних насаджень, зелена зона.

Lewandiwskiy Park in the structure of the green zone of the city of Lviv

Natalia Garnik

*Scientific adviser: Nazaruk M. M., doctor of geographical sciences, professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The history of the formation of the park "Lewandiwskiy" is studied and the modern problems of its functioning are singled and described. The main problems of its functioning are described.

Key words: park, functioning, composition of tree plantations, green zone.

Парк (фр. Parc від лат. Parricus – «обгороджене місце») – це спеціальна обмежена природна або штучна територія, виділена переважно з метою рекреації, відпочинку [1].

Парки відіграють одну з найголовніших ролей у нормальному функціонуванні міста і у здоровому житті його мешканців, зокрема вони очищують повітря, сприяють здоров'ю населення, поліпшують мікроклімат, забезпечують відпочинок мешканців міста. Але низка екологічних проблем стають великою перешкодою на шляху до виконання парками своїх основних функцій. Тому актуальним, особливо на сьогоднішній день, є виявлення та подальше вирішення цих проблем. [1]

Левандівський парк – досить молода пам'ятка, парк у Залізничному районі Львова на Левандівці, обмежений вулицями Повітряною, Олесницького і Кузнярівкою. Парк закладений 1950 року. З того часу, і до перейменування на початку 1990-х, він називався Жовтневим, від назви мікрорайону (Левандівка в радянські часи називалася мікрорайон Жовтневий). Це велика зелена зона з красивими насадженнями та завезеними деревами різних порід, які рідко трапляються в тутешньому ландшафті [2].

Левандівський парк у Львові був закладений 1950 року. З того часу та до 1990-тих він називався Жовтневим. Приблизно в той же період в парку був відкритий популярний кінотеатр під назвою «Супутник». У середині 1990-тих років його переобладнали під нічний клуб. Будівля кінотеатру розташована праворуч від центральної алеї, недалеко від входу в парк.

За свідченнями очевидців, закладання парку відбувалося на місці рівнинної ділянки, на якій знаходилося футбольне поле. Площа парку – 9,3 га, з яких значну площу займають насадження дерев кущів, а також мережа алей і доріжок. Основним компонентом парку, який визначає його статус як рекреаційного об'єкта, є деревні рослини, які займають понад 80% його території та складовими солітерів, пейзажних груп, живоплотів, алей [3].

Левандівський парк розташований серед житлової забудови і активно використовується місцевими жителями для відпочинку. У парку влаштована розгалужена мережа доріжок із м'яким вкриттям, дитячий майданчик, альтанка. Сучасні паркові фітоценози, зокрема і насадження Левандівського парку, впродовж тривалого періоду часу перебувають під постійним сильним рекреаційним навантаженням, що пов'язано із постійним збільшенням кількості

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

відвідувачів, їх неадекватною поведінкою щодо рослин, ущільненням ґрунту рекреантами, забрудненням довкілля, відсутністю належного догляду за самим парком та його насадженнями. Все це загалом призводить до негативних наслідків погіршення санітарного стану паркових насаджень, послаблення їх життєвого стану.

Оскільки з часу закладання Левандівського парку минуло понад 50 років, виникає потреба у визначенні заходів, спрямованих на підтримання паркових елементів у відповідному стані, передусім забезпечення стійкості, декоративності, різноманітності видового складу та довговічності деревних насаджень [5].

Рис. 1. Зони відпочинку в парку “Левандівський”

Окрім, вивчення сучасного видового складу деревних рослин, які ростуть у Левандівському парку, метою роботи було також встановити їх санітарний стан, оскільки через значне антропогенне навантаження частина деревних рослин - як дерев, так і чагарників всихають. Видовий склад вищих рослин досліджуваного об'єкта встановлювали відповідно до вітчизняної номенклатури. Загалом на досліджуваній території парку облікували 1424 дерев та 269 чагарників. Загалом таксономічний склад дендрофлори Левандівського парку охоплює 53 види та 12 декоративних форм, які належать до 18 родин і 47 родів. Варто зазначити, що склад деревної рослинності та їхня кількість змінюється щороку, як внаслідок зрубання частини дерев, що засохли: прибирання повалених вітром дерев, так і внаслідок створення нових посадок самими жителями мікрорайону [6].

Упродовж 2009-2010 рр. у Левандівському парку проведено значні роботи з оздоровлення насаджень. Прибрано повалені дерева, зрізано сухі та всихаючі і пошкоджені екземпляри (переважно-тополі чорної), зрубані, засохлі чагарники. Оздоровлення насаджень парку шляхом зрубання напівзасохлих дерев, зокрема і тополі чорної, було продовжено і в 2011 р. Внаслідок таких оперативних дій санітарний стан насаджень Левандівського парку істотно поліпшився. Поряд з цим, у парку ще залишилась значна кількість дерев, які мають різноманітні пошкодження. Загалом, у Левандівському парку я виявила значне ураження дерев омелою білою

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

(*Vscum album L.*), серцевинною гниллю, різними трутовиками, раковими хворобами. У багатьох дерев наявні сухі гілки, дупла, механічні ушкодження, оголене коріння, суховерхість [7].

Відновлення "Левандівського" парку

- У 2010 році парк освітлено: було встановлено 50 ліхтарів на суму 295 тисяч гривень.
- Рішенням Львівської міської ради від 26 квітня 2012 року парк передано на баланс ЛКП «Зелений Львів». Станом на 2012 рік парк був засмічений і перебував в занедбаному стані.
- Спільними зусиллями дітей з Пласту, патрульної поліції та інших активістів було висаджено 50 нових дерев. [8]

"Алея небесної сотні"

Пам'ятний знак встановлений у вигляді великого каменю із таблицею з написом: «Алея Небесної Сотні. Закладено 11 квітня 2014 року».

Дубову алею на честь Небесної Сотні висадили 11 квітня в межах місячника чистоти, озеленення та благоустрою працівники апарату облдержадміністрації.

Пам'ятний знак виготовили працівники ДП «Старосамбірське лісомисливське господарство», а лісівники ДП «Львівське лісове господарство» встановили його в Левандівському парку.

Основні насадження парку

- Найбільшою кількістю екземплярів у насадженнях парку представлена тополя чорна, висаджена у вигляді рядових посадок.
- Основні насадження парку — смерека, тополя, береза повисла, ялина європейська, гірकोкаштан, туя гігантська, клен гостролистий, явір, ясен, осика. Ростуть підсніжники, фіалки, крокуси. [6]

Висновки: Враховуючи невеликий вік деревних насаджень парку, можна вважати їх санітарний стан задовільним. Однак через негативні антропогенні впливи (ущільнення ґрунту рекреантами, забруднення оточуючого середовища, механічні пошкодження), та досягнення критичного віку старіння певна частина дерев і чагарників знаходиться у поганому стані.

Найбільше різноманітними пошкодженнями вражаються такі види як алича, гірकोкаштан звичайний, клен ясенелистий, робінія звичайна, тополя чорна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Парк // Словник української мови : в 11 т. –К.: Наукова думка, 1970-1980
2. Стан дендрофлори Левандівського парку міста Львова/ Ю. А. Мельник [та ін.] // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. — С. 53-59
3. Дудин Р. Б. Консерваторська діяльність в історичних парках / Р.Б. Дудин // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць.-Львів : РВВ НЛТУ України.-2008.-Вип. 18.2.-С. 180-183.
4. Дудин Р. Б. Старовинні парки Львівщини-осередки культурної дендрофлори / Р.Б. Дудин / Науковий вісник НУБП України : зб. наук. праць. – К.: Вид-во НУБП України. –2010. – Вип. 132.– Ч. 1. – С. 186-189.
5. Дудин Р. Б. Шляхи регулювання фітоценотичної структури старовинних парків / Р. Б. Дудин / Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВ НЛТУ України. – 2010. –Вип. 20.6. – С. 18-23.
6. Заячук В. Я. Дендрологія : підручник [для студ. ВНЗ] / В. Я. Заячук. –Львів: Вид-во "Апріорі", 2008.-656 с.
7. Кучерявий В. П. Сади і парки Львова : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / В. П. Кучерявий. –Львів: Вид-во "Світ". 2008. – 340 с.
8. Кучерявий В. А. Зеленая зона города / В. А. Кучерявий. – К.: Вид-во "Наук. думка", 1981.- 248 с.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 338.48

РОЗВИТОК MICE ІНДУСТРІЇ У ЛЬВОВІ

Артур Вільчинський

*Науковий керівник: Кляпчук Михайло Володимирович, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Розглянуто, що таке MICE туризм його внесок та існування на українському ринку. Порівняння витрат на розвиток ділового туризму в Європі та Україні. Розглянуто сучасний стан готелей та їхній потенціал.

Ключові слова: MICE головні поняття, готельний ринок, конференції, інфраструктура

DEVELOPMENT OF MICE INDUSTRY IN LVIV

VilchynskiyArthur

*Supervisor: Klapchuk M. V. Ph.D of Geographical science, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

It is considered what MICE tourism is, its contribution and existence on the Ukrainian market. Comparison of costs for the development of business tourism in Europe and Ukraine. The current state of hotels and their potential are reconsidered.

Keywords: MICE main concepts, hotel market, conferences, infrastructure

Вступ. Конгреси постійно тривають у світі. Вони стають все більш досконалими, і їм потрібні більш облаштовані простори зі складнішою організацією. За даними Міжнародної асоціації конгресів та конвенцій (ICCA), 57 відсотків засідань конгресу у Європі, 21% в Азії, Австралії та Тихому океані, а 11% – у США та Канаді. Середня тривалість конгресу – 3,9 дня, середнє споживання на делегата – близько 2000 доларів, тоді як середній внесок – 526 доларів. Сьогодні делегати залишаються коротшими, ніж кілька років тому, коли середнє утримання вимірювалось більше чотирьох днів, але загальна кількість учасників засідань конгресу збільшується. Економічні наслідки ділового туризму піддаються вимірюванню як фінансово, так і природно – виражаються кількістю. Наприклад, міжнародна конференція за участю 1000 делегатів може принести 1 мільйон євро доходу [5].

Метою роботи є розглянути та ознайомитись з таким поняттям як "MICE-туризм". Порівняти та проаналізувати з іншими видами туризму та розглянути можливий розвиток MICE у Львові.

Виклад основного матеріалу. Терміном MICE позначається галузь послуг з організації зустрічей, заохочування, конференцій, та виставок. Відноситься MICE до галузі ділового туризму. Значення MICE розшифровується наступним чином:

- «M» – «Meetings», тобто зустрічі які збирають людей в одному місці для обміну інформацією та обговорення та вирішення проблем. Відвідуваність зустрічей може становити від десяти до тисячі людей.

- «I» – «Incentives», заохочувальні подорожі - як інструмент управління для винагороди та мотивації працівників. Як правило це припадає на проживання в готелі, туристичні пакети та заплановані заходи, такі як вечері, вечірки та ігри.

- «C» – «Conference», подібно до зустрічей, конвенції - це збори людей із спільними цілями, організовані для обміну ідеями, думками та інформацією, що представляють спільний інтерес для групи.

- «E» – «Exhibition», діяльність, організована для показу нових продуктів, послуг та інформації людям, які мають до них інтерес, наприклад потенційним клієнтам чи покупцям. [4]

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

З терміном MICE вже знайомі, хто працює в цій сфері в Україні з 2011-го року. Тоді його представляли та обслуговували такі тур фірми як Muzenidis, Life-Tour, а пізніше Rocket, LvivConvectionBiuro та інші. В світі з розвинутою інфраструктурою MICE-туризм стрімко набирає щороку обертів та є економічно прибутковим. Наприклад, зафіксовано, що протягом 2016 року в Белграді було проведено близько 500 національних та міжнародних зустрічей з 35 000 делегатами, а дохід від загальної організації становив близько 30 мільйонів євро.[5]

Те, що це перспективний та потрібний напрям в діловому туризмі, наведена нижче табл.1.

Таблиця 1

Основні економічні показники та прогноз Європи за 2011 р і 2021 р

Показник	2011 г.			2021 г.		
	млрд. грн.	% в цілому	ріст	млрд. грн.	% в цілому	ріст
Прямий вклад T&T в ВВП	554,5	2,8	2,7	748,2	2,9	3,0
Повний вклад T&T в ВВП	1535,3	7,7	1,8	1999,9	7,8	2,6
Прямий вклад T&T в занятість	9709	2,6	1,3	11153	3,0	1,4
Повний вклад T&T в занятість	28058	7,7	0,3	30338	8,1	0,8
Туристський експорт	487,2	6,0	5,9	683,1	5,0	3,4
Внутрішні витрати	654,2	3,3	0,7	879,8	3,4	2,9
Витрати на відпочинок	914,1	4,6	2,6	1246,0	4,8	3,1
Витрати на діловий туризм	249,0	1,2	3,8	342,6	1,3	3,2
Капітальні інвестиції	144,1	3,8	4,6	214,2	3,9	3,9

За показниками можемо спостерігати, що з роками Європа свої обсяги вкладу і витрат по кожному пункту зростають в рази.

В Україні представлені такі числа вкладу і витрат в таблиці2.

Таблиця 2

Основні економічні показники та прогноз України за 2011 р і 2021 р

Показник	2011 г.			2021 г.		
	млрд. грн.	% в цілому	ріст	млрд. грн.	% в цілому	ріст
Прямий вклад T&T в ВВП	25,1	2,1	5,9	41,1	2,0	5,0
Повний вклад T&T в ВВП	96,5	8,1	5,9	156,6	7,5	5,0
Прямий вклад T&T в занятість	371	1,8	1,9	358	1,8	-0,4
Повний вклад T&T в занятість	1451	7,1	1,7	1369	6,8	-0,6
Туристський експорт	42,3	7,1	7,2	70,3	5,5	5,2
Внутрішні витрати	31,2	2,6	4,7	53,9	2,6	5,6
Витрати на відпочинок	51,4	4,3	4,8	76,7	3,7	4,1
Витрати на діловий туризм	23,6	2,0	9,1	50,1	2,4	7,8
Капітальні інвестиції	5,7	2,9	6,3	9,6	2,7	5,4

Таблиця 1 і 2 – це оцінка (прогнозні дані) WTTC («WorldTravel&TourismCouncil») [3]

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Місто Львів і його розташування вигідне та зручне для подорожів. Велика кількість міжнародних наземних та повітряних компаній співпрацюють і доставляють туристів до Львова. Від Європейських міст до Львова авіа переліт триває від 35 хв до 4 год. Зміна стандартів відвідування з бізнес метою конкретну країну чи місто зменшилось від 3,9 до 2,5 дня[6], а така зручність трансферу приваблює і дає можливості зосередитись на подорожі та більше часу провести в місті.

Готельне господарство є невід'ємною частиною туристичної індустрії і збільшення кількості туристів в Україні спонукає готельну індустрію інтенсивно розвиватися. Конкуренція змушує власників готелів впроваджувати нові послуги, використовувати найновіші технології для заохочення та збільшення клієнтської бази. Характерною ознакою готелів для бізнес-туриста є наявність високоякісної території для можливих зустрічей, заходів, виступів чи виставок. В більшій мірі такі території називають і використовують конференц зали [1].

Конференц зали в готелях Львова налічують в основному від 50 до 250 місць. До інших територій з більшим вмістом можна віднести такі приміщення для проведення конференцій: Арена Львів із вмістом 1200 осіб; Львівська Політехніка на 800 осіб; Університет Франка на 600 осіб; Львівська Філармонія на 576 осіб; Університет Безпеки Життєдіяльності на 500 осіб; Медичний Університет ім. Данила Галицького на 320 осіб; Львівярня на 300 осіб; УКУ ім. Шептицького на 200 осіб; Будинок вчених на 150 осіб; Палац Потоцького на 80 осіб [6].

Щороку кількість конференцій, які проводять у Львові, невинно зростає: якщо в 2015 році їх було 237, то в 2018 – уже 430, і їх відвідали понад 83 тисячі делегатів з 24 країн світу. Конференц-індустрія – відносно нова потужна сфера економіки, яка дає не лише нові знання й нову експертизу, а й великі інвестиції, адже приносить європейським містам орієнтовно в 4,5 рази більше прибутки, аніж відпочинковий туризм.

Понад 35 виставок та ярмарок у Львові щороку відбувається та кількість таких заходів росте.

Понад 200 ІТ компаній які працюють у Львові використовують інсентів – використання системи мотивацій з допомогою організації корпоративних подорожей [6]:

Виокремив такі особливості готельного ринку Львова:

1. Високий туристичний потенціал
2. Кількість ділових подорожей яка постійно зростає
3. Середня тривалість перебування — 3 доби
4. Велика кількість хостелів середнього європейського стандарту
5. Велика кількість подоби хапартаментів високого європейського стандарту

Середньорічна заповненість готелів великого формату з досить високою якістю послуг досягла рівня 68-73%. Менш професійні готелі в середньому за рік заповнюються на 35-55%. Дані показники у Львові є вищими за середні по Україні [2].

Висновок. Україна, інтегрована до європейського простору, і кількість європейських туристів поступово зростає. Тому розвиток інфраструктури є головною ціллю для привабливості туристів. На нашу думку, в першу чергу трансфер до Львова залишається лише поступово розвивати та підтримувати його якість.

В другу чергу готельний ринок України знаходиться на стадії свого розвитку. Хоча, з точки зору досвіду і ситуації щодо забезпеченості номерним фондом, порівняно з європейськими країнами, він не є насиченим і має передумови до зростання, в умовах вітчизняних реалій, номерів не просто достатньо, а з надлишком. До цього ж Мало придатних готельних ділянок в історичному середовищі тому з покращенням наявних готелів з низьким рівнем сервісу дозволить бізнес туристам отримати на ринку більше пропозицій та кращу доступність, що в результаті повинно збільшити кількість бажаних MICE заходів.

По третє це одиниці хто займається MICE туризмом в Україні загалом. У Львові це Lvivconvectionbiuro з 2013 року. А При малій конкуренції є повільний розвиток цілої індустрії.

На мою думку завдяки аналізу ринку та стратегіям послідовності дій є великі можливості розвитку MICE індустрії у Львові.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бейдик О. О.* Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методи аналізу, термінологія, районування / К.: ВПЦ "Київ. ун-т", 2001. – 395 с.
2. *Любіцева О. О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
3. *Максимюк М. Н.* Культура народів Причорномор'я «Оцінка стану і перспективи розвитку індустрії туризму в Україні» // – 2012. – №235. – С.55-61
4. *Титова Н. В.* Економіка і менеджмент культури. // 2013. – №1. – С.67-74
5. *Хлоу Лау.* Туризм в функціонування розвитку республіки Сербії, 3-тя наукова конференція 2018-го року
6. Львів – корисна інформація: [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.lvivconvention.com.ua/>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 913: 372.891

**ГЕОГРАФІЯ ТРАНСПОРТУ В ШКІЛЬНІЙ ПРОГРАМІ: КАРТОГРАФІЧНІ
МОЖЛИВОСТІ ЗБАГАЧЕННЯ ЗМІСТУ НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ**

Ірина Козут

*Науковий керівник: Грицевич Володимир Степанович, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Метою роботи є дослідження проблем та пропозицій картографічного відображення сучасного стану транспорту в шкільній програмі профільного рівня з метою збагачення змісту. Основними результатами є з'ясування місця географії транспорту у шкільній програмі та картографічні можливості збагачення змісту на профільному рівні. Новизною дослідження є пропозиції нових картографічних сюжетів для кожного виду транспорту (залізничного, автомобільного, авіаційного, річкового та внутрішньоміського пасажирського). Також запропоновано ідеї про різні рівні картографування – світовий, континентальний, міждержавний, внутрішньодержавний, внутрішньорегіональний, про краєзнавчі аспекти для місцевого краєзнавства.

Ключові слова: комунікації, транспорт, профільна шкільна програма, атласи, картографічні сюжети, карти.

**TRANSPORT GEOGRAPHY IN THE SCHOOL PROGRAM: CARTOGRAPHIC
POSSIBILITIES OF CONTENT ENRICHMENT AT THE PROFILE LEVEL**

Iryna Kohut

*Supervisor: Grytsevych V. S., Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The purpose of work is to study the problems and offers of cartographic display of a modern condition of transport in the school program of a profile level for the purpose of enrichment of the maintenance are investigated. The main results are to find out the place of transport geography in the school curriculum and cartographic possibilities of content enrichment at the profile level. The novelty of the study is the proposals of new cartographic plots for each mode of transport (rail, road, air, river and intercity passenger). Ideas about different levels of mapping – world, continental, interstate, intrastate, intra-regional, about local lore aspects for local lore are also offered.

Key words: communications, transport, profile school program, atlases, cartographic plots, maps.

Курс “Географія”, що пропонується для профільного навчання в 10 і 11 класах, завершує географічну освіту в загальноосвітній школі і відповідає логіці пізнання світу. Таким чином система географічної освіти узгоджується з теорією природничих і суспільних наук, загальною географією, регіоналізацією, країнознавством, краєзнавством і має українознавчу спрямованість. Програму побудовано з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків і залежностей між географічними законами і закономірностями, процесами і явищами. Курс розрахований на 350 годин (по 5 годин на тиждень у 10 і 11 класах), що розподілені за розділами. Кожний розділ охоплює теми, в яких висвітлено основний зміст навчального матеріалу. У програмі акцентовано увагу на основних тенденціях і закономірностях розвитку географічної оболонки, особливостях соціально-економічного, політичного та соціокультурного розвитку регіонів і провідних країн світу та України. У знанневому компоненті регламентовано засвоєння географічної номенклатури.

У 10 класі учні вивчають курс “Регіони і країни світу”, що є продовженням базової географічної освіти у профільних класах старшої школи. Він спрямований на розкриття глобальних та регіональних явищ і процесів, що відбуваються як у світі в цілому, так і в окремих субрегіонах, країнах і їх регіонах.

Географія транспорту розглядається в таких темах: “Загальна характеристика Європи” (розглядаються найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли), “Країни Європи” (розглядається третинний сектор країн Європи, зокрема транспорт), “Загальна характеристика Азії” (розглядаються третинний сектор країн Європи), “Субрегіони та країни Азії”

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

(розглядаються основні складові третинного сектору, транспортна система країн), “Австралійський Союз” (розглядаються основні складові третинного сектору, зокрема транспорт), “Загальна характеристика Америки” (вивчає третинний сектор економіки, зокрема найважливіші міжнародні транспортні магістралі, вузли, називає вплив розташування невеликих країн на перехрестях міжнародних торговельних шляхів на їхню спеціалізацію (країни “зручного прапора”, “країни-офшори”, “країни-готелі”, ін.)), “Субрегіони та країни Америки” (вивчає основні складові третинного сектору), “Загальна характеристика Африки” (розглядається третинний сектор економіки: особливості становлення і закономірності розміщення, найважливіші транспортні магістралі, вузли), “Країни Африки” (розглядаються особливості розвитку третинного сектору, роль транспортних послуг у ВВП країн).

У **11 класі** зроблено акцент на розгляд основних тенденцій і закономірностей розвитку географічної оболонки, її структурну особливість – горизонтальну (широтну) зональність. Закони еволюції, цілісності, колообігу речовин і енергії, ритмічності розглядаються для всіх сфер географічної оболонки з урахуванням екологічних умов. Окремий розділ присвячено вивченню топографії з основами геодезії, картографії, географічним інформаційним системам (ГІС) та дистанційному зондуванню Землі (ДЗЗ). Це відповідає вимогам сьогодення сучасного світу і з огляду на зростаюче значення такої інформації для територіальної організації господарства й інформаційного забезпечення обороноздатності держави.

Географія транспорту вивчається у таких темах: “Глобальна економіка” (розглядається роль транснаціональних корпорацій (ТНК) та вільних економічних зон у функціонуванні глобальної економіки, зокрема сучасні транспортно-логістичні системи), “Економіка України у міжнародному поділі праці” (вивчається автомобілебудування: тенденції розвитку виробництва, міжнародне кооперування, міжнародні транспортні коридори на території України, розглядаються проблеми формування транспортної мережі та функціонування транспортних вузлів).

На нашу думку, з метою збагачення змісту доцільне картографічне висвітлення видів транспорту: залізничний, автомобільний, авіаційний, річковий, внутрішньоміський пасажирський.

Для залізничного транспорту пропонуємо такі картографічні сюжети:

- мережа шляхів за категоріями залізниць, територіальні управління, головні залізничні станції та їхні функції, головні залізничні вузли, місця перетину державного кордону (картографічні способи лінійних знаків, локалізованих значків, ареалів);
- кількість перевезених пасажирів та пасажирообіг (картографічні способи картограми, картодіаграми);
- обсяг перевезених вантажів та вантажообіг (картографічні способи картограми, картодіаграми, локалізованих структурних діаграм).

Для автомобільного транспорту пропонуємо такі картографічні сюжети:

- мережа за сучасними категоріями автомобільних доріг, міжнародна номенклатура доріг, головні автотранспортні вузли та їхні функції, місця перетину державного кордону, полімагістралі, автомобільні шляхи – міжнародні, національні та регіональні, міжнародні транспортні напрямки (коридори) (картографічні способи лінійних знаків, карти ліній руху, картосхеми, локалізованих значків, ареалів);
- кількість перевезених пасажирів та пасажирообіг (картографічні способи картограми, картодіаграми);
- обсяг перевезених вантажів та вантажообіг (картографічні способи картограми, картодіаграми, локалізованих структурних діаграм)

Для авіаційного транспорту можна запропонувати такі сюжети:

- слід показати локалізацію та потужність аеропортів, митниці, внутрішні та зовнішні маршрути авіасполучень, міжнародні транспортні напрямки, транспортні вузли (картографічні способи лінійних знаків, локалізованих значків, ареалів);
- обсяги перевезення (вантажобіг і пасажирообіг авіаційного транспорту) (картографічні способи картограми, картодіаграми).

Для річкового транспорту пропонуємо такі картографічні сюжети:

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

- необхідно показати водні шляхи, судноплавні ділянки річок, глибину, вплив сезонності, порти та пристані, зв'язок з іншими видами транспорту, функції портів, шлюзи на водосховищах (картографічні способи лінійних знаків, локалізованих значків, ареалів) ;

- обсяги річних пасажирських та вантажних перевезень, довжина шляхів сполучення (картографічні способи картограми, картодіаграми, локалізованих структурних діаграм).

Для внутрішньоміського пасажирського транспорту пропонуємо картографічні сюжети:

- доцільно показати його склад (метро, трамвай, тролейбус, автобус, катер і т.д.), загальну протяжність маршрутів (картографічні способи лінійних знаків, карти ліній руху, картосхеми, локалізованих значків, ареалів);

- обсяг перевезення пасажирів (картографічні способи картограми, картодіаграми)

В навчальному атласі [12] географічні комунікації представлені лише в темах: “Епоха Великих географічних відкриттів” та “Відкриття та дослідження Антарктиди”, де показані маршрути подорожей відомих першовідкривачів.

Навчальний атлас [10] стосується вивчення материків та океанів з точки зору фізичної географії і не містить спеціальних карт з географії транспорту.

У шкільному атласі [13] є розподіл за темами, зокрема є тема транспортної системи України, яка представлена картою масштабом 1:5 000 000. Крім карти, є діаграми вантажообігу та пасажирообігу транспорту, діаграма довжин шляхів сполучення.

Навчальний атлас [11] містить такі теми, присвячені географічним комунікаціям “Автомобільний транспорт. Європа”, “Залізничний транспорт. Європа”, “Морський та внутрішній водний транспорт. Європа” та “Повітряний транспорт. Європа”.

У свій час була опублікована серія навчально-краєзнавчих атласів за областями України. У списку джерел для прикладу наведений опис атласу Львівської області [14], однак були також атласи Волинської [2], Закарпатської, Івано-Франківської, Тернопільської [6] та низки інших областей. Лише в атласі Волинської області була одна карта транспортних мереж без функціональних показників, а в атласах інших областей тема географії транспорту відсутня.

Також були опубліковані навчальні атласи багатьох областей України з серії “Моя мала батьківщина”. У списку джерел для прикладу наведений опис атласу Вінницької області, хоча були ще атласи Івано-Франківської, Житомирської, Тернопільської, Рівненської та низки інших областей. На жаль, в атласах цієї серії тема географії транспорту теж повністю відсутня [3,5].

Атлас вчителя [1] містить різноманітну інформацію про географічні комунікації. В ньому представлена карта “Найважливіших географічних відкриттів та досліджень”. Також є карти світу “Транспорт та зв'язок” по всіх видах транспорту. На картах автомобільного та залізничного транспорту зображено щільність автошляхів та обсяги перевезень (пасажирських та вантажних). На карті морського та внутрішнього водного транспорту показано щільність внутрішніх водних шляхів, найбільші морські порти світу, найважливіші морські шляхи та канали. Також представлена таблиця “Найбільші порти світу за вантажообігом” (2005 р.). Показані обсяги авіаційних перевезень (пасажирських та вантажних), а також напрями авіаперевезень та найважливіші аеропорти. Також в атласі є таблиця Аеропорти з найбільшим навантаженням перевезень” (2004 р.).

Внутрішньоміський пасажирський транспорт України детально представлений лише в “Комплексному атласі міста Львова” [14].

Залежно від масштабів картографічних творів, об'єктів картографування та представлених територій виділимо рівні картографування для картографічних творів:

- внутрішньо регіональний (територіально-рекреаційний комплекс ; масштаби: 1:50 000 і крупніше);

- внутрішньодержавний (окремий населений пункт, група населених пунктів; масштаби: 1:100 000 і крупніше);

- міждержавний (область, район країни; масштаби: 1:100 000 – 1:200 000);

- континентальний (країна; масштаби: 1:100 000 і дрібніше);

- світовий (весь світ, кілька країн чи регіонів; масштаби: 1:1 000 000 і дрібніше).

Рівні картографування є взаємопов'язаними між собою, але кожен з них має свої особливості, і окрім математичної основи відрізняються класифікаціями об'єктів, графічним оформленням тощо.

Щодо вивчення природних особливостей конкретного адміністративного району у курсі географії України можна запропонувати кілька рівнів. Перший рівень – це описово-пізнавальний з елементами інформаційного пошуку (застосовується з 8 класу). Другий рівень – це учнівське краєзнавче картографування з елементами копіювання(застосовується з 8 класу та

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

продовжується у 9 класі). Третій рівень – дослідницький проектно-конструктивний і четвертий рівень – створення краєзнавчого атласу.

Описово-пізнавальний (інформаційно-пошуковий) рівень є початковим у вивченні свого району й базується на отриманих знаннях та сформованих у попередні роки навичках.

Учнівське краєзнавче картографування з елементами копіювання вимагає не тільки міцних знань з картографії, але й сформованих навичок малювання та виконання графічних зображень, а тому організовується в межах невеликих робочих груп старшокласників, які сформовані за напрямками своєї діяльності: геологи, кліматологи, ґрунтознавці, екологи, ландшафтознавці, етнодемографи тощо.

На дослідницькому проектно-конструктивному рівні учні обирають теми дослідження природи рідного краю відповідно до етапів формування картографічної грамотності та теоретичного мислення: 1) факти; 2) теоретичне ядро; 3) наслідки (практика).

Кінцевим результатом туристично-пізнавальної діяльності та учнівського краєзнавчого картографування може бути видання шкільного аматорського краєзнавчого атласу району.

Висновки. Географічні комунікації відіграють важливу роль в національному господарстві, та зовнішньоекономічних зв'язках України, у зв'язках між містом і селом, між окремими районами країни. В атласних творах, призначених для учнів середньої школи, тематика географії транспорту представлена дуже слабо, а в регіональному розрізі не представлена взагалі, географія транспорту України не розкрита. На майбутнє в навчальних шкільних та регіональних атласах доцільно передбачити тему географії транспорту, особливо транспорту України. Курс "Географія", що пропонується для профільного навчання в 10 і 11 класах, завершує географічну освіту в загальноосвітній школі і відповідає логіці пізнання світу. Таким чином система географічної освіти узгоджується з теорією природничих і суспільних наук, загальною географією, регіоналізацією, країнознавством, краєзнавством і має українознавчу спрямованість. З метою збагачення змісту доцільне картографічне висвітлення таких видів транспорту: залізничний, автомобільний, авіаційний, річковий, внутрішньоміський пасажирський.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас вчителя/Державне науково-виробниче підприємство "Картографія", Київ, 2010. – 328 с.
2. Бурчак Н. В., Зузук Ф. В., Бабиченко В. М. Атлас Волинської області, Держгеодезія, 1991.– 42 с.
3. Грицевич В. С., Когут І. І. Картографічне забезпечення вивчення географії транспорту в школі. Картографічне моделювання та географічні інформаційні системи: Всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 3-5 жовтня, 2019р, збірник матеріалів/відпов.ред. Р. І. Сосса. – 23-26 с.
4. Жупанський Я. І., Кравчук Я. С., Бауер М. Й. Навчально-краєзнавчий атлас Чернівецької області: ВНТЛ, 2000. – 24 с.
5. Когут І. І. Проблеми вивчення географії транспорту в середній школі. Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії в Україні: матеріали XX-ї Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Львів, 15-17 травня 2019 р., – 77-82 с.
6. Кравчук Я. С., Царик Л. П., Брусак В. П. Навчально-краєзнавчий атлас Тернопільської області: ВНТЛ, 2000. – 30 с.
7. Навчальний атлас. Географія материків та океанів, 7 кл. / Н. О. Крижова, І. О. Європіна
8. Навчальний атлас. Економічна і соціальна географія світу, 10-11кл. / В. В. Молочко, І. О. Європіна, 2015. – 52 с.
9. Навчальний атлас. Загальна географія, 6 кл. / Л.Б.Хмара, Н.О.Крижова, І.О.Європіна, 2007. –40 с.
10. Навчальний атлас. Фізична географія України, 8 кл / Л. М. Веклич, С. В. Капустенко, Н. О. Крижова, 2008. – 32 с.
11. Шаблій О. І. "Львів. Комплексний атлас": ДНВП «Картографія», 2012. – 192 с.

XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.

УДК

АНАЛІЗ НІТРАТНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ПИТНИХ ВОД СЕЛА ТАТАРИНІВ ГОРОДОЦЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ігор Грабар

*Науковий керівник: Пилипович Ольга Василівна, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Сьогодні особливо небезпечним є забруднення питних вод сполуками нітратів у житлових районах. Тому, мета нашого дослідження здійснити аналіз забруднення питних вод села Татаринів Городоцького району Львівської області нітратами. Гідрохімічний аналіз питних вод в межах села Татаринів, свідчить про незначне забруднення питних вод у приватних криницях, зокрема, перевищення гранично-допустимої концентрації (ГДК) зафіксовано у 2 криницях з 28. Основними причинами високої концентрації нітратів у воді є недотримання вимог відстані від приватних криниць до таких об'єктів як вигрібні ями, хліви, господарські двори, дороги, сільськогосподарські угіддя, які є прямими забруднювачами води у приватних криницях.

Ключові слова: нітратами, забруднююча речовина, приватні криниці.

ANALYSIS OF NITRATE POLLUTION OF DRINKING WATERS OF THE VILLAGE OF TATARYNIV HORODOK DISTRICT LVIV REGION

Ihor Hrabar

*Supervisor: Pylypovych O. V., PhD of Geographical Sciences
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Today, especially dangerous is the contamination of drinking water with nitrate compounds in residential areas. Therefore, the **purpose** of our study is to analyze the contamination of drinking water by nitrates in the village of Tatoryniv, Horodok district, Lviv region. **Results.** Hydrochemical analysis of drinking water within the village of Tatoryniv shows a slight contamination of drinking water in private wells, in particular, exceeding the maximum allowable concentration (MAC) was observed in 2 wells out of 28. The main reasons for high concentrations of nitrates in water are non-compliance with distance from private wells to facilities such as capacity with waste, farmyards, roads, agricultural lands, which are direct contaminants of water in private wells.

Key words: nitrates, pollutant, private wells.

Великою проблемою сьогодення є неконтрольоване забруднення навколишнього середовища, яке пов'язане з діяльністю людини. Особливо небезпечним є забруднення водних ресурсів, зокрема питних у житлових районах, оскільки запаси води обмежені. Саме тому наші дослідження зосереджені на аналізі якості питних вод у с. Татаринів. Населення досліджуваної території користується водою з підземних джерел. Це, як правило, колодязі, ґрунтові і підземні води яких часто використовують для питних цілей, проте саме вони мають схильність до акумуляції нітратних забруднень. У зв'язку з цим, важливими є дослідження території проживання і контроль підземних вод, які використовують для питних цілей.

Сьогодні основним джерелом потрапляння нітратів у воду є надмірне споживання і неправильне зберігання мінеральних та органічних добрив у сільському господарстві. Також основною причиною високої концентрації нітратів у воді є недотримання вимог відстані від приватних криниць до таких об'єктів як вигрібні ями, хліви, господарські двори, дороги, сільськогосподарські угіддя, які є джерелами забруднення питних вод [2].

Систематичне споживання нітратів може призвести до розвитку серйозних захворювань, таких як: онкологічні захворювання (зокрема, шлунково-кишкового тракту), порушення роботи підшлункової та щитовидної залози, серцева недостатність, захворювання нирок, захворювання серцево-судинної системи [3]. Згідно з гігієнічними вимогами до якості питної води, вміст в ній нітратів не повинно перевищувати 45 мг/дм³ [2].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Село Татаринів розташоване у Городоцькому районі Львівської області, межує з північної сторони з Лівчицями та Грімном, зі східної – Великою Горожаною, з південного сходу з Колодрубамі, з півдня з Поверговом, з північного заходу з Монастирцем, з заходу з Новим Селом і Підзвіринцем [4]. У селі проживає 586 осіб та офіційно зареєстровано 290 дворів [5].

Село розташоване в межах західної частини Волино-подільської височини, у лісостеповій зоні Розточчя. Рельєф в межах села рівнинний. Висоти на північному сході села сягають до 297 м над рівнем моря. Село Татаринів розташоване на одному горбистому пасмі, яке підносилося над заболоченою долиною Дністра. Південно-західна частина мочарувата [4]. Найпоширенішими формами рельєфу на території дослідження є підвищення у вигляді горбів і увалів та міжувальні зниження. Пониження поверхні, утворене долиною річки Верещиці нахилене до річки Дністра. Переважаючим типом ґрунтів в межах села Татаринів є: лучні глейові легкосуглинкові ґрунти на алювіальних відкладах перезволожених заплавах, що також свідчить про достатнє зволоження території. Середньобагаторічні суми опадів становлять 591 мм. Мінімальні суми опадів характерні для березня, квітня та лютого, максимальні – для червня та липня.

Для аналізу геоecологічної ситуації в межах території досліджень, нами визначався рівень порушення рівноваги у ландшафтах за різними методиками. Здійснена нами оцінка ролі дестабілізуючих екологічну ситуацію чинників у межах адміністративно-територіальних утворень Городоцького району, дала змогу визначити сприятливу геоecологічну ситуацію у с. Татаринів [1]. Основними екологічними проблемами села є відсутність централізованого водопостачання, та відсутність збору та сортування побутового сміття. У селі не налагоджено збору сміття, натомість, є несанкціоновані сміттєзвалища, які знаходяться на відстані від 40-300 м до найближчих господарських дворів.

Для аналізу нітратного забруднення ми відібрали 28 проб води з приватних криниць (рис. 1), відібрані проби рівномірно охоплюють усю територію досліджень. Зазвичай, ми відбирали воду у тих місцях, які близько розташовані до потенційних забруднювачів питної води, а також з криниць, на якість води в котрих були скарги від місцевих жителів. Максимальна глибина серед досліджуваних криниць становить 8 м, мінімальна – 5 м. Уріз води від дна: мінімальний – 1,5 м, максимальний – 4,7 м.

Рис. 1. Картосхема локалізації приватних господарств у с. Татаринів, де відібрано проби води.

Проводячи відбір проб з криниць, нами було виявлено ряд проблем, які можуть впливати на якість водопостачання, це, насамперед, недотримання дозволеної відстані від об'єктів-забруднювачів, порушення санітарно-гігієнічного стану криниць, відсутність санації, низька культура населення щодо питань санітарно-гігієнічного стану криниць, прояв небезпечних екзогенних процесів навколо криниць тощо.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

За результатами опитування, у 43 % (12 з 28) власників криниць були скарги на якість води з криниць: підозра на забруднення води сіркою (через сірчистий запах води), вміст вапна у воді, каламутність, жовтуватість, гіркуватість, забрудненість. 82 % (23 з 28) населення скаржилося на стан здоров'я: гіпертонія, біль у горлі, серцево-судинні захворювання, розлади шлунку, головний біль, слабкість та ін.

Показники рН у досліджуваних криницях становлять: мінімальний – 6,3, максимальний – 7,6, середнє значення – 7,1. Показники вмісту нітратів у криничній воді коливаються в межах 2,4 – 47,5 мг/дм³. З проаналізованих 28 проб у 2 показник нітратів перевищує значення ГДК – 45 мг/дм³ [2], а у 5 пробачх наблизений до цього значення. Отже, вода в 7,1 % від усіх досліджуваних криниць містить нітрати понад норму. Середній показник вмісту нітратів у криницях села становить 21,9 мг/дм³, мінімальний – 2,4 мг/дм³, максимальний – 47,5 мг/дм³. Поряд з криницею, де зафіксовано максимальну концентрацію нітратів розташована на невеликій відстані (16 м) вигрібна яма, хлів (12 м), дорога (13 м). Причиною високої концентрації нітратів у воді є недотримання вимог відстані від приватних криниць до таких об'єктів як вигрібні ями, хліви, господарські двори, дороги, сільськогосподарські угіддя, які є прямими забруднювачами води у приватних криницях.

Мінералізація води в криницях коливається від 257 до 764 мг/дм³, середнє значення становить 505,7 мг/дм³. Тобто мінералізація не перевищує ГДК. Вода в досліджуваних пробах гідрокарбонатна-сульфатно-магнієва та гідрокарбонатна-хлоридно-магнієва (табл. 1).

Таблиця 1

Результати аналізів

№ криниці	Мінералізація	рН	NO ₃	колір
1	659	6,6	10,3	прозора
2	764	6,3	15,1	прозора
3	704	6,9	2,4	прозора
4	689	6,8	3,4	прозора
5	674	6,6	10,3	прозора
6	257	7,4	9	прозора
7	587	7,4	29	прозора
8	377	7,1	18	прозора
9	529	7,3	33	прозора
10	645	7,1	34	прозора
11	574	7,5	46	жовтий відтінок
12	306	7	15	прозора
13	367	7,1	15,7	прозора
14	522	6,9	25	прозора
15	652	7,1	47,5	прозора
16	526	7,2	31,2	прозора
17	365	7,1	16	прозора
18	285	7,3	11	прозора
19	515	7,2	27,3	прозора
20	376	7,4	14	прозора
21	538	7,1	37	прозора
22	488	7,4	26	прозора
23	380	7,5	16	прозора
24	610	7	41	прозора
25	300	7,2	9	злегка жовтий від.
26	540	7,2	24	прозора
27	645	7,5	38	жовтий відтінок
28	285	7,6	10	прозора

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

До основних заходів зменшення нітратного забруднення питних вод у селі Татаринів віднесемо такі:

1) Для покращення санітарно-гігієнічного стану насамперед потрібно зобов'язувати населення села до проведення доступних найпростіших заходів щодо локалізації і ліквідації джерел забруднення. Також потрібно взяти курс на створення і широкого застосування таких добрив, які б максимально засвоювались рослинами і не забруднювали б ґрунтові води.

2) Для покращення якості води в селі Татаринів, для початку потрібно проводити просвітницьку культуру споживання криничної води, широко інформувати громадськість, насамперед сільське населення, про сучасний рівень забруднення вод нітратами і про пов'язану з тим небезпеку, оскільки в населення була виявлена низька поінформованість щодо правил облаштування та обслуговування вигрібних ям та приватних криниць. Особлива роль у вирішенні проблем та оптимізації ситуації, повинна належати закладам освіти й органам місцевої влади.

Висновки. В селі Татаринів забір води для питних та побутових потреб здійснюється із приватних колодязів. Загалом, тут відсутні колодязі, які були б облаштовані за відповідними санітарними правилами та нормами.

Показники вмісту нітратів у криничній воді коливаються в межах 2,4 – 47,5 мг/дм³. З проаналізованих 28 проб у 2 показник нітратів перевищує значення ГДК – 45 мг/дм³, а у 5 пробах вміст нітратів наближений до ГДК.

Причиною високої концентрації нітратів у воді є недотримання вимог облаштування криниць за відповідними правилами та нормами, недотримання відстані від приватних криниць до потенційно забруднюючих об'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Грабар І. І.* Структура земельного фонду Городоцького району (Львівська обл.) як чинник формування геоecологічної ситуації / І. І. Грабар, М. А. Петровська // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення / І. І. Грабар, М. А. Петровська. – Херсон: Гельветика, 2019. – С. 275.

2. Державні санітарні правила і норми СанПіН “Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання”. Затверджено наказом МОЗ України № 383 // Вода питна: Нормативні документи: Довідник. – Львів: 2001. – С. 216-224.

3. *Капранов С. В., Титамір О. М.* Вода и здоровье. – Луганск: Янтарь 2006. – 184 с.

4. *Лаба В.* Історія села Татаринів від найдавніших часів до 1939 року / Василь Лаба. – Львів, 2008. – 100 с.

5. Загальна інформація про Городоцький район [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 681.5:640.41

**АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЯМИ В УКРАЇНІ
(за матеріалами готелю «HOTEL 39» у м. Львові)**

Орина Доценко

*Науковий керівник: Жук Юрій Іванович., кандидат географічних наук, асистент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

В статті розглянуто поширені на українському ринку автоматизовані системи управління готелями, їх сутність і роль в готельній індустрії. Проаналізовано українських та іноземних виробників АСУ, їх поширеність серед готельних підприємств. Для прикладу ми розглянули автоматизовану систему «TravelLine» підприємства «Hotel 39».

Ключові слова: АСУ, готельний ринок, управління підприємством, готель, готельна індустрія.

**AUTOMATED HOTEL MANAGEMENT SYSTEMS IN UKRAINE
(based on «HOTEL 39» in Lviv)**

Oryna Dotsenko

*Supervisor: Zhuk Yu. I., PhD of Geographical Sciences
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Abstract. The article considers automated hotel management systems common in the Ukrainian market, their essence and role in the hotel industry. Ukrainian and foreign manufacturers of AHMS, their prevalence among hotel enterprises are analyzed. For example, we considered the automated system "TravelLine" of the company "Hotel 39".

Key words: AHMS, hotel market, enterprise management, hotel, hotel industry.

Вступ. Організувати роботу готельного комплексу з максимальною ефективністю і відповідно до сучасних світових вимог можна тільки з використанням сучасних комп'ютерних технологій. Автоматизацією управління готельними комплексами займалися ще кілька десятиліть тому в епоху створення перших автоматизованих систем управління підприємством. До теперішнього часу розроблено досить багато різних систем управління готелем як зарубіжних, так і вітчизняних, серед яких можна вибрати найбільш підходящу. При необхідності завжди можна зробити необхідні доопрацювання з урахуванням особливостей конкретного готелю.

Метою дослідження є аналіз автоматизованих систем управління українського та іноземного ринку, що найчастіше використовуються в готельному бізнесі, для прикладу була розглянута система «TravelLine» підприємства «Hotel 39».

Основна частина. Готельний сервіс – провідна галузь сфери обслуговування. Сучасний стан ринку готельних послуг характеризується високим рівнем конкуренції, різноманітністю видів основних і додаткових послуг, підвищенням рівня обслуговування. З точки зору організації і управління готельні комплекси являють собою складні системи, які складаються з різних взаємозв'язаних служб. Для того щоб оптимізувати роботу готелю, підвищити якість обслуговування та ефективно контролювати роботу персоналу були створені автоматизовані системи управління [3]. Автоматизована система управління (АСУ) готелю – це спеціалізований пакет програм, що забезпечує роботу готельного персоналу на своїх робочих місцях і оперативне прийняття рішень на всіх етапах технологічного циклу, від резервування місць до отримання звіту по діяльності готелю [6].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Система управління готелем має інтерфейс з програмами, що автоматизують відповідні відділи, або до суміжних програм – програмного забезпечення бухгалтерського обліку, системи управління рестораном, зарядного пристрою телефону, системи контролю доступу та, звичайно, з віддаленою системою бронювання.

Отже, АСУ готелю:

– спосіб накопичення та джерела повної тимчасової інформації про гостя та поточний стан готелю, який у відповідній формі надходить із сусідніх систем, а отже, є основою готельної інформаційної системи;

– інструмент та засоби управління та швидкого реагування на постійно мінливі ситуації в готелі та на ринку;

– можливість покращити рівень обслуговування гостей та якість персоналу;

– система автоматизації всіх робочих етапів з гостем – від отримання заявки до остаточного розрахунку;

– можливість ефективно використовувати кількість номерів та інших елементів готелю і, отже, збільшувати його дохід;

– інструмент кадрової політики, що дозволяє чітко розмежовувати права персоналу в системі і контролювати дії окремих співробітників;

– нові можливості управління та обслуговування, оскільки зібрані дані стають неоціненним надбанням для готелю [2, 4].

Готельний ринок України використовує сучасні системи управління готелями, хостелами, санаторіями. Власники бізнесу орієнтуються на популярність програми, відгуки, цінову політику і доречність використання в даній категорії готелю (табл.1).

Таблиця 1

Автоматизовані системи управління готелями на ринку України

Продукт	Виробник	Постачальники в Україні	Приклади	Категорії готелів
Fidelio	MICROS-Fidelio (США)	HRS	Апарт-готель «Шале-Рояль» (Трускавець), готель «Hilton» (Київ)	від 3 до 5*
Opera	MICROS-Fidelio (США)	HRS	«Вілла Амбасадор» (Трускавець)	мережеві готелі
Epitome PMS	SoftBrand (США)	Libra Hospitality	«Прем'єр-Палас» (Київ)	від 3 до 5*, мережеві готелі
«B52 Готель»	«Студія ПЛЮС» (Україна)	«Альт-Таб Груп» (Київ), «Ректа» (Мукачєво)	Бізнес-готель «Континенталь» (Одеса)	від 2 до 4*
Servio HMS	«НКТ» (Росія)	«Експерт Солюшен»	«Джоконда» (Одеса), «Опера» (Львів)	від 2 до 4*
ProHotel	«Топ Поінт Айтї» (Україна)	«Топ Поінт Айтї»	«Сезони СПА» (Київ)	від 2 до 4*
SmartHotel	«Смарт Лаб»	«Смарт Лаб»	Готель «Козацький» (Київ)	від 2 до 4*
TravelLine	«TravelLine»	«TravelLine: Україна»	«Готель 39» (Львів)	від 2 до 4*

Орієнтуючись на подану таблицю ми можемо зробити висновок, що українські готелі з категорією від 4 до 5 зірок вважають за краще використовувати системи Fidelio та Opera, адже вони в повній мірі здатні охопити об'єми підприємства і належно ним керувати. Вибір таких систем можна також пояснити тим, що готелярі можуть собі дозволити профінансувати в повній мірі ці системи, адже вони вважаються одними з найдорожчих на ринку. Багатозіркові готелі обирають продукти в яких є більше додаткових модулів, для оптимізації усіх служб готельного підприємства. За допомогою однієї системи можна управляти: готелем, рестораном, електронними ключами та міні-барами, телебаченням, енергозбереженням, кадровим обліком та ін.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Однак готелі інших категорій не можуть собі дозволити використовувати такі програми через велику їх вартість та непотрібність більшої кількості модулів, тому як альтернативу вони обирають українських або російських виробників [5].

Серед українських виробників систем управління готелем можна виділити наступні:

Таблиця 2

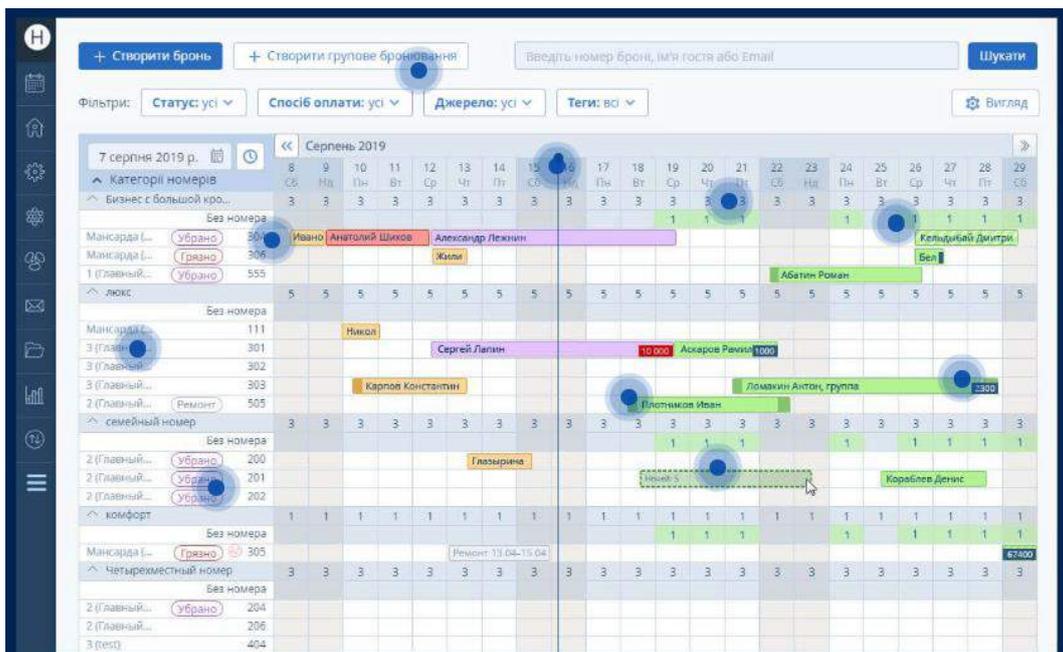
Українські виробники АСУ

Продукт	Виробник	Веб-сторінка
OtelMS Front Desk	«OtelMS»	https://www.otelms.com/
EasyMS PMS	«EasyMS»	http://easymms.co/
ProHotel, SimpleHotel	«Топ Поінт Айтї»	https://www.indom.com.ua/
«Парус-Готель»	«Парус»	http://www.parus.ua/
SuperHotel	«Альтінет»	http://altinet.ua/
«B52 Готель»	«Студія ПЛЮС»	https://www.b52.ua/
jSolutions	«jSolutions»	https://jsolutions.ua/

Впровадження автоматизованих систем в готелях України розпочалося в середині 1990-х років. Що стосується процесів автоматизації діяльності, вітчизняний готельний бізнес поступається західній індустрії гостинності. Продукти які зараз запропоновані на готельному ринку України не завжди відповідають вимогам готельєрів, і в основному це питання якості і ціни, тому вони вимушені шукати альтернативи на російському ринку (табл. 2).

Особливості освоєння сучасних автоматизованих систем управління розглянемо на прикладі міні-готелю «39», що знаходиться на площі Ринок 39 у Львові. Цей готель налічує лише 6 номерів: 1 люкс, 2 півлюкси і 3 стандарти. Для того щоб оптимізувати роботу даного підприємства використовується автоматизована система управління «Travelline» [7]. Для даного готелю це оптимальна програма, адже вона має зручний інтерфейс та всі необхідні функції. Особливостями даної системи є (рис. 1):

- управління готелем з телефону або будь-якого комп'ютера;
- всі броні з каналів продажів, сайту і стійки – в одному особистому кабінеті;
- програма автоматично формує документи для гостей, зберігає власні шаблони;
- швидко створює броні;
- робить детальні звіти;
- має прив'язку до онлайн-кас.

Рис. 1 Шахматка бронювань системи «Travelline»

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Основні продукти TravelLine:

1. TL: Готель – модуль бронювання для сайту готелю.

Ціна – 3% від вартості броні.

За допомогою цього модуля гості самі обирають категорію номеру, визначаються з тарифом і проводять оплату. Підтвердження бронювання вони отримують миттєво по email і SMS. TL: Готель автоматично вивантажує тарифи і дані про вільні номери з АСУ готелю. При цьому він миттєво реєструє всі онлайн-броні в системі управління готелем.

Модуль бронювання TL: Готель відправляє гостям маркетингові листи. За кілька днів до заїзду гостю прийде нагадування про бронювання. Після виселення гостя, готель зможе відправити йому анкету і попросити залишити відгук про проживання. Якщо гість перервав бронювання, ще на етапі оплати йому прийде лист про незавершеність броні.

2. TL: Channel Manager – спрощує роботу готелю з 82 каналами продажів.

Ціна – 850грн/міс.

TL: Channel Manager працює з 82 каналами – українськими, російськими і міжнародними ОТА, туроператорами, GDS. TL: Channel Manager дозволяє автоматизувати управління. Не потрібно заходити в особистий кабінет кожного каналу. Доступність номерів і цін розподіляться автоматично, досить їх завантажити тільки в сам Channel Manager.

В особистому кабінеті збирається вся інформація про бронювання в каналах і на сайті готелю. У звітах можна побачити, які майданчики найчастіше приносять броні. Менеджер каналів стежить за тим, щоб вся інформація про вільні номери і ціни дійшла до кожного каналу.

3. TL: WebPMS - система управління для готелів і хостелів.

Ціна – 280грн/міс.

Це весь готель в одному особистому кабінеті. Тут можна заселяти гостей, збирати інформацію про них, формувати документи і звіти в єдиному екранеті. Тут завжди на виду важливі дані про завантаження готелю і стан номерів. Ця система дозволяє швидко створювати броні, це можна зробити прямо під час розмови з гостем по телефону або біля стійки. Для цього в шахматці є функція «Швидка бронь». Також вона контролює за порядком в номерах. Одразу видно, скільки і які номери готові до заселення. Їх статуси – «Брудно», «Прибрано», «Перевірено», «Ремонт» – проставляються і відображаються прямо в шахматці.

TL: WebPMS автоматично заповнює форму документів. Для цього необхідно створити шаблон. Готові документи можна відредагувати, якщо це необхідно.

4. TL: Express - конструктор готельних сайтів.

Ціна – 1060грн + комісія за броні з сайту (3%).

Це конструктор готельного сайту з готовими шаблонами і системою онлайн-продажів. Керувати ним можна самостійно. Навички програмування або дизайну не потрібні. Структура сайту вже опрацьована технічними фахівцями. Залишається заповнити особистий кабінет і вибрати один з варіантів дизайну.

TL: Express створений для готельєрів, які бажають розвивати найвигідніший канал продажів. Конструктор TL: Express дозволяє швидко і без допомоги інших фахівців створити сайт і почати отримувати броні.

Змінити опис готелю або завантажити нову фотографію можна в особистому кабінеті TL: Express. Це навіть простіше, ніж поміняти інформацію на своїй сторінці в соціальній мережі. Модуль бронювання TL: Готель вже вбудований в конструктор TL: Express.

Детальна інформація про платні і безкоштовні послуги в готелі, правила проживання і оснащення номерів дозволить гостям скласти повну картину про готель, а все це можна легко налаштувати у власному акаунті.

Також «TravelLine» пропонує готельєрам додаткові послуги: TL: Price Optimizer – гнучке управління цінами готелю; TL: Reputation – управління онлайн-репутацією; TL: Rate Shopper – аналіз цін конкурентів; Впровадження CRM – автоматизація бізнес-процесів; iVisa – візова підтримка гостей [1, 7].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Серед переваг системи «TravellLine» для «Готелю 39» можна виділити наступні: технічна та експертна підтримка, до кожного готелю прикріпленій свій менеджер; регулярні оновлення програми; готель не потребує додаткових модулів, тому системи для управління бронями, каналами продажів та власного сайту цілком достатньо; зручний інтерфейс до якого може звикнути людина без досвіду роботи. Серед недоліків є рідкісні зависання програми, коли не зникає скасована бронь або неможливо розподілити броні за номерами. Але технічна служба швидко виправляє недоліки і система продовжує функціонувати безперебійно.

Висновки. Розвиток туристичного ринку та зростаюча потреба споживачів у якісних послугах вимагають використання сучасних інформаційних технологій та систем. Їх активне впровадження є необхідною умовою успішної роботи туристичних компаній. Точність, надійність, ефективність та висока швидкість обробки та передачі інформації визначають ефективність управлінських рішень і стають найважливішим фактором економічного зростання галузі. Використовуючи інформаційні технології в управлінні, туристичні компанії можуть значно підвищити свою конкурентоспроможність, гнучкість та пристосованість до змін ринкового середовища. Основними завданнями автоматизації діяльності вітчизняних готельних підприємств є аналіз ефективності застосування наявного програмного забезпечення та належна підготовка менеджерів та персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гудзовата О. О. Автоматизовані системи управління підприємствами ресторанного бізнесу / О. О. Гудзовата // Торгівля, комерція, підприємництво / Збірник наукових праць. – Вип. 14. – Львів: ЛКА. – 2012 – С. 76-82.
2. Дмитришин Б. В. Використання сучасних інформаційних технологій в забезпеченні діяльності туристичної галузі / Б. В. Дмитришин, А. В. Титаренко // Наук. праці Кіровоград. нац. техн. ун-ту, Серія «Економічні науки». – 2015. – Вип. 27. – С. 278–282.
3. Комп'ютерні системи бронювання в готельному бізнесі. [Електронний ресурс]. Режим доступу – https://studbooks.net/647558/turizm/osnovnye_sistemy_gostinichnom_biznese
4. Ляпіна І. Ю. Організація та технологія готельного обслуговування: підручник для початкової професійної освіти / І. Ю. Ляпіна. - К.: Академія, 2015. – 208 с.
5. Мальська М. П. Готельний бізнес: теорія і практика: підручник / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. – К. : ЦУЛ, 2010. – 472 с.
6. Мельниченко С. В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика / С. В. Мельниченко – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. - 493 с.
7. Офіційний сайт «TravellLine». [Електронний ресурс]. Режим доступу – <https://www.travelline.ua/>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК: 338.48

**РОЗВИТОК ХОСТЕЛІВ ЯК ВИДІВ ЗАКЛАДІВ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
(НА ПРИКЛАДІ МЕРЕЖІ «LEOTERRA HOSTELS»)**

Марта Кравчишин

*Науковий керівник: Масюк Юлія Олегівна, кандидат економічних наук, доцент
Львівський національний університет ім. І. Франка, м. Львів*

У статті розкриваються передумови розвитку хостелів у світі та в Україні, аналізується сучасний стан розвитку хостелів. Охарактеризовано вимоги до створення хостелів. Наведено аналіз діяльності хостелів м. Львова на прикладі мережі, подано їхню організаційну структуру, а також динаміку відвідуваності.

Ключові слова: хостел, стандарт, засоби розміщення, мережа, туризм.

**DEVELOPMENT OF HOSTELS AS TYPES OF HOTEL FACILITIES
(ON THE EXAMPLE OF THE LEOTERRA HOSTELS NETWORK)**

Marta Kravchyshyn

*Scientific adviser: Masiuk Yu. O, Ph.D. of economic sciences
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Abstract. The article reveals the prerequisites for the development of hostels in the world and in Ukraine, analyzes the current state of hostel development. The requirements for the creation of hostels were described. The analysis of activity of hostels of Lviv on an example of a network is resulted, their organizational structure, and also dynamics of attendance was given.

Key words: hostel, standard, means of accommodation, network, tourism.

Вступ. Історично хостели створювались для розміщення виключно студентів, які мають міжнародну студентську карту International Students Identity Card ISIC. З часом така концепція змінилась, хостели приймають усіх бажаючих, однак, й досі офіційно існують хостели (особливо у Німеччині), до яких вхід без такої студентської карти заборонений.

Більшість хостелів знаходиться у Західній Європі, де спостерігається найвищий рівень розвитку студентського туризму. На сьогодні більш ніж в 60 країнах світу функціонує більше 4500 тис. хостелів, які щорічно розміщують до 35 млн. подорожуючих. При цьому, компанії, які займаються збором інформації про такого роду засоби розміщення, зазначають, що точно підрахувати скільки існує хостелів у світі практично неможливо по причині постійного створення нових підприємств. Більш того, мережі хостелів існують навіть в таких віддалених країнах як Бахрейн, Кенія, Марокко, Пакистан, Саудівська Аравія та Уругвай [5].

Виклад основного матеріалу. Зараз майже всі хостели у світі об'єднані в декілька хостел – мереж (міжнародних хостельних асоціацій). Найбільш відомою та впливовою є Міжнародна асоціація хостелів (IYHF) та її партнер – мережа європейських хостелів – European Youth Hostel Federation. Картка постійного клієнта IYHF дає можливість отримання знижок у хостелах, що є акредитованими цією асоціацією. Ця асоціація має статус неурядової некомерційної організації та знаходиться під протекцією ЮНЕСКО. Асоціація встановлює стандарти для засобів розміщення такого класу, розробляє навчальні програми, публікує каталоги хостелів. Структура є найстарішим об'єднанням національних хостельних асоціацій й характеризується як найбільш вимоглива та консервативна. Тому, кожен хостел, який акредитований IYHF, щорічно має проходити сувору перевірку на відповідність існуючим вимогам.

IYHF були наведені загальні вимоги щодо хостел-стандартів та роботи хостелів. Незважаючи на свою простоту, вимоги є основоположними. Структурно вони розбиті на п'ять

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

розділів: культура спілкування і прийом, чистота і порядок, безпека, самітність/конфіденційність, зручність. У кожному з них наводяться мінімальні вимоги, належне виконання яких гарантує хостелу визнання федерацією як відповідного стандартам, а також дає йому право на використання офіційного логотипу.

В Україні одним з перших в історії хостелів можна вважати недорогий готель «Номери Кане» (нині у будівлі розташований Центральний гастроном), збудований французьким підприємцем Жаном-Батистом Кане 1874 року у Києві, а також прибутковий будинок Анненкова у Севастополі, відкритий у 1902 році. Будинок міг утримувати од 500 до 800 пожитків, яким за невелику плату окрім місця для сну надавали безоплатні послуги прання, медичні послуги, лазню, дешеве харчування. Цей дешевий готель проіснував до 1920 року [6].

В Україні функціонує Всеукраїнська молодіжна хостельна асоціація (ВМХА), яка була створена у 2003 році. ВМХА щорічно проводить перевірку хостелів на предмет відповідності стандартам ІУНФ. Хостели є своєрідною альтернативою традиційним засобам розміщення в Україні. Стандартні вимоги для хостелів в Україні розроблені мережею «Молодіжний туризм і хостели України». Відповідно до даних вимог, подібно до стандартів, розроблених Міжнародною асоціацією, хостели поділяють на три категорії: стандарт (Standart), покращений (Superior) та люкс (Luxury). Головним параметром для відношення хостелу до тієї чи іншої категорії є місце знаходження засобу розміщення – категорія підвищується за рахунок близькості розташування до центру міста, крупних бізнес-центрів, рекреаційних центрів. Перед тим, як прийняти хостел до ВМХА, її перевіряє делегований представник. Бажано, щоб ще на стадії обладнання хостелів мало місце дотримання усіх стандартів щодо його створення, починаючи від передпроектних робіт до організації, обладнання та безпосереднього надання послуг, адже такі складові, як санвузли (за стандартами їх має бути не менш як один на 10 осіб) вже дуже складно переробляти після відкриття [3; 8].

Треба зазначити той факт, що у вітчизняній статистичній звітності хостели не виділяють в окрему категорію засобів розміщення, оскільки форма державного статистичного спостереження №1 КЗР (річна) «Звіт про діяльність колективного засобу розміщення», затверджена в 2011 р. не передбачає збір інформації про діяльність хостелів як окремого типу колективних засобів розміщення. В зв'язку з цим неможливо провести достовірний аналіз діяльності цього виду засобів розміщення в Україні [2].

Найактивніше відкривались хостели у 2012 р. перед чемпіонатом Євро-2012 – більш як 300 по Україні. У 2014 р. багато хостелів закрилося, але наразі знову з'являються нові заклади. Більш за все хостелів відкривається в Одесі та у Львові. Це пов'язане з тим, що в Одесі чекали вдалого сезону влітку 2015 р. (у 2013 р. і 2014 р. сподівання на значне прибуття туристів не були виправданими з різних причин; пік завантаження в Одесі та Одеській області відбувається влітку).

Львів – найуспішніше місто щодо розвитку хостелів України, адже тут постійно відбуваються фестивалі, конференції та інші заходи, куди бажають прибути гості не лише з України, але й з інших країн світу, що сприяє наповненню відвідувачами хостелів. Вагому роль відіграє близькість Львова до кордону України, що мотивує туристів (наприклад, із Польщі) здійснити короткотривалі (1-2 дні) подорожі [4].

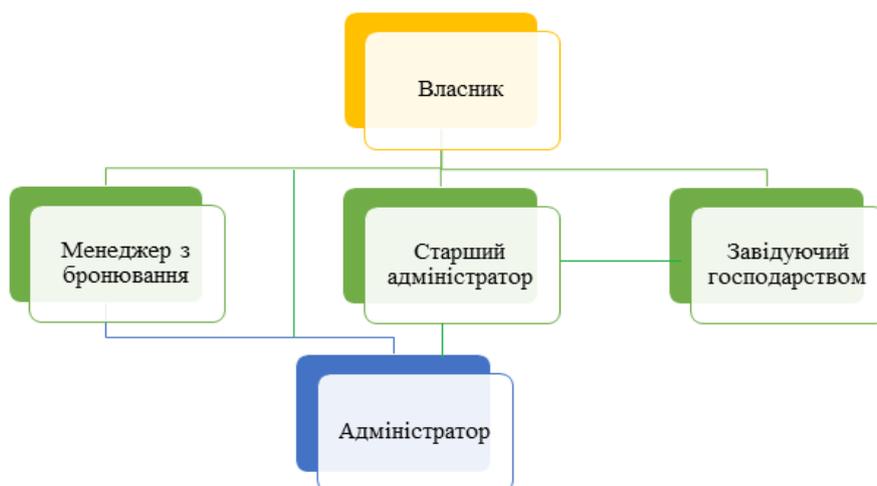
Сьогодні найбільші хостели м. Львова – «Центрум», «Леосфера» і «Севен» – входять до однієї мережі – «LeoterraHostels» [1;7]. Хостели функціонують вже кілька років і належать одним власникам, однак вони були об'єднані в мережу лише в жовтні 2018 року. Для всіх хостелів мережі «LeoterraHostels» притаманна лінійно-функціональна організаційна структура управління (рис. 1.) і в кожному хостелі вона однакова.

На чолі хостелів стоїть власник, який являється фізичною особою підприємцем. Він займається координацією роботи:

- старшого адміністратора;
- менеджерів з бронювання;
- завідуючого господарством;
- адміністраторів.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

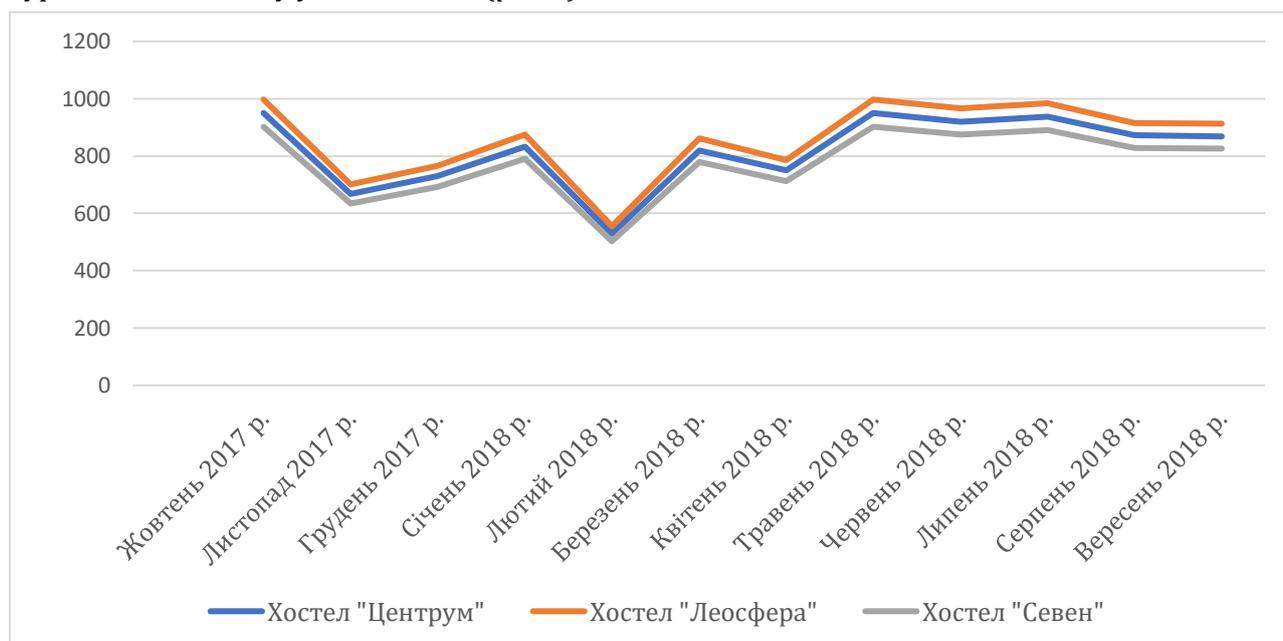
Рис. 1. Організаційна структура управління хостелів мережі «LeoterraHostels»

Нижча ланка – адміністратори, що звітують про свою роботу менеджеру з бронювання, старшому адміністратору, а також в деяких питаннях власнику хостела. В свою чергу середня ланка (завідуючий господарством, старший адміністратор, менеджер з бронювання) звітуються тільки власнику.

Фактично всі ланки взаємодіють між собою. Окрім старшого адміністратора і завідуючого господарством з менеджерами з бронювання.

У період з жовтня 2017 року по вересень 2018 року в хостелах мережі «LeoterraHostels» було зайнято 29 474 ліжко-місць (див. табл. 1). У відсотковому співвідношенні до загальної кількості (48 048 ліжко-місць) зайнятість хостелів в цей період становила 61,3%. Найбільш зайнятим був хостел «Центрум» (64,2%), на другому місці хостел «Леосфера» (61,6%) і на третьому – хостел «Севен» (58,3%).

Найменш заселеними хостели були в лютому і листопаді місяці, що пов'язано зі спадом туристичного сезону у місті Львові (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка зайнятості хостелів у період з жовтня 2017 року по вересень 2018 року

Найбільш сприятливі місяці – це травень, червень і липень (літній сезон, який у Львові вважається високим), а також жовтень та березень (великий вплив шкільних груп, оскільки в цей період тривали осінні та весняні канікули).

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Таблиця 1.

Зайнятість хостелів у період з жовтня 2017 року по вересень 2018 року

Місяць і рік	Хостел «Центрум»	Хостел «Леосфера»	Хостел «Севен»
Жовтень 2017 р.	950	997	902
Листопад 2017 р.	667	700	634
Грудень 2017 р.	729	766	693
Січень 2018 р.	833	875	791
Лютий 2018 р.	529	555	503
Березень 2018 р.	820	861	779
Квітень 2018 р.	749	786	712
Травень 2018 р.	950	997	902
Червень 2018 р.	920	966	874
Липень 2018 р.	937	984	890
Серпень 2018 р.	872	916	828
Вересень 2018 р.	869	912	826
Середній показник зайнятості	819	860	778
Сумарний показник зайнятості /у відсотковому співвідношенні до загальної кількості місць	9825 / 64,2%	10315 / 61,6%	9334 / 58,3%
Загальна кількість /у відсотковому співвідношенні до загальної кількості місць	29 474 / 61,3%		

Висновки. Отже, проаналізувавши графік та таблицю, можна зробити наступні висновки:

- найбільш зайнятим був хостел «Центрум», хоча в хостелі «Леосфера» було зайнято більше ліжко-місць. Це пояснюється тим, що в хостелі «Леосфера» налічується 46 ліжко-місць, а в хостелі «Центрум» – 42;
- найменш заселеним виявився хостел «Севен»;
- травень, червень, липень, жовтень та березень були сприятливими місяцями;
- найменш заселеними хостелами були в лютому та листопаді місяці;
- середній показник зайнятості на місяць по хостелах становить 819 ліжко-місць, за рік;
- загальний показник зайнятості у період з жовтня 2017 року по вересень 2018 року становив 29 474 з можливих 48 048 ліжко-місць.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Centrum Hostel [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.booking.com/hotel/ua/centrum-hostel>.
2. *Алдошина М. В.* Хостели як колективні засоби розміщення в Україні / Алдошина М. В., Бондаренко Н. А. // Економіка і суспільство. – 2017.
3. Всеукраїнська молодіжна хостел-організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hihostels.com.ua>
4. *Галасюк С. С.* Розвиток малих форм підприємництва у готельному бізнесі [Електронний ресурс] / С. С. Галасюк // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: ОДЕУ, 2008. – Вип.30. – С. 97–102. Режим доступу. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/333>
5. *Давиденко І.* Особливості розвитку хостелів в Україні та світі [Електронний ресурс] / І. Давиденко – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream>
6. *Кравцов С. С.* Розвиток ринку бюджетних засобів розміщення в Україні [Електронний ресурс] / Кравцов С. С. – Режим доступу до ресурсу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/34.pdf>.
7. Хостел Севен [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.booking.com/hotel/ua/hostel-seven>.
8. Хостел-стандарти міжнародної хостел федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hihostels.com.ua/ru/helpful-information/2010-07-06-21>- Р. 42- 23.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 339.9:338.48

**ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН
МІЖ КНР ТА УКРАЇНОЮ ПІСЛЯ ПАНДЕМІЇ**

Ліна Малюга

*Науковий керівник: Мальська Марта Пилипівна, доктор економічних наук, професор
Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів*

У статті висвітлюється питання розвитку двосторонніх відносин між Китаєм та Україною в довгостроковій перспективі, зацентровано на негативних чинниках, які перешкоджають українсько-китайському співробітництву. Наголошено на потребі докласти зусилля, аби підготувати Україну як туристичну дестинацію і вивести на високий туристичний рівень, зробити її привабливою для інвесторів; умотивовано необхідність створення на законодавчому рівні «подушки безпеки» для туристичного бізнесу на випадок форс-мажорних ситуацій. Перспективним визнано обмін творчими і мистецькими колективами, зміцнення культурних зв'язків задля поглиблення взаєморозуміння між країнами.

Ключові слова: туристична дестинація, туристичний попит, туристичний продукт, безпека туризму, українсько-китайське співробітництво, перспектива розвитку.

**PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF BILATERAL RELATIONS BETWEEN
PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA AND UKRAINE AFTER THE PANDEMIC**

Lina Maliuga

*Supervisor: Malska M. P., Doctor of Economic Sciences, Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The article sets out the development of bilateral relations between China and Ukraine in the long-term perspective, focusing on the negative factors that hinder Ukrainian-Chinese cooperation. Emphasis was placed on the need to make efforts to prepare Ukraine as a tourist destination and bring it to a high level of tourism, to make it attractive to investors; the need of creation at the legislative level "airbags" for the tourism business in case of force majeure is motivated. The exchange of creative and artistic groups, strengthening of cultural ties in order to deepen mutual understanding between the countries is considered as promising.

Keywords: tourist destination, tourist demand, tourist product, tourism safety, Ukrainian-Chinese cooperation, development perspective.

Із часу встановлення дипломатичних відносин між Китаєм та Україною докладено чимало зусиль для розбудови повномасштабного співробітництва в найрізноманітніших сферах: торговельно-економічній, науково-технічній, культурній, космічній, сільськогосподарській, освітній, туристичній тощо. Пріоритетність китайського напрямку для зовнішньої політики нашої держави визначається передусім значною політичною й економічною вагою Китаю у світі; можливістю впливу КНР на події в глобальному та регіональному масштабах; перспективністю китайського внутрішнього ринку для широкого спектру товарів вітчизняного виробництва.

Мета нашої статті – розкрити питання перспективи розвитку двосторонніх відносин між Китаєм та Україною на ринку туристичних послуг, аргументувати умови привабливості туристичного продукту для іноземних туристів.

Існують великі можливості для розширення двосторонньої співпраці в галузях культури, освіти і туризму. Українські та китайські вищі навчальні заклади активізують студентські обміни й обміни науковими і викладацькими працівниками. Серед дослідницьких установ, що працюють на українському напрямку, перспективними є Шевченківський центр українсько-китайських культурних зв'язків університету іноземних мов у Тяньцзіні, дослідницькі центри України при

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

педагогічному університеті в Чжецзяні, при університетах іноземних мов у Даляні, Ухані, Шанхаї, які фінансуються за рахунок державного бюджету КНР [1].

Упродовж останніх років спостерігається активізація участі України в культурних і мистецьких заходах, що проходять у Китаї. Зокрема, це представлення культурної спадщини України, презентації українських музичних колективів, культурно-мистецькі виставки, кінопокази, «Дні культури України» та інші заходи, спрямовані на поглиблення українсько-китайської культурно-гуманітарної співпраці.

23 вересня 2016 р. у Пекіні відкрито художній музей Тараса Шевченка. Окремо варто наголосити, що його створення не фінансувала українська діаспора, це виключно заслуга китайської сторони. Музей функціонує як майданчик для постійної експозиції, а також тимчасових виставок, які знайомлять із роботами сучасних китайських і українських художників, скульпторів та фотографів.

2017 року в рамках промотуру Україною китайські туроператори відвідали Львівщину. Організаторами загальноукраїнського промотуру виступили 13 українських туроператорів, об'єднаних під егідою Асоціації індустрії гостинності України, спільно з місцевою владою та бізнесом (інформацію викладено на сайті Львівської держадміністрації, червень 2017) [5]. За словами членів делегації, їхній візит готує підґрунтя для залучення якомога більше китайських туристів до України, а також для налагодження співпраці в галузі промисловості, інвестицій, ІТ. Обговорювалися питання зміцнення міждержавних узамин, встановлення побратимських стосунків між містами обох країн, поширення інформації про Львівську область через українські культурні центри в Китаї, а також включення Львова до великого туру європейськими столицями.

Того ж таки року Львів і Ченду підписали меморандум, що підтверджує їхнє побратимство [9]. Мери обговорили можливість авіасполучення між містами, домовилися про відкриття Інституту Конфуція, співпрацю у сфері науки та культури між університетами та науково-дослідними інститутами та медичного туризму.

У 2018 році «Агентство «Пан Укрейн» спільно з Львівською міською радою трічі організувало інформаційні тури китайських туроператорів до Львова [3].

Для з'ясування умов досягнення нового рівня двосторонніх відносин настійливо постає лінія аргументації. Перед державними структурами, місцевими органами влади, представниками ділових кіл нашої країни постає спільне завдання – створення привабливих умов та зручної інфраструктури для іноземних, зокрема й для китайських інвесторів. Українська сторона має продемонструвати професійний підхід до формування інвестиційних пропозицій і програм, суворе дотримання законодавства та прийнятних зобов'язань, забезпечити створення відповідних інституціональних, фінансових, кадрових умов для підтримки й функціонування системи приваблення та обслуговування інвесторів.

Назвемо кілька об'єктивних чинників тісного розвитку двосторонніх відносин у довгостроковій перспективі: 1) національний дух, який живлять відкритість та терпимість: українці та китайці прагнуть дізнатися більше про популярну культуру інших країн; 2) обидва народи мають давню історію та багату культуру; 3) обидві країни зіткнулися з непростим завданням національного розвитку та відродження. Спільна мета – досягти розвитку держави та процвітання і благополуччя народу – дає народам обох країн відчуття взаєморозуміння.

Через запровадження урядами країн світу обмежень для іноземних туристів, аби стримати поширення коронавірусу, під час пандемії 96% всіх туристичних напрямків світу закрилися для туризму, в Азійсько-Тихоокеанському регіоні – 100% (дані зі звіту Світової туристичної організації). Обмеження, які запроваджують країни, стосуються як повної заборони на в'їзд туристів, так і закриття доступу до якогось конкретного місця чи регіону, або заборони на здійснення пасажирських авіаперевезень. «Уряди країн ставлять охорону здоров'я на перше місце, запроваджуючи такі обмеження. Однак призупинення туризму призводить до скорочення робочих місць, загрожуючи досягненням у сталому розвитку економік», – повідомив генеральний секретар Світової туристичної організації Зураб Пололікашвілі.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

З моменту спалаху епідемії Китай і Україна налагодили активну співпрацю: КНР надає Україні гуманітарну допомогу, ділиться досвідом, на міждержавному рівні допомагає закуповувати медичні товари. Це свідчить про те, що Китай зацікавлений у безперервному розвитку України, а також подальшому зміцненні двостороннього співробітництва на взаємовигідній основі. Україна, у свою чергу, займає більш активну позицію в просуванні міждержавної взаємодії для знаходження нових точок дотику.

Є цілком зважена думка, що співпраця між Китаєм і Україною в умовах епідемії надасть нові стимули для подальшого розвитку двосторонніх відносин.

У попередні роки представники туристичних агентств, готельних бізнесів активно відвідували Китай для участі в різних виставках-ярмарках задля просування туристичних проєктів.

Проте існують негативні чинники, які перешкоджають українсько-китайському співробітництву на сучасному етапі розвитку двосторонніх відносин. До них належать:

- недостатня увага до Китаю з боку Уряду та МЗС України;
- відсутність дієвої координації з боку Уряду діяльності міністерств та відомств на китайському напрямі;
- слабка роз'яснювальна робота з боку зовнішньополітичного відомства України щодо сенсу та кінцевої мети соціально-політичних перетворень у нашій державі (наприклад, китайці з розумінням ставляться до десоветизації як відмови від негативного спадку СРСР, але не розуміють декомунізації);
- негативний корупційний «спадок» як невід'ємна складова всіх великих двосторонніх проєктів, а також намагання «захопити», китайський напрям, що не припиняються з боку тих чи тих фінансово-промислових груп в Україні;
- відверте ігнорування китайських пропозицій і проєктів та навіть свідомо протидія українсько-китайському співробітництву з боку частини українського чиновництва та деяких регіональних еліт.
- об'єктивні причини (відсутність зручної логістики, висока вартість перельотів, наявність візових бар'єрів, низький дохід громадян тощо), які гальмують повноцінну реалізацію потенціалу міжнародного співробітництва Китайської Народної Республіки та України у сфері туризму, курортів та готельного господарства.

На жаль, спостерігаємо зростання антикитайських настроїв у світі (синофобії). І хоч глобального конфлікту очікувати не варто, це є реальним ризиком для Китаю, принаймні в деяких регіонах.

Для України Китай – перш за все важливий економічний партнер. 2019 року китайсько-українська торгівля з товарообігом у майже 14 млрд доларів уперше в історії обійшла російсько-українську (10 млрд). Водночас Україна багато років має дефіцит у торгівлі з Піднебесною. Наприклад, 2019 року експорт до Китаю становив 3,6 млрд доларів, імпорт звідти – 9,2 млрд. У політичній площині найважливішим залишається те, що Китай офіційно підтримує цілісність нашої держави [2].

Україна останніми роками продовжує імпортувати туристичні послуги, а кількість наших громадян, які їдуть відпочивати за кордон, постійно збільшується, незважаючи на негативну економічну ситуацію та падіння рівня доходів. На українському ринку туристичних послуг спостерігається збільшення кількості туристичних продуктів, що передбачають відвідування Китайської Народної Республіки. Зокрема, згідно з даними експрес-моніторингу, понад 30 українських туроператорів надають послуги щодо забезпечення туристичних поїздок громадян у складі організованих туристичних груп на регулярній основі (у наперед визначені дати).

Найбільш популярні серед українських громадян туристичні маршрути територією Китаю пролягають через найбільші міста – Пекін, Шанхай, Гуанчжоу, користуються популярністю окремі міста, що мають культурне значення – Харбін, Сучжоу, Нанкін, Шенжень та ін. Апробовано чартерну програму на острів Хайнань, який є морським курортом та має значний курортний потенціал. Крім того, великим попитом користуються виставки, які проходять у Пекіні, Шанхаї, Гуанчжоу.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Найбільш популярні серед китайських громадян туристичні маршрути територією України також пролягають через найбільші міста – Київ, Одесу, Львів, а також через міста, цікаві в культурно-історичному аспекті – Чернігів, Переяслав-Хмельницький, Кам'янець-Подільський.

Наразі китайський ринок вже послабив свої карантинні заходи, адже країна пододала епідемію. За китайських туристів останні роки борються найбільше, адже вони залишають багато грошей у країнах відвідувань. Ймовірно, що Україна з Китаєм зможуть взаємно відкритися швидше, ніж із країнами Європейського Союзу. За даними «Української правди» від 6 травня, голова Державного агентства розвитку туризму Мар'яна Олесків наголошує на важливості скористатися цим моментом і залучити китайського туриста в країну [6]. Україні необхідно бути готовою до залучення іноземних туристів після завершення історії з пандемією.

За інформацією «Міжнародного радіо Китаю» від 07.05.2020, на першотравневі свята з нагоди Дня праці китайці здійснили 115 млн туристичних поїздок по країні. Доходи від внутрішнього туризму сягнули 47,23 млрд юанів. Це перший туристичний пік після того, як ситуація з COVID-19 в країні помітно покращилася, з'явилася динаміка офлайн-споживання в країні. Ужиті заходи стимулювання внутрішнього споживання вже принесли результати: відновилися активність торгових районів у різних містах Китаю і значно зросла кількість відвідувачів. Саме це прогнозували економісти різних країн: наслідки епідемії мають короткочасний характер, підвищений споживчий попит у китайців просуває прискорений процес відновлення національної економіки. Позитивна динаміка, зафіксована під час святкових канікул, продемонструвала міцність і величезний потенціал китайської економіки [7].

У свою чергу українці можуть докладніше дізнатися про туричний продукт, який пропонують турагенства, – це відпочинок на о. Хайнань. Китай перетворює Хайнань на пілотну зону для реформування та інновацій туристичної галузі та створює зразкову регіональну провінційну демонстрацію туризму. До 2025 року о. Хайнань позиціонуватиметься курортом світового рівня, а туристичним напрямком світового рівня він стане в 2030 році.

Виділено 100 мільйонів юанів (14,3 млн доларів) для підтримки туристичних компаній та стабілізації ринку. Розпочавши розбудову острова Хайнань – об'єкт міжнародного туризму – як загальну вихідну точку, Китай прискорить модернізацію сучасної індустрії послуг, яка сприймає туризм як провідний фактор, піде по шляху підвищення класу «туризм+» та встановить загальну орієнтацію переформатування міжнародного туризму.

По всій країні для відвідувачів музеїв, рекреацій запровадять низку правил. Зокрема, щоб відвідати пам'ятку, вони мають зареєструватися, відсканувати QR-код, а також виміряти температуру та бути в захисній масці. Уряд використовує кольорову цифрову систему «Код здоров'я», де QR-коди присвоюються громадянам як індикатор стану здоров'я. Водночас встановлять обмеження на відвідування: наприклад, у Забороненому місті на рівні 5 тис. осіб на день, хоч до закриття їхня чисельність сягала 80 тисяч.

Китайський стартап Rokid розробив «розумні» окуляри T1, що можуть на ходу вимірювати температуру тіла іншої людини і повідомляти її користувачу, про це повідомляє The Straits Times [4]. У «розумних» окулярах встановлені інфрачервоний сенсор і камера, які дозволяють користувачам «бачити» температуру тіла інших людей. Нині працюють над оновленням окулярів T1, аби можна було сканувати температуру тіла декількох людей одночасно в аеропортах або супермаркетах.

В Україні також можуть з'явитися «паспорти здоров'я», якщо їх буде запроваджено у світі й рекомендовано ВОЗ після пандемії. Але для цього має бути чітке розуміння, який тест можна вважати доцільним і за скільки часу його треба проводити. Процедури видання таких паспортів жодна країна поки що не виробила. Наразі розробляють нові санітарно-гігієнічні норми у сфері туризму, які можуть набрати чинності після завершення карантину.

Можливість подорожувати світом більш-менш без обмежень з'явиться не одразу після зняття карантинних заходів. Частина країн, розуміючи, що вони істотно ризикують, впускаючи іноземних громадян, швидше за все досить довго не будуть знімати заборону на в'їзд. Але напрямки, економіка яких суттєво залежить від туризму, змушені будуть відмовитися від обмежень як тільки з'явиться технічна можливість.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Після скасування карантину українці очікувано поїдуть у пакетні тури до знайомих місць: Єгипту, Туреччини, ОАЕ, Шрі-Ланки тощо, а також до тих країн, які в стислі терміни локалізували спалахи інфекції (В'єтнам, Камбоджа) і, відповідно, не становитимуть загрози для іноземних відвідувачів.

Не варто забувати про подорожі, за які вже сплачені кошти і від яких не відмовляються туроператори. Мабуть, не варто розраховувати на те, що після пандемії туристичний ринок повернеться до попереднього стану. Слід бути обережними в прогнозах щодо того, яким буде туристичний попит після кризи, адже ринок може дуже сильно змінитися, як і, власне, побажання мандрівників. Авіакомпанії вже оголосили, що коригують у бік зниження ціни на далекі напрямки, а це в змозі істотно вплинути на вибір країни для відпочинку: людям захочеться відкривати щось нове, побувати там, де раніше ніколи не були [8].

Наразі потрібно докласти чимало зусиль, аби підготувати Україну як туристичну дестинацію і вивести на високий туристичний рівень, зробити її привабливою для інвесторів. Обговорюються з туристичними операторами та іншими учасниками ринку зміни до закону «Про туризм». Вони мають бути спрямовані на те, щоб передбачити на законодавчому рівні створення «подушки безпеки» для туристичного бізнесу на випадок таких форс-мажорних ситуацій, які маємо сьогодні через пандемію коронавірусу.

У найближчій перспективі для туристів буде дуже важливим питання безпеки. Люди мають бути переконані, що подорожі країною будь-яким видом транспорту безпечні з погляду дотримання санітарних умов; це ж стосується засобів розміщення, ресторанів тощо.

Станом на сьогодні Україна має реальний шанс використати можливості для якісного покращення взаємовигідного співробітництва з Китаєм, яке ґрунтуватиметься на взаємному доповненні економічних систем, урахуванні національних інтересів обох країн. Перспективним вважаємо обмін творчими і мистецькими колективами, зміцнення культурних зв'язків задля поглиблення взаєморозуміння між країнами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кошовий С. А. Україна і КНР: на шлях до нової якості двосторонніх відносин / С. А. Кошовий // Україна – Китай. 2017. – №1(7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/koshovij-s-a-ukrayina-i-knr-na-shlyahu-do-no/>
2. Bbb.com. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52560799>
3. City-adm.lviv.ua. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/tourism/264237-mer-lvova-prezentuvav-ahentsii-pan-ukraine-turystychni-plany-mista>
4. Day.kiev.ua. URL : <http://day.kyiv.ua/uk/news/060520-u-kytayi-stvoryly-novyuy-prystriy-dlya-bezkontaktного-temperaturnого-skryningu>
5. Loda.gov.ua. URL : <https://loda.gov.ua/news?id=28264>
6. Pravda.com.ua. URL : <https://www.pravda.com.ua/news/2020/05/6/7250613/>
7. Ukrainian.cri.cn. URL : <http://ukrainian.cri.cn/841/2020/05/07>
8. Uvidpustku.com. URL : <https://www.uvidpustku.com/podorozhi-pislyya-coronavirusa/>
9. Zaxid.net. URL : https://zaxid.net/lviv_razom_z_kitayskim_mistom_chendu_rozvivatime_innovatsiyi_ta_medichniy_turizm_n1491175

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 504.064.36

**АНАЛІЗ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЗА ЗАБРУДНЕННЯМ
АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МІСТА ЛЬВОВА**

Мар'яна Омелюх

*Науковий керівник: Пилипович Ольга Василівна, кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Зміни якості атмосферного повітря провокують низку негативних наслідків не лише для здоров'я населення, стану екосистем, а й для кліматичної системи планети Земля. Тому, **мета** нашого дослідження проаналізувати систему моніторингу за забрудненням атмосферного повітря міста Львова та результати спостережень даної системи моніторингу за 2019 р. Аналіз даної системи моніторингу показав, що вона є недосконалою й сильно відрізняється від систем спостереження за якістю повітря в країнах Європи. Основними недоліками є: обмежений перелік параметрів, за якими ведеться спостереження, відбір проб лише 4 рази на добу, що не дозволяє відслідковувати концентрації забруднюючих речовин впродовж усієї доби, відсутність структурованої бази даних системи моніторингу, а також відсутність інформування населення про якість атмосферного повітря.

Ключові слова: забруднення атмосфери, система моніторингу міста Львова, оцінка якості повітря, стаціонарний пункт спостереження, забруднююча речовина.

**ANALYSIS OF THE MONITORING SYSTEM FOR ATMOSPHERIC AIR
POLLUTION OF THE CITY OF LVIV**

Mariana Omeliukh

*Supervisor: Pylypovych O. V., PhD of Geographical Sciences, senior lecturer
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Changes in air quality provoke a number of negative consequences not only for human health, the state of ecosystems, but also for the climate system of the planet Earth. Therefore, **the purpose** of our study is to analyze the monitoring system for air pollution in the city of Lviv and the results of observations of this monitoring system for 2019. **Results.** The analysis of this monitoring system showed that it is imperfect and very different from the air quality monitoring systems in European countries. The main disadvantages are: a limited list of parameters to be monitored, sampling only 4 times a day, which does not allow monitoring of pollutant concentrations throughout the day, lack of a structured database of the monitoring system, and lack of public information on air quality.

Keywords: air pollution, Lviv city monitoring system, air quality assessment, stationary observation point, pollutant.

Наявність атмосфери є однією з найголовніших умов життя на планеті, адже без повітря людина не проживе й кількох хвилин. Атмосфера, як елемент глобальної екосистеми виконує такі основні функції:

- захищає живі організми від згубного впливу ультрафіолетового випромінювання, а також від попадання на земну поверхню різноманітних космічних тіл (метеорів, метеоритного пилу), більшість яких згоряє в щільних шарах атмосфери.
- перенесення тепла і вологи.
- регулювання сезонного й добового коливання температури.
- зумовлює складні екзогенні процеси (вивітрювання гірських порід, діяльність природних вод, мерзлоти, льодовиків тощо) [1].

Проблема забруднення атмосферного повітря є надзвичайно актуальною в наш час. Зростання промислового виробництва, спалювання викопного палива, збільшення кількості

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

автомобільного транспорту сприяють забрудненню повітря, що в свою чергу негативно впливає на здоров'я людей та екосистеми в цілому, зокрема на глобальні зміни клімату. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, щорічно у всьому світі з забрудненням атмосферного повітря пов'язано близько 4,2 мільйона випадків передчасної смерті [4]. А довгостроковий вплив забрудненого повітря може привести до зниження легеневої функції, респіраторних інфекцій та ускладнень від астми. Також забруднення атмосфери спричинює низку екологічних проблем, таких як: глобальне потепління, потоншення озонового шару, кислотні дощі та інші.

Саме тому, великого значення має здійснення моніторингу якості атмосферного повітря. Адже завдяки достовірній інформації про якість атмосферного повітря можна оцінити ступінь ризиків для здоров'я людей, а також розробити науково обґрунтовані рекомендації для прийняття управлінських рішень.

У Львові систематичні спостереження за вмістом шкідливих речовин в атмосферному повітрі проводять лабораторією спостереження за забрудненням атмосферного повітря (СЗА) Львівського регіонального центру з гідрометеорології на чотирьох стаціонарних постах. Періодичність відбору проб становить чотири рази на добу, шість днів на тиждень [2].

Визначаються 7 забруднюючих домішок, з них основні: пил (завислі речовини), діоксид сірки, оксид вуглецю, діоксид азоту. Та специфічні домішки: оксид азоту, фтористий водень, формальдегід.

Згідно з даними Львівського регіонального центру з гідрометеорології, у м. Львові залежно від рівня забруднення атмосферного повітря виділяють чотири зони. Пости спостережень за якістю повітря розташовані з урахуванням цих зон:

1. Пост 0401 – вул. Юнаківа (Залізничний район);
2. Пост 0303 – вул. Городоцька, 211 (Франківський район);
3. Пост 0704 – вул. Соборна, 11 (Галицький район);
4. Пост 0808 – вул. Зелена, 301 (Сихівський район).

Також лабораторією КП «Адміністративно-технічне управління» Львівської міської ради проводять заміри щодо якості атмосферного повітря на перехрестях м. Львова. Визначають такі забруднюючі речовини: вуглецю оксид, азоту оксид, азоту діоксид, ангідрид сірчистий. Зокрема, у 2019 р. було проведено 120 контрольних замірів на 30 перехрестях міста.

Крім державного моніторингу у Львові присутній громадський моніторинг за забрудненням атмосферного повітря. У місті Львів встановлено 14 станції моніторингу стану атмосферного повітря, проте працює з них лише 9. Розміщення їх на території міста наступне: Шевченківський район (Гетьмана Мазепи, 6, Промислова, 60, Малоголовківська, 8д), Франківський район (Академіка Андрія Сахарова, 4, Генерала Чупринки 138), Личаківський район (Зелена, 27, Рильського, 11), Сихівський район (Джорджа Вашингтона, 4А, Пасічна, 171). Станції моніторингу встановлено мешканцями міста, незалежними проектами, організаціями та органами місцевого самоврядування, такими як: Save Dnipro, luftdaten.info, Eco City, Air Pollution. Слідкувати за даними громадського моніторингу можна за допомогою інтернет ресурсу SaveEcoBot [3].

Оцінка стану атмосферного повітря у місті Львові у 2019 році здійснювалась шляхом порівняння середніх концентрацій забруднюючих речовин з відповідними середньодобовими граничнодопустимими концентраціями (ГДК). Аналіз середньомісячних концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі у 2019 році засвідчив:

1. забруднення атмосферного повітря пилом у 2019 році порівняно з 2018 роком було вищим. Максимальний показник забруднення – $0,17 \text{ мг/м}^3$ (при ГДК – $0,15 \text{ мг/м}^3$) спостерігали у червні, серпні, жовтні та грудні, мінімальний – $0,13 \text{ мг/м}^3$ у травні, середньорічний показник становив – $0,156 \text{ мг/м}^3$. У 2019 році спостерігали перевищення ГДК пилу в атмосферному повітрі майже впродовж усього року;

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

2. вміст діоксиду сірки у 2019 році не змінився у порівнянні з 2018 роком. У 2019 р. перевищення норм не виявлено. Максимальний показник забруднення діоксидом сірки – 0,017 мг/м³ (при ГДК – 0,05 мг/м³) зафіксовано у липні та вересні, мінімальний – 0,009 мг/м³ у лютому та квітні, середньорічний показник становив – 0,014 мг/м³;

3. дослідження забруднення атмосферного повітря оксидом вуглецю свідчать, що вміст даної забруднюючої речовини у 2019 році був вищим у порівнянні з 2018 роком, але не перевищував норм ГДК. Максимальний показник забруднення оксидом вуглецю зафіксовано у серпні – 2,23 мг/м³ при ГДК – 3,0, мінімальний показник – 1,53 мг/м³ у травні, середньорічний показник дорівнював – 1,99 мг/м³;

4. вміст діоксиду азоту в атмосферному повітрі у 2019 році був вищим у порівнянні з 2018 роком. Максимальний показник забруднення – 0,063 мг/м³ (при ГДК - 0,04 мг/м³) спостерігали у серпні, мінімальний показник зафіксували у січні – 0,042 мг/м³, середньорічний показник дорівнював – 0,055 мг/м³. Перевищення ГДК зафіксоване впродовж року;

5. вміст формальдегіду у 2019 році був нижчим ніж у 2018 р. проте, у 2019 році щомісяця спостерігали перевищення ГДК формальдегіду в атмосферному повітрі, міста. Максимальний показник забруднення формальдегідом було зафіксовано у вересні, жовтні та грудні – 0,010 мг/м³ (при ГДК - 0,003 мг/м³), мінімальний – 0,006 мг/м³ у лютому, березні та квітні, середньорічний показник – 0,008 мг/м³;

6. дані моніторингу щодо вмісту в атмосферному повітрі фтористого водню свідчать, що у 2019 р. його концентрація збільшилися у порівнянні з минулим роком, але перевищення норм не виявлено. Максимальний показник забруднення дорівнював 0,004 мг/м³ при ГДК 0,005 мг/м³ і був зафіксований у червні, серпні, восени та у грудні. Мінімальний показник спостерігали у лютому та березні – 0,002 мг/м³, середньорічний показник – 0,0033 мг/м³;

7. забруднення атмосферного повітря оксидом азоту вказують, що його вміст збільшився у порівнянні з 2018 роком, проте, перевищення по вмісту оксиду азоту не спостерігали. У вересні було зафіксоване найвище значення показника протягом року – 0,037 мг/м³ (ГДК – 0,06 мг/м³), мінімальний показник – 0,025 мг/м³ спостерігали у січні. Середньорічний показник становив 0,0325 мг/м³;

Проаналізувавши систему моніторингу якості атмосферного повітря міста Львова можна звернути увагу на певні недоліки у її функціонуванні, що відрізняє її від систем спостереження за якістю повітря у країнах Європи, а саме:

- у переліку речовин, за якими ведеться спостереження у Львові, відсутній поділ твердих частинок на ТЧ10 та ТЧ2.5 (ТЧ10 – частинки середнього діаметра менше 10 мікрон (мкм), ТЧ2.5 – частинки менше 2,5 мікрон), поза увагою залишається низка агресивних та поширених речовин: озон, бензен, миш'як, ртуть;

- відбір проб 4 рази на добу не дозволяє контролювати концентрації забруднюючих речовин в інші години;

- відсутність структурованої бази даних системи моніторингу;

- наявна система моніторингу має обмежені дані про стан забруднення повітря на всій території міста. Різні частини міста можуть відрізнятися одна від одно транспортним потоком, концентрацією забудови, кліматом та мікрокліматичними особливостями, рослинним покривом, рельєфом тощо. Навіть у межах декількох сотень метрів можуть спостерігати значні відмінності у концентраціях шкідливих речовин. Також для об'єктивного відображення результатів моніторингу необхідне картографічне моделювати забруднення, якого, на разі, немає;

- відсутність інформування населення про якість атмосферного повітря.

Висновки. Нами проаналізовано систему моніторингу атмосферного повітря міста Львова. Станом на 2019 рік вона передбачала спостереження на 4-х стаціонарних постах спостереження.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Періодичність відбору проб становить чотири рази на добу, шість днів на тиждень. Спостереження провадили за 7 забруднюючими речовинами, з них основні: пил (завислі речовини), діоксид сірки, оксид вуглецю, діоксид азоту. До специфічних домішок належать: оксид азоту, фтористий водень, формальдегід. Також щоквартально проводилися заміри забруднюючих речовин на 30-ти перехрестях міста Львова.

Окрім державного моніторингу у Львові наявний громадський моніторинг за якістю атмосферного повітря. Його здійснюють мешканці міста, незалежні проекти, організації та органи місцевого самоврядування.

Аналіз даних моніторингу за якістю повітря у місті Львові у 2019 році засвідчив, що впродовж року в атмосферному повітря зафіксовані перевищення ГДК щодо пилу, діоксиду азоту та формальдегіду. Перевищення норм діоксиду сірки, оксиду вуглецю, фтористого водню та оксиду азоту не виявлено. У порівнянні із 2018 роком спостерігали незначне зменшення середньорічних концентрацій формальдегіду, натомість, збільшилися середньорічні концентрації пилу, діоксиду сірки, оксиду вуглецю та діоксиду азоту. Середньорічні концентрації оксиду азоту та фтористого водню не змінилися.

Нами були визначені основні недоліки існуючої системи моніторингу, вирішення яких значно покращило б систему спостережень за якістю повітря у місті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриленко О. П. Екогеографія України: навчальний посібник – Київ: Знання, 2008. – 646 с.
2. Департамент екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації : Звіт про результати моніторингу природного довкілля Львівщини за 2019 рік: веб-сайт. URL: <https://deplv.gov.ua/planova-robota-systemy-monitoryngu/> (дата звернення: 29.05.2020).
3. SaveEcoBot : Air pollution level in the city Lviv [Electronic resource]. Retrieved from: <https://www.saveecobot.com/en/maps/lviv>
4. World Health Organization : Ambient air pollution: Health impacts [Electronic resource]. Retrieved from: <https://www.who.int/airpollution/ambient/health-impacts/en/>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 911.9

**ХАРАКТЕРИСТИКА СТАЦІОНАРНИХ ДЖЕРЕЛ ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ
ТЕРИТОРІЇ СИХІВСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ЛЬВОВА**

Христина Гібляк

*Науковий керівник: Блашко Наталія Богданівна кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилює антропогенний вплив на природу. Цей вплив має суперечливий характер. Головною проблемою для довкілля є надмірна кількість стаціонарних джерел забруднення на певній території. Саме вони здійснюють найбільшу кількість викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря або скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, і мають вплив на здоров'я населення. Метою роботи є проаналізувати інформацію про діяльність найбільших підприємств Сихівського району, та оцінити вплив їхньої діяльності на довкілля. Глибокі зміни природного середовища під впливом господарської діяльності порушують рівновагу, що склалася за тривалий період його природного розвитку. Сучасна екологічна ситуація є досить унікальна, оскільки значно зросла інтенсивність і змінилась сама суть впливу людини та інших чинників на природне середовище.

Ключові слова: стаціонарні джерела, забруднення, екологічна оцінка, ТОВ «Львівська ізоляторна компанія», ТОВ „Львівський хімічний завод”, Львівська ТЕЦ-1, ТОВ „Аспект Будінвест”, ЗАТ “Завод комунального транспорту”, ПрАТ "Львівський електроламповий завод "Іскра".

**CHARACTERISTICS OF STATIONARY SOURCES
OF ENVIRONMENTAL POLLUTION OF THE TERRITORY
OF THE SYKHIV DISTRICT OF THE CITY OF LVIV**

Christina Gibliak

*Supervisor: Blazhko N. B. Ph.d of Geographical Sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Summary: Mankind has entered the era of scientific and technological revolution, which has increased the anthropogenic impact on nature. This influence is contradictory. The main problem for the environment is the excessive number of stationary sources of pollution in a given area. They are the largest emitters of pollutants into the air or discharges of pollutants into water bodies, and have an impact on public health. The aim of the work is to analyze information about the activities of the largest enterprises of Sykhiv district, and to assess the impact of their activities on the environment. Deep changes in the natural environment under the influence of economic activity disturb the balance that has developed over a long period of its natural development. The current ecological situation is quite unique, as the intensity has increased significantly and the very essence of human impact and other factors on the environment has changed.

Key words: stationary sources, pollution, ecological assessment, Lviv Insulation Company, Lviv Chemical Plant, Lviv TEC-1, Aspect Budinvest, Municipal Transport Plant, Lviv Electric Lamp Plant Iskra.

Сихівський район м. Львова розташований у межах Подільського горбогір'я, на вододілі Західного Бугу та Дністра. У межах горбогір'я виокремлюють такі ландшафтні комплекси – Львівське плато (Опілля) і Давидівське пасмо. Охоплює територію південно-східної частини міста Львова: колишніх сіл та місцевостей – Сихів, Козельники, Пироговку, Боднарівку, Персенківку, Новий Львів, Пасіки, частково Снопків і частково колишні угіддя села Зубра. Площа району – 1 756,7 га.[1, 2, 3]

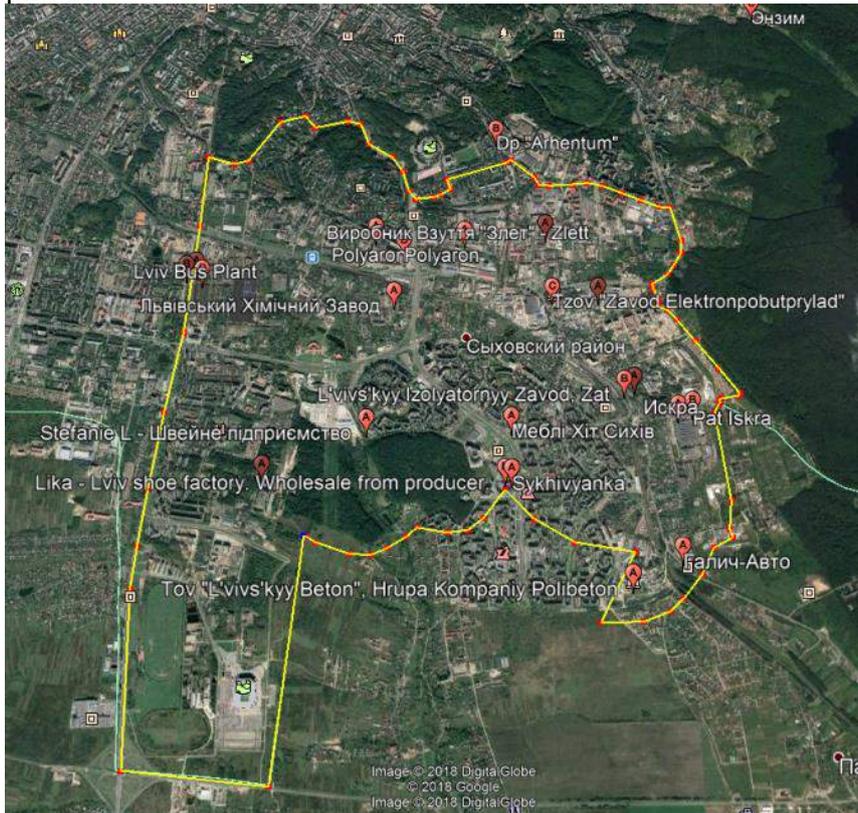
На стан довкілля території Сихова негативно впливає ряд антропогенних чинників: викиди у атмосферне повітря від автотранспорту, енергетики, промисловості, дуже щільна

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

забудова. Серед перерахованих чинників найбільший негативний вплив має діяльність стаціонарних джерел забруднення. Стаціонарне джерело забруднення – це підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати протягом певного часу і здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу та/або скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти.[4]

На досліджуваній території стаціонарних об'єктів забруднення є достатньо багато і розміщуються вони нерівномірно. Розміщення цих об'єктів на території Сихівського району відображено на рис. 1

Рис. 1. Розміщення основних промислових підприємств на території Сихівського району

ТОВ «Львівська ізоляторна компанія» – підприємство, розташоване у місті Львові, єдиний в Україні виробник скляних ізоляторів, і другий за значенням на території колишнього СРСР. Розташоване на території Сихівського району, вул. Зелена, 301 [8].

Основні виробничі процеси підприємства:

- Виготовлення шихти;
- Виготовлення скло деталей;
- Виготовлення ізоляторів;

Специфіка виробництва скла у тому, що воно є цілодобовим і неперервним. Основними сировинними ресурсами для підтримання безперервного виробництва є енергоресурси та шихта [8].

Щодо екологічних аспектів підприємства можна зауважити, що специфіка бізнесу ЛІК обумовлює його вплив на навколишнє середовище. У виробництві ізоляторів є етапи, на яких утворюються викиди речовин в атмосферне повітря, виробничі відходи, а також скиди стічної води. З метою зменшення їх на ЛІКу запроваджений міжнародний стандарт екологічного менеджменту ISO 14001:2015.

Підприємство утворює 12 видів відходів[8]:

– склобій утворюється в процесі виготовлення складеталей та використовується повторно;

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

- відпрацьовані люмінесцентні лампи, які використовувались для освітлення робочих місць та приміщень;
- відпрацьовані масла та мастила, промаслене ганчір'я, які утворюються під час ремонту і обслуговування технологічного обладнання;
- відпрацьовані масляні фільтри, відпрацьовані автомобільні шини, акумулятори, які утворюються в результаті роботи автотранспорту;
- металобрухт чорних металів, металева стружка, які утворюються під час механічної обробки металу, ремонту технологічного обладнання;
- тверді побутові відходи, які утворюються в процесі прибирання території та приміщень, життєдіяльності працівників.

На підприємстві встановлений систематичний контроль за дотриманням вимог щодо ведення первинного та поточного обліку складу та типу виробничих відходів, їхнього збирання і тимчасового зберігання.

ТОВ „Львівський хімічний завод” – найбільший на території Західної України виробник технічних, харчових, медичних газів та газових сумішей. Працюючи на ринку газової продукції з 1954 року, ми накопичили унікальні знання і досвід, які дозволяють нам не просто утримувати передові позиції серед спеціалізованих підприємств в Україні, а й динамічно розвиватися, розширюючи нашу торговельну мережу і освоюючи нові види продукції і послуг [4].

На даний момент підприємство здійснює постачання всього спектру газової продукції - технічних і харчових газоподібних газів в балонах різного обсягу і зріджених газів в цистернах, медичних газів, багатокомпонентних газових сумішей і газів, виготовлених на замовлення клієнта [5].

У результаті діяльності ВАТ «Львівський хімічний завод» в атмосферне повітря викидаються:

- найбільш поширені забруднювальні речовини: сажа, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, діоксид азоту, сірки діоксид, сірководень, вуглецю оксид;
- небезпечні забруднювальні речовини: метали та їх сполуки (ртуть, залізо, манган та їх сполуки), НМЛОС (ксилол, толуол, уайт-спірит, бензол, вуглеводні граничні, НМЛОС (котельня));
- інші забруднювальні речовини, присутні у викидах підприємства: вуглецю діоксид, діазоту оксид, метан;
- забруднювальні речовини, для яких не встановлені ГДК (ОБРВ) в атмосферному повітрі населених міст: вуглецю діоксид, діазоту оксид, НМЛОС (котельня)..

Продукція, яку виробляє ПАТ Львівський хімічний завод є екологічно чистою, адже це: кисень рідкий, азот рідкий, кисень газоподібний, діоксин вуглецю. Сировиною для вище згаданих продуктів є атмосферне повітря.

Львівська ТЕЦ-1-теплоелектроцентрально міста Львова. Одна з найстаріших ТЕЦ України. Забезпечує тепловою енергією близько 60 % житлового фонду, який обслуговує теплопостачальне підприємство «Львівтеплоенерго». Розташована на території Сихівського району, вулиця Козельницька, 5. Введена в експлуатацію в 1908 році.[4]

ТЕЦ проводять господарську діяльність з виробництва електричної енергії, яка реалізовується в оптовий ринок електроенергії, та з виробництва теплової енергії (гаряча вода та централізоване опалення), яка реалізується споживачам міста Львова. Основним видом палива є природний газ, мазут.

ТОВ „Аспект Будінвест”. Оскільки ми знаємо територія Сихівського району є достатньо забудованою. З кожним роком відсоток будівництва на території спального району стає все вищими, і площі житлових будинків також збільшуються. За будівництво на території міста Львова і окремих його адміністративно-територіальних районів відповідає ПП „Львівбудінвест”.[5]

ТОВ „Аспект Будінвест” є його складовою, яка займається будівництвом у межах нашої досліджуваної території. Подібним підприємством є і „ТОВ Сихів-Сервіс”. Основна мета таких підприємств - покращення житлових умов населення. Проект передбачає будівництво нових будівель, і формування повноцінних внутрішніх просторів з відповідним благоустроєм,

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

озелененням та мінімальними необхідними для комфортного функціонування житла супутніми об'єктами та територіями.[5]

При проведенні будівельних робіт на майданчику можливе тимчасове локальне забруднення атмосферного повітря відпрацьованими газами автотранспорту та зварювальними аерозолями, що утворюються при проведенні зварювальних робіт. Будівельна техніка та автомобілі, які використовуватимуться при будівництві житлового кварталу працюють як на дизельному паливі, (що забезпечує зменшення витрат палива в середньому на 35–50 % у порівнянні із бензиновими двигунами) так і на бензині.

ЗАТ “Завод комунального транспорту” – розташоване на території Сихівського району, вул. Стрийська, 45. У минулому – найбільше підприємство України з випуску тролейбусів та автобусів міського, приміського і туристичного призначення. Основна галузь : автомобільна промисловість. Спеціалізація: автобусобудування , тролейбусобудування.

У листопаді 2014 року Львівський автобусний завод випустив перший санітарний автобус для транспортування поранених із зони бойових дій. Перший екземпляр автобуса отримав 66-й мобільний госпіталь Військово-медичного клінічного центру Західного регіону. У 2018 року було оприлюднено проект постанови Львівської міської ради, якою передбачається виділення коштів на викуп підприємства з метою його відновлення [4].

Підприємство здійснює викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря стаціонарними джерелами без дозволу спеціально уповноваженого органу. Із 120 стаціонарних джерел викиду забруднюючих речовин, що знаходяться на його території, 45 обладнані установками очистки газу, які не мають відповідних паспортів [4, 5].

ПрАТ “Львівський електроламповий завод “Іскра” – єдина в Україні потужна світлотехнічна компанія, що має повний технологічний цикл виробництва – від наукових розробок до випуску компонентів і готової високоякісної продукції, яка займає сьогодні 70% українського ринку. Підприємство було засноване у 1972 р. як державне підприємство. У 1993 р. воно було реорганізоване у відкрите акціонерне товариство згідно з програмою приватизації в Україні. Розташоване на вул. Вулицька, 14 [6].

Основними видами продукції ПрАТ “Львівський електроламповий завод “Іскра” є виробництво ламп розжарювання, газорозрядних ламп, ламп електричних та обладнання освітлювального, ламп направленої світла герметичні тощо. Підприємство здійснює продаж лампової продукції та компонентів у 30 країни світу. Це - Азербайджан, Білорусія, Вірменія, Ізраїль, Литва, Македонія, Німеччина, Польща, Сербія, Словаччина та інші. Експортний потенціал складає -50 % виготовленої продукції.[6]

Підприємство є найбільшим техногенним забруднювачем повітряного басейну. Обсяги викидів забруднювальних речовин в атмосферу становлять 183,9 т. У найбільших кількостях підприємство викидає оксид вуглецю, діоксид азоту, ксилол, толуол, пил деревини, оксид заліза та ін. [7]

На території м. Львова працівниками Львівського центру з гідрометеорології (ЛЦГМ) виділено промислово-екологічні зони за станом забруднення атмосфери (перевищеннями ГДК). Через Сихівський район проходять друга–четверта зони. Зокрема у 3 зоні виділено наше підприємство, яке має високий рівень забруднення – “Іскра” (третій клас небезпеки). Головні забруднювальні речовини – оксид азоту, оксид вуглецю, діоксид вуглецю, толуол.

ПрАТ “Іскра” дає найбільшу кількість скидів у каналізацію -171,1 тис. м3. Головними забруднювальними речовинами є сухий залишок, завислі речовини, біологічне споживання кисню (БСК), нітрати, сульфати, хлориди, хімічне споживання кисню (ХСК) та ін.[7]

Більшість підприємств території Сихівського району міста Львова засновані ще за часів СРСР , і тому, сьогодні, є одними із найбільших стаціонарних джерел забруднення навколишнього середовища району. Порівнюючи промислові об'єкти створені за минулих часів і нові можемо зауважити велику різницю. Підприємства нового типу, на відміну від давніх, підтримують нові проекти для покращення довкілля, підтримують програми екологічного моніторингу, і намагаються зменшити забруднення довкілля від своєї діяльності. Проте, є приклади, коли старі підприємства модернізуються на нових екологічних принципах. Для

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

прикладу, ТОВ «Львівська ізоляторна компанія» виділила ряд етапів, на яких мають бути проведені заходи, щодо зменшення впливу діяльності підприємства на довкілля. З цією метою на підприємстві запроваджений міжнародний стандарт екологічного менеджменту ISO 14001:2015.

Отже, найбільшими підприємствами-забруднювачами Сихівського району є: ПрАТ "Львівський електроламповий завод "Іскра", Львівська ТЕЦ-1, ТОВ «Львівська ізоляторна компанія», ТОВ „Львівський хімічний завод”, ТОВ „Аспект Будінвест”, ЗАТ “Завод комунального транспорту”. Наше дослідження шести основних стаціонарних джерел забруднення показало, що кожне підприємство своєю діяльністю здійснює негативний вплив на стан довкілля території Сихівського району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Львів: комплексний атлас / За ред. проф. О. І. Шаблія. К.: ДНВП “Картографія”, 2012. – 192с.
2. Назарук М. М. Львів на початку ХХІ століття / За ред. М.М. Назарука. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. – 240с.
3. Назарук М. М. Львів: Природа навколо нас / М. М. Назарук, А. М. Галушка, Н. В. Партика, Ю. В. Зінько, Б. В. Сенчина; ред.: М. М. Назарук. - Львів : Коло, 2016. - 205с.
4. Львівська міська рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://cityadm.lviv.ua/lmr/plany-zonuvannia/2623-plan-zonuvannia-sykhivskoho-raionu-mista-lvova>
5. Офіційний сайт Сихівської адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.city-adm.lviv.ua>
6. ПрАТ «Львівський електроламповий завод „Іскра“» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ua-region.com.ua>
7. Статистика – Портал відкритих даних Львова України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://opendata.city-adm.lviv.ua>
8. ТОВ „ Львівська ізоляторна компанія”[Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://lic.ua> <http://kyivobl.sfs.gov.ua/mediaark/newsark/328594.html#>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 911.9

**ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД
ДП «ВОЛОВЕЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»**

Валерія Смереківська

*Науковий керівник: Блашко Наталія Богданівна кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

Скорочення площі лісів та зменшення відсотка лісистості територій призвели до зменшення біологічного різноманіття, знищення ареалів рідкісних видів флори і фауни, зниження стійкості лісів до впливу антропогенного чинника. Воловецьке лісове господарство розташоване на півночі західної Закарпатської області. Свою природоохоронну діяльність та ведення лісового та мисливського господарства підприємство здійснює на земельних ділянках лісового фонду площею 27263 га, з яких 25297 га вкриті лісовою рослинністю. На території ДП «Воловецьке лісове господарство» знаходиться 14 об'єктів природно-заповідного фонду на загальній площі 983,0 га та 11 об'єктів місцевого значення на площі 2618,8 га.

Ключові слова: ДП «Воловецьке лісове господарство», лісові ресурси, природно-заповідний фонд, лісовий заказник загальнодержавного значення «Росішний», загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Потік Оса», ботанічний заказник місцевого значення «Пікуй», мінеральні джерела.

Nature Reserve Fund of Volovets Forestry State Enterprise

Valeria Smerekovska

*Supervisor: Blazhko N. B., candidate of geographical sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

Reducing the area of forests and reducing the percentage of forest areas has led to a decrease in biological diversity, destruction of habitats of rare species of flora and fauna, reducing the resilience of forests to anthropogenic factors. Volovets forestry is located in the north of the western Transcarpathian region. The enterprise carries out its nature protection activity and forestry and hunting management on the land plots of the forest fund with the area of 27263 ha, of which 25297 ha are covered with forest vegetation. On the territory of SE "Volovets Forestry" there are 14 objects of nature reserve fund on the total area of 983.0 hectares and 11 objects of local significance on the area of 2618.8 hectares.

Key words: SE "Volovets Forestry", forest resources, nature reserve fund, forest reserve of national importance "Rosishny", general zoological reserve of national importance "Wasp Stream", botanical reserve of local importance "Pikuy", mineral springs.

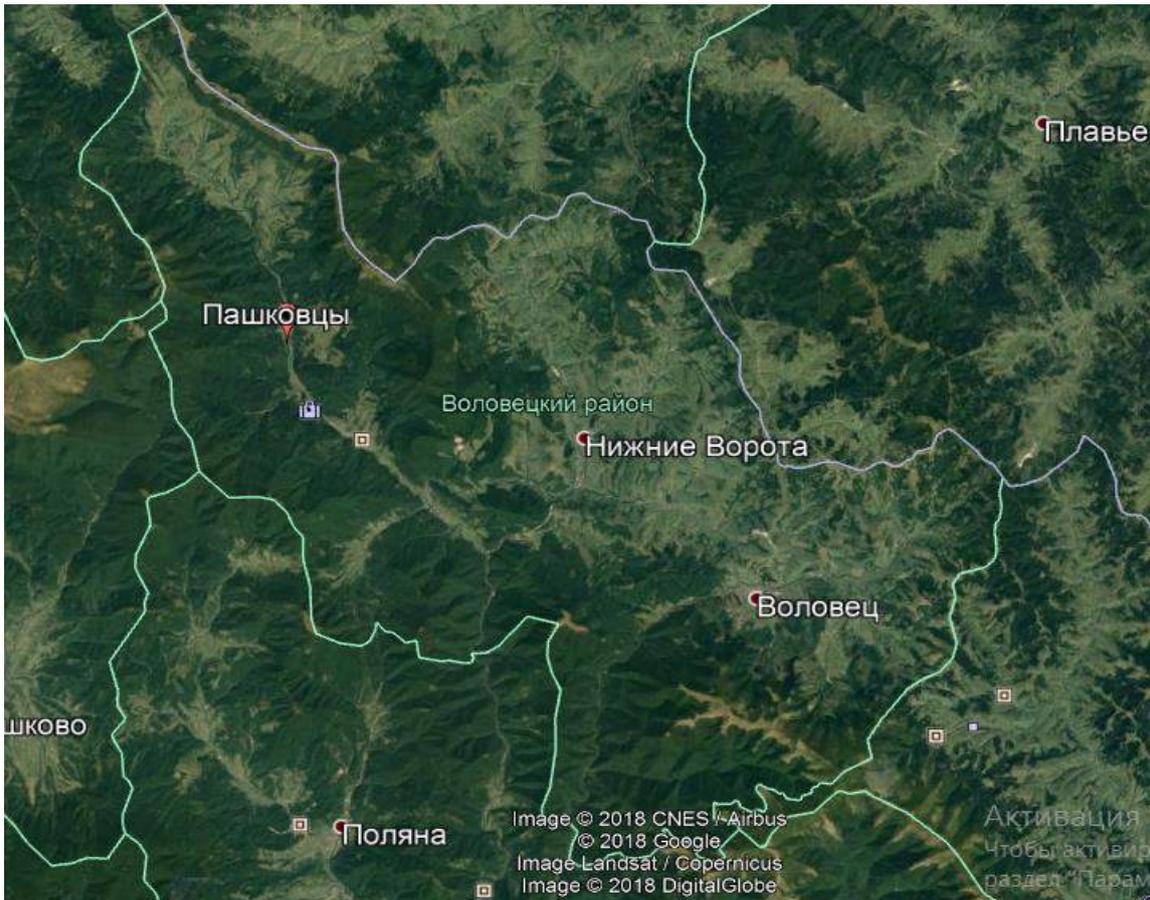
Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезрештуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні та інші функції. Вони є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах. Завдяки корисним функціям лісів, ґрунти оберігаються від водної та вітрової ерозії, а річки - від висихання та замулення [1].

Воловецьке лісове господарство розташоване на півночі західної Закарпатської області, на території Воловецького адміністративного району. За лісогосподарським районуванням Західного регіону України територія підприємства віднесена до лісогосподарського району Стрисько-Міжгірської Верховини, який охоплює Горгано-Полонинське міжгір'я, в межах Стрисько-Сянської і Воловецько-Міжгірської Верховини. Територію району відображено на рис. 1.

Лісовий фонд підприємства розміщений у межах Воловецько-Міжгірської Верховини, на південних макросхилах Вододільного хребта і північних макросхилах Полонинського хребта та їх відрогів. Свою природоохоронну діяльність та ведення лісового та мисливського господарства підприємство здійснює на земельних ділянках лісового фонду площею 27263 га, з яких 25297 га вкриті лісовою рослинністю. Підприємство складається з шести лісництв. Найбільшим за площею є Нижньоволовецьке лісництво, а найменшим – Жденіївське лісництво.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Рис. 1. Територія досліджуваного району

Отже, лісові ресурси ДП «Воловецьке лісове господарство» розташовані на півночі західної Закарпатської області, на території Воловецького адміністративного району.

Природні умови території дослідження є сприятливими для росту таких порід як: бук, ялина, ясен звичайний, дуб скельний та явір.

Характерними типами лісу на території ДП «Воловецьке лісове господарство» є вологі смереко-ялицеві та смерекові бучини суббучини. Корінні лісові формації представлені переважно буковими лісами. У деревостанах, що розповсюджені до висоти 800 метрів над рівнем моря, може переважати ялиця, а вище – бук. У складі насаджень присутній явір, ільм, ясен. Граб трапляється рідко. Згадані буково-ялицеві деревостани мають високу продуктивність. При I-ІА бонітетах їх запаси на 1 гектарі стиглого лісу можуть сягати 1000-1100 куб.м. Такі деревостани вирізняються біологічною стійкістю і добре виконують захисні функції [2].

Ліси ДП «Воловецьке лісове господарство» віднесені до наступних категорій лісу:

- Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення 2660,6 га;
- Рекреаційно-оздоровчі ліси – 3298,1 га;
- Захисні ліси – 5671 га;
- Експлуатаційні ліси – 15632,2 га; [3].

До категорії лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення віднесені лісові ділянки, що виконують природоохоронну, естетичну функцію і розташовані в межах території та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 2660,6 га, із них:

- Пам'ятки природи загальнодержавного значення ботанічні – 22 га;
- Пам'ятки природи місцевого значення гідрологічні – 7,5 га, ботанічні – 2 га;
- Пам'ятки загальнодержавного значення лісові – 461 га, гідрологічні – 500га;
- Заказники місцевого значення лісові – 1515 га, ботанічні – 431,3 га.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

На території Закарпаття чимало заповідних місць і пам'яток природи. У них зберігаються в природному стані ландшафти, ґрунти, дикі тварини і рослини. Ці місця є еталонами рослинних та тваринних угруповань, рівновагу і стійкість яких формувалися протягом багатьох століть.

Відповідно до Переліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, розташованих у Закарпатській області станом на 01.01.2019 року на території ДП «Воловецьке лісове господарство» знаходиться 14 об'єктів природно-заповідного фонду на загальній площі 983,0 га та 11 об'єктів місцевого значення на площі 2618,8 га, що відповідає переліку Державного підприємства «Воловецьке лісове господарство».

Це, зокрема, **лісовий заказник загальнодержавного значення «Росішний»** площею 461 га у Нижньоволовецькому лісництві. Заказник розташований у південно-західній частині гірського масиву Полонина Боржава, на західних схилах гори Стій. Охороняється ділянка корінних фітоценозів пралісового характеру. Тут простежуються смуги лісів двох типів – букових та буково-ялицевих. Основну площу займають бучини, що утворюють верхню межу лісу, знижену до 1080–1200 м через випас худоби на полонині. На кам'янистих схилах сформовані яворові суббучини, а у середній частині схилів на багатіших ґрунтах – буково-ялицеві праліси.

У заказнику зростають рідкісні види рослин, занесені до Червоної книги України — підсніжник білосніжний (*Galanthus nivalis*), лілія лісова (*Lilium martagon*), зозуліні сльози яйцеподібні (*Neottia ovata*), любка дволиста (*Platanthera bifolia*).

Тваринний світ характерний для лісової зони Карпат: олень благородний, сарна європейська, ведмідь бурий, свиня дика, лисиця руда, куниця лісова і куниця кам'яна, горностай, багато видів птахів.

Заказник має лісогосподарське та ґрунтозахисне значення. Тут не вирубують ліс і не руйнують ландшафт важкою технікою.

Лісовий заказник відображено на рис.2.

Рис. 2. Лісовий заказник «Росішний» (фото автора)

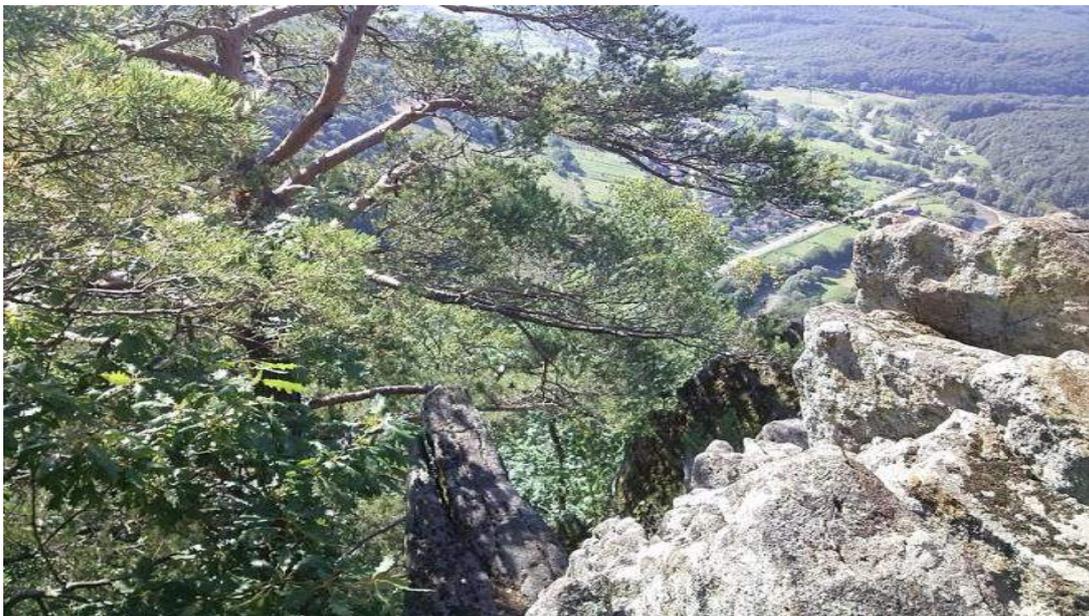
**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Потік Оса» площею 500 га у цьому ж лісництві. Розташований у долині гірського потоку Оса – лівої притоки Вичі (басейн Латориці). Охороняються місця оселення саламандри плямистої, тритона гірського, жаби прудкої, бурозубки альпійської та кутори малої, занесених до Червоної книги України. У потоці водиться цінний вид риб – форель струмкова. Тут не вирубують ліс і не руйнують ландшафт важкою технікою. Заказник відображено на рис.3.

Рис. 3. Вигляд на долину потоку Оса (фото автора)

На території Підполоз'янського та Нижньоворітського лісництв для охорони та збереження дуба скельного (*Quercus petraea*), який зростає на кам'янистих осипищах головного вододілу Східних Карпат на межі стику букових лісів з хвойними на висоті 840 м створено **ботанічну пам'ятку природи загальнодержавного значення «Гора Високий Камінь»** площею 22 га. Пам'ятка природи має наукове, природоохоронне та пізнавально-естетичне значення. Гора Високий Камінь відображено на рис.4.

Рис. 4. Пам'ятка природи «Високий Камінь» (фото автора)

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

У кварталі 10 Підполозянського лісництва під охороною як пам'ятка природи місцевого значення перебуває предмет особливої наукової цінності неогеновий релікт – **тис ягідний (Taxus baccata)**. Це вид, що занесений до Червоної книги України, вік окремих екземплярів якого сягає понад 300 років.

Як об'єкт, що має чисто наукове значення, під охорону взято окремі кущі бузку угорського (*Syringa josikaea*), рідкісного, акліматизованого виду, який росте тільки у двох місцях – Жденіївському та Підполозянському лісництвах.

На площі 424,8 га, яка охоплює Пашківецьке, Підполозянське та Нижньоворітське лісництва, створено **ботанічний заказник місцевого значення «Пікуй»** для збереження та відтворення цінних природних комплексів. Зростає букове рідколісся з залишками фрагментів букового криволісся. На території заказника виявлені цінні види рослин – ломикамінь живучий (*Saxifraga aizoon* Jacq) та молодило гірське (*Sempervivum montanum*), занесені до Червоної книги України. Ботанічний заказник відображено на рис.5.

Рис. 5. Ботанічний заказник «Пікуй» (фото автора)

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Ну і, звичайно ж, гордість і слава Закарпаття – цілющі мінеральні джерела. Гідрологічні пам'ятки природи в урочищах Майдан та Кочилово Підполозянського лісництва, урочищі Занька Нижньоволовецького лісництва створені для охорони і збереження джерел, вода яких має лікувальні властивості.

Лісництвом здійснюються заходи по збереженню та охороні цінних природних комплексів та об'єктів. Один з ефективних методів – розширення територій природно-заповідного фонду та розвиток зеленого туризму. Відтак за останній період часу особлива увага лісівників приділена збереженню унікальних пам'яток природи Воловецького району [2].

Отже, 13% площі території ДП «Воловецьке лісове господарство» складають об'єкти природно-заповідного фонду. Загалом цей відсоток є недостатнім, тому слід збільшити кількість територій та об'єктів природно-заповідного фонду. На заповідних територіях зберігається режим охорони від вирубки лісів, прокладені стежки для туристів. Хоч території і є заповідними, тут спостерігаються значні проблеми. Так, це масовий збір чорниць (яфін) та грибів. На збір ягід часто їздять вантажними машинами. Вантажні машини знищують рослинний покрив, що призводить до розвитку ерозії. Збирають чорниці спеціальними саморобними інструментами, які завдають шкоди самій рослині. Збір ягід супроводжується витоптування рослинного покриву. Ще однією проблемою є забруднення сміттям. Місцеве населення продовжує забруднювати ліс побутовими відходами (пластиком, склом, поліетиленом, консервними банками тощо), влаштовуючи несанкціоновані сміттєзвалища. Часто причиною засміченості лісових масивів стають туристи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісовий кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
2. Проект організації і розвитку лісового господарства Державного Підприємства «Воловецьке лісове господарство» Закарпатського обласного управління лісового та мисливського господарства, 2018. – 106 с.
3. ДП «Воловецьке лісове господарство». Режим доступу: <https://dpvlg.com.ua/>

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

УДК 504 (477) : 323

**ТОРФОВИЩА ТА ТОРФОВІ ПОЖЕЖІ
НА ТЕРИТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Хоменко Катерина

*Науковий керівник: Тиханович Євген Євгенійович кандидат географічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

У статті проаналізовано поширення торфовищ Львівської області у контексті регіональної екологічної безпеки регіону. Подано характеристику головних торфовищ. Вивчено поширення досліджуваних об'єктів у ландшафтах та групах ландшафтів Львівської області. Висвітлено результати статистичного аналізу кількості пожеж у природних екосистемах та подано базові показники площ горіння торфовищ. Цей аналіз проведено за період 2015 – 2020 років. Представлено особливості процесів горіння торфу. Досліджено вплив торфових пожеж у природних екосистемах на компоненти ландшафту.

Ключові слова: ландшафт, надзвичайна ситуація, торф, торфові пожежі.

**PEAT FIELDS AND PEAT FIRE
ON THE TERRITORY OF THE LVIV REGION**

Katherine Khomenko

*Supervisor: Tikhanovych Ye., candidate of geographical sciences, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv*

The article analyzes the distribution of peatlands of Lviv region in the context of regional environmental security of the region. The characteristics of the main peatlands are given. The distribution of the studied objects in landscapes and groups of landscapes of Lviv region is studied. The results of statistical analysis of the number of fires in natural ecosystems are highlighted and the basic indicators of peatland combustion areas are presented. This analysis was conducted for the period 2015-2020. Peculiarities of peat combustion processes are presented. The influence of peat fires in natural ecosystems on landscape components is investigated.

Key words: landscape, emergency, peat, peat fires.

Торфові ресурси на території Львівської області поширенні неоднорідно, на що впливають особливості природних умов, які спричиняють розвиток болотоутворювальних процесів і формування боліт (клімат, геологічна будова, рельєф). Також впливає нерівномірність поширення боліт, пов'язана з наявністю річок з широкими, слабоврізаними.

Отже, найбільші площі торфовищ (див. табл.) розміщені у межах Малого Полісся та Передкарпаття, дещо менші – на Поділлі, Опіллі, Розточчі. На Малому Поліссі сформовані найбільші за площею і глибиною залягання торфові масиви: Солокія (у заплаві р. Солокії) та Стоянівський (у заплаві р. Судилівки).

Зіставивши ландшафтну карту Львівської області та ґрунтову карту України, можемо зробити висновок про поширення торфовищ в таких ландшафтних групах:

- центрально-малополіській (Болотнянський, Ратенський, Верхньостирський, Добросинський, Яворівський ландшафти);
- окраїнно-малополіській (Солокійський, Корчинський, Радехівський, Пляшівський ландшафти);
- опільській (Варязький, Тартаківський, Куликівський, Білківський, Пустомитівський (Львівське плато), Городоцько-Щирецьке, Мостиський, Ходорівсько-Бурштинський ландшафти);
- подільській (Верхньоверешицько-Магерівський, Дубровицький, Янівський, Домажирський, Підкамінський ландшафти);
- передкарпатській (Дрогобицький ландшафт).

У межах Львівської області налічують 168 родовищ торфу, площа промислової глибини яких становить 48 123 га, а геологічні запаси – 158 802 тис.т [3].

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Таблиця.

Найбільші торфовища Львівської області та їх головні характеристики [3]

Назва	Загальна площа, га	Глибина		Зольність, А ^с , %	Ступінь розкладу R, %	Природна вологість	Активна кислотність рН	Вміст СаО, %
		Максимальна	Середня					
Спасівське	14742	8,9	3,40	28,0	30	83,0	7,30	3,95
Солокія	3881	4,5	1,54	21,5	42	82,2	6,00	4,77
Болотня	800	3,3	1,76	13,6	23	-	5,50	1,87
Розжалів	518	4,6	1,3	30,6	35	83,4	7,40	14,40
Стоянів	4138	11,0	4,37	14,7	23	89,5	-	-
Білостоківське	971	3,8	1,71	21,4	37	83,9	7,10	7,53
Радехівське	1646	6,8	2,73	19,9	36	85,6	6,47	11,80
Задня	688	5,7	2,21	21,4	40	85,8	7,41	20,00
Оглядів	700	-	2,40	26,0	35	-	-	-
Лопатин–Острівське	774	6,0	3,20	20,4	38	85,9	6,98	10,71
Полоничка	1566	5,8	2,36	11,8	43	86,3	6,40	10,00
Львівське (Гамаліївка-Грибовичі)	2226	6,4	4,13	14,8	34	84,2	3,36	4,15
Дідилів	946	5,3	2,17	57,4	42	75,7	7,34	12,78
Яричівське	609	3,2	1,15	23,6	35	82,0	6,26	6,56
Чаниж	767	4,1	1,46	22,4	32	85,8	6,30	3,97
Лешнівське	2816	4,6	1,89	28,4	38	84,7	5,93	6,64
Помірки	1054	5,0	2,02	66,0	37	67,1	5,66	2,46
Смільненське	2036	7,2	2,32	23,0	38	85,2	6,11	8,38
Дуб'є–Голосковичі	543	7,6	2,90	30,1	32	86,9	7,40	30,90
Олесько–Хватів	660	6,1	2,88	21,3	41	84,5	-	-
Верещиця–Янівське	1885	5,2	2,14	26,8	31	85,5	5,58	4,60
Печенія	617	2,3	1,29	20,6	32	82,7	6,80	4,76
Поморянське	630	8,8	2,43	50,2	39	83,7	7,40	7,24
Поріччя і Черляни	786	4,7	1,40	29,0	36	80,8	-	4,06
Самбір – Зарайський	580	5,2	1,90	32,4	32	81,2	6,58	2,65
Великі Болота	11580	7,9	2,64	29,1	36	90,0	5,80	1,88
Боберка	500	3,9	2,23	48,0	33	81,4	7,10	5,24
У заплавах річок Дністер, Тисмениця і Трудниця	815	6,1	2,15	31,8	44	81,9	5,50	2,63
Загальна площа, га	59474							

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Ступінь розкладання торфів Львівської області середньо становить 25–30%. Загалом найпоширенішими є торфовища із зольністю торфу близько 50%, значно менша їх кількість з зольністю торфу понад 70% і незначно поширені торфовища з зольністю торфу до 20%.

За даними нашого дослідження площа торфовищ на території Львівської області становить близько 80 тис. га. Розбіжність з попередньо зазначеними даними спричинена тим що, в нашому дослідженні враховані усі торфовища на території області, а дані попередніх дослідників опираються на дані Державного балансу корисних копалин на території України станом на 01.01.2003 та 01.01.2007 років, в яких враховані резервні торфовища та експлуатаційні. Також слід враховувати розбіжність в масштабах аналізованих карт, похибки географічної прив'язки.

Торф є одним із найнебезпечніших пожежонебезпечних рослинних матеріалів. Основна внутрішня причина загоряння торфу це проходження в ньому екзотермічних біохімічних та хімічних процесів. Проте внутрішні причини торфових пожеж перекриваються людським фактором: випадковим чи навмисним підпалом.

Місця залягання торфу є небезпечними в пожежному відношенні. Переважна більшість пожеж припадає на спекотні місяці року, а саме травень – серпень. Хоча горіння торфу на виробничих ділянках можливе й упродовж року. Горюча речовина складає майже 70 % маси торфу. Наявність в торфі сполучень, які легко окислюються при низьких температурах призводить до самозагоряння та пожеж за рахунок самозапалення при біологічних та хімічних процесах. Підвищена небезпека пожеж торфу обумовлена також його пористою структурою та насиченням киснем до 40 %. Розмір пор в торфі коливається від 0,1 до 30 мкм, їх об'єм – від $4 \cdot 10^{-5}$ до $7,3 \cdot 10^{-5}$ м³/кг, питома поверхня – від $268 \cdot 10^{-3}$ до $332 \cdot 10^{-3}$ м²/кг [12].

Торф погано змочується водою через наявність в ньому бітумів, що ускладнюють гасіння пожеж та не попереджує загоряння. Розвиток пожеж протікає одночасно в усіх напрямках та визначається кількістю тепла, яке надходить.

В сухому стані зі зволоженістю до 30 % торф загоряється від малопотужних джерел загоряння. Показником пожежонебезпечних властивостей торфу є питома теплота згорання (QT), яка коливається в межах 18–25 Мдж/кг [12].

Іншим показником пожежонебезпеки торфу є його теплопровідність [11].

Торф не горить зі ступенем розкладання 30% з вологістю більше 69-72%. Самозаймання торфу залежить від ступеня його розкладання і ботанічного складу: із збільшенням ступеня розкладання до 30% схильність до самозаймання торфу збільшується, а потім зменшується [5].

Швидкість самозаймання залежить від щільності торфу, хімічного складу, повітропроникності, вологості, теплопровідності, температури. Зі збільшенням вологості торфу в межах від 35 до 50% швидкість підйому температури знижується і дуже мала при вологості більше 50% [16]. Самозаймання торфу відбувається при температурі 50-66°C за рахунок біохімічних реакцій, а при температурі понад 70°C – відбувається за рахунок хімічних процесів. Всі біологічні процеси припиняються в торфі при 72-75°C, після чого в торфі відбуваються тільки хімічні реакції, в результаті яких торф перетворюється в обвуглілу пористу масу – напівкокс [12]. Під впливом температури, вологості та ін. торф поступово розкладається. Чим вища ступінь розкладу торфу, тим більше він схильний до займання.

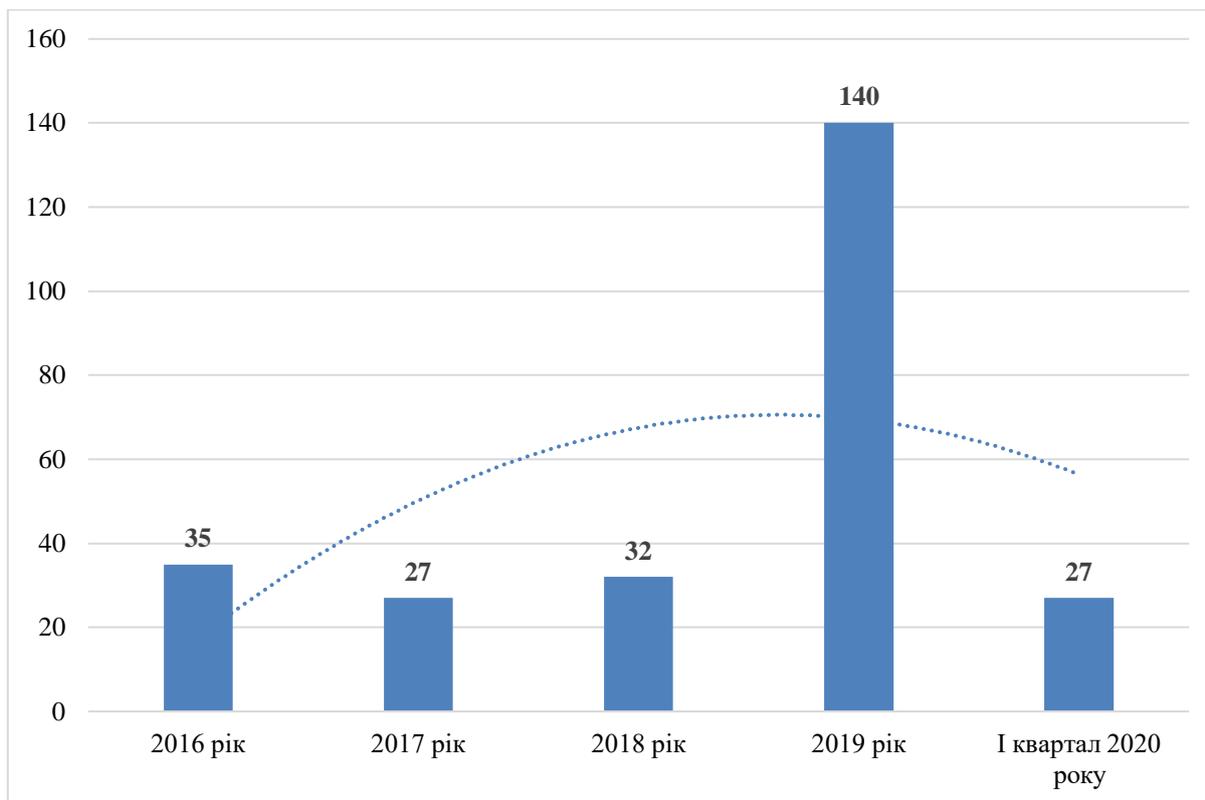
Загоряння торфу можливо протягом усього року, але частіше за все в другій половині літа, коли він висихає. Відбувається самозаймання торфу в результаті самостійного розігріву, а також загоряння через потрапляння на нього іскор від джерел вогню і працюючих машин, грозових розрядів тощо.

Характеризуючи динаміку пожеж (рис. 1., рис. 2) у природних екосистемах, та зокрема торфових пожеж зазначимо, що за даним Державної служби України з надзвичайних ситуацій на території країни у 2015 році виникло 77 НС природного характеру, з яких 13 – НС, пов'язані з пожежами в природних екосистемах.

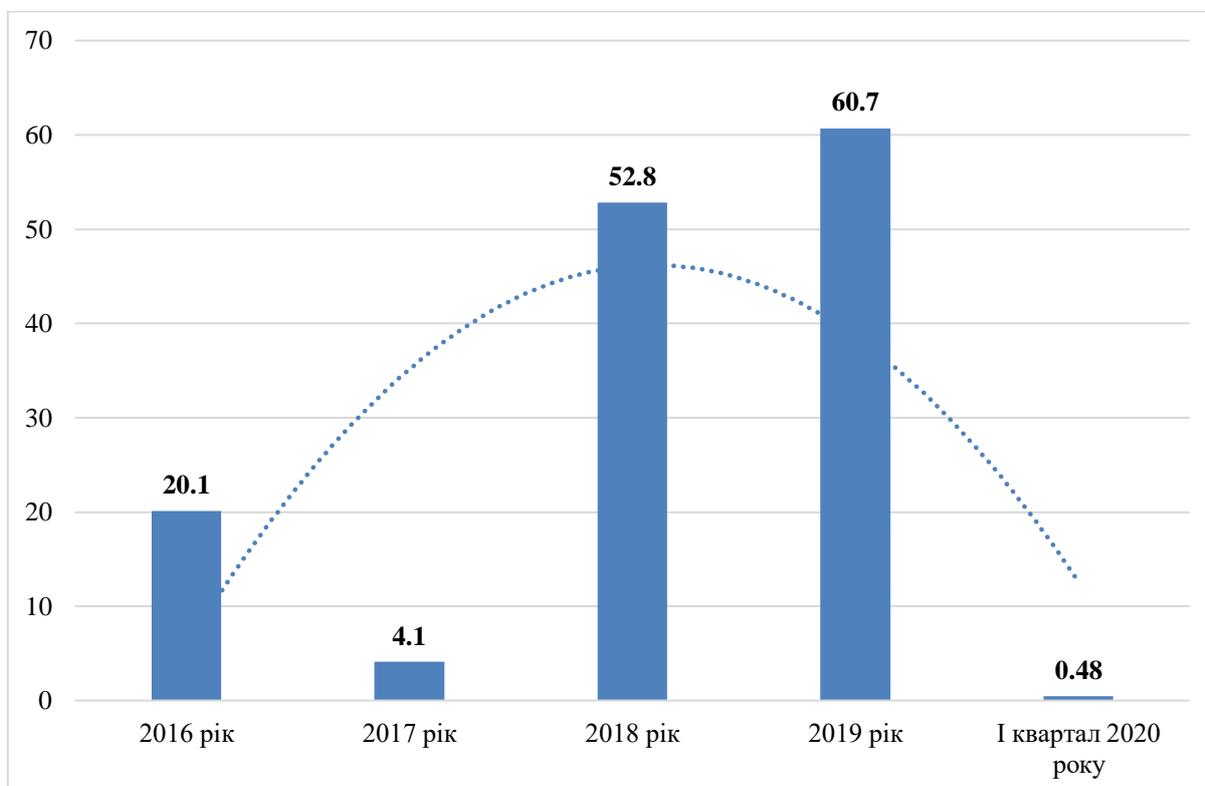
За статистичними даними у 2015 році Львівській області зареєстровано 2 таких НС природного характеру.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Рис. 3.1. Кількість пожеж на торфовищах Львівської області за період 2016 – 2020 рр.

Рис. 3.2. Площа торфових пожеж Львівській області за період 2016-2020 рр.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

У 2016 році на території України виникло 89 НС природного характеру, з яких кількість пов'язаних з пожежами у природних екосистемах становила 4. За даними ДСНС України на території Львівської області не було зафіксовано НС природного характеру державного та регіонального рівня. За даними Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львові та на території області у 2016 році виникло 228 пожеж в екосистемах загальною площею 132,8 га, з них 35 випадків горіння торфу, на загальній площі 20,1 га [6]. Підрозділами Головного управління на гасіння пожеж в екосистемах було залучено 339 одиниць техніки та 1364 особи рядового та начальницького складу.

На досліджуваній території у 2017 році зафіксовано 215 пожеж в екосистемах, що на 6% менше ніж у 2016 році, загальною площею 80,1 га, з них 27 випадків горіння торфу, що на 23% менше ніж у попередньому році, на загальній площі 4,1 га (площа горіння зменшилась в 5 разів порівняно з 2016 роком) [7]. Підрозділами Головного управління на гасіння пожеж в екосистемах було залучено 265 одиниць техніки та 1063 особи рядового та начальницького складу.

У звітному періоді 2018 року на території Львівської області виникло 376 пожеж в екосистемах загальною площею 229,3 га, з них 32 пожежі на торфовищах площею 52,8 га. [8].

На території Львівщини впродовж 2019 року зафіксовано 1365 пожеж в екосистемах, загальна площа пожеж становить 530,0 га. Зокрема на торфовищах сталось 140 пожеж, загальною площею 60,7 га. [9].

У I кварталі 2020 року в області виникло 1315 пожеж в екосистемах загальною площею 386,73 га, з них 27 на торфовищах площею 0,48 га. [10]. Нажаль повна статистика за 2020 рік відсутня, оскільки ДСНС зараз готується річний звіт щодо проявів надзвичайних ситуацій.

Проаналізувавши представлені вище графіки, бачимо, що кількість пожеж на торфовищах Львівської області має тенденцію зростання. Найбільша кількість НС пов'язаних з пожежами на торфі сталась в 2019 році, а найменша – 2017 році.

Тенденцію зростання також мають і площі охоплені пожежами, виділяється з дослідженого періоду 2017 рік, адже охоплена пожежами площа становить 4,1 га, що відповідає найменшому значенню.

Негативні екологічні наслідки горіння торфу поділяються на короточасні, які діють безпосередньо на фронті пожежі, та віддалені, проявляються через певний час значно перевищуючи час дії пожежі. Негативний характер більш притаманний саме короточасним наслідкам пожежі.

Одним з негативних факторів пожежі в наслідок горіння торфу є виділення великої кількості шкідливих речовин в атмосферу. Серед продуктів горіння торфу присутні насичені та ненасичені вуглеводні, бензол, толуол та інші ядовиті речовини в концентраціях, що в тисячі разів перевищують значення гранично допустимої концентрації (ГДК). Враховуючи, що пожежа торфу може тривати місяцями, об'єм викидів шкідливих речовин приймає значні масштаби [2].

Найнебезпечнішим негативним фактором підземних торфових пожеж є забруднення приземного шару атмосфери. Лісові та низинні пожежі, які нерідко є причиною загоряння торфу створюють потужні висхідні потоки повітря, які розповсюджують продукти горіння торфу на десятки кілометрів. При відсутності таких потоків відбувається забруднення лише приземного шару атмосфери.

В лабораторних умовах Департаментом внутрішніх справ та охорони навколишнього середовища США встановлено, що найбільша фракція (60%) являє собою летючі органічні аерозолі (етаналь, формальдегід, бензол, толуол та хлорметан). В складі твердих часток виявлені алканові, алкенові органічні кислоти та поліциклічні ароматичні вуглеводороди (ПАВ) [1].

Залежно від потужності пожежі горіння торфу впливає на колообіг води. Вони здатні впливати на режим русла річок, впливати на річні та сезонні стоки, викликати повені. Рівень водостоку підтримує існування популяцій багатьох диких тварин, а також має важливе значення для лісової, чагарникової та трав'яної рослинності.

Після пожежі зменшення кількості стічних вод призводить до втрати рослинного покриву, втому числі опалого листя на поверхні ґрунту. Пожежі можуть впливати на водовідштовхуючі

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

властивості води або гідрофобність, що призводить до зниження інфільтрації. Враховуючи зв'язок і взаємодію між собою поверхневих та ґрунтових вод, можна говорити про вплив пожеж на ресурси підземних вод. Окрім цього пожежі впливають на якість поверхневих вод, так у водоймах поблизу пожеж було зареєстровано підвищення кількості нітратів та фосфатів [2].

Ґрунт, як головний компонент біогеоценозу, найбільш чутливий до впливу пожеж. Окрім прямого впливу (піролізу), пожежі впливають і опосередковано на природні біогеоценози. При пожежі відбувається сильне нагрівання ґрунту, температура може сягати 900 – 1500°C [4]. Це впливає на зміну рослинної та тваринної різноманітності після пожежі, на водопроникність ґрунтів та утворення ерозії. Вигорання лісової підстилки тягне за собою загибель ґрунтових травин та мікроорганізмів, посилення впливу вітрової та ґрунтової ерозії.

Фізичні процеси, що відбуваються під час пожеж, включають в себе передачу тепла та пов'язані з цим зміни фізичних характеристик ґрунту. Вплив високих температур збільшує щільність ґрунту та знижує пористість, тим самим зменшує продуктивність і стійкість ґрунту до ерозій. В результаті переносу тепла та підвищення температури змінюються фізичні, хімічні та біологічні властивості ґрунту. Одночасно з підвищенням температури відбувається згорання гумусу.

Пожежі являються негативним фактором для формування біологічного різноманіття. В зв'язку зі зміною складу та властивостями ґрунту, повністю змінюється склад флори та фауни після пожежі. Заселення після пожежних територій відбувається найчастіше невибагливими рослинами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Black R.R., Aurell J., Holder A., George I.J., Gullett B.K., Hays M.D., Geron C.D., Tabor D. Characterization of gas and particle emissions from laboratory burns of peat emissions. *Atmospheric Environment*, 2016, no. 132, pp. 49–57.
2. Белькова Т.А., Перминов В.А., Алексеев Н.А. Обзор эколого-экономических последствий торфяных пожаров // XXI век. Техносферная безопасность. 2016. Т. 1. № 3. С. 35–44.
3. Блажно Н., Кіпчач Ф. Аналіз стану використання торфових ресурсів Львівської обл./ Вісник Львів. ун-ту серія геогр.–2012.– Вип. 40. Ч. 1. С. 107–113
4. Голощапова Ю.Ю., Калиненко Н.А. Влияние пожара на органическое вещество темно-серых лесных почв [Електронний ресурс]. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-pozhara-naorganicheskoe-veschestvo-temno-seryh-lesnyh-pochv> (26.05.2016)
5. Евграфов А.В. Причины возникновения лесных, торфяных пожаров и разработка нового способа их предупреждения // Нива Поволжья. 2009. № 2 (11). С.87—90.
6. Звіт про роботу Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львівській області за 2016 рік.
7. Звіт про роботу Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львівській області за 2017 рік.
8. Звіт про роботу Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львівській області за 2018 рік.
9. Звіт про роботу Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львівській області за 2019 рік.
10. Звіт про роботу Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Львівській області за I квартал 2020 року.
11. Лиштван Н.Н., Терентьев А.А., Базин Е.Т. и др. Физико-химические основы технологии торфяного производства. Минск: Наука и техника, 1983. 232 с.
12. Торф: возгорание торфа, тушение торфяников и торфокомпозиаты /МЧС России. М.: ФГБУ ВНИИ ГОЧС (ФЦ), 2013. 256 с.

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

ЗМІСТ

<i>Володимир Біланюк, Євген Тиханович, Святослав Зюзін</i> РЕЗУЛЬТАТИ XXI-ОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ”	3
<i>Ольга Войтенко</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ОБ’ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	6
<i>Наталія Федечко</i> ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ У ЛЬВОВІ	11
<i>Ростислав Ганич</i> ВИВЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	14
<i>Анна-Катерина Чорна</i> ВОДОЙМИ ЛІСОПАРКУ ПОГУЛЯНКА МІСТА ЛЬВОВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКОРИСТАННЯ	18
<i>Юрій Полянський</i> КОРИДОРИ ДИКОЇ ПРИРОДИ І ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ЗАХИСТ НАВКОЛИШЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СВІТІ	22
<i>Маріанна Гліба</i> ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ТА АКУЛЬТУРАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ	26
<i>Тетяна Гузюк</i> ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ ТУРИЗМОМ КРАЇН G7 ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ	30
<i>Максим Остроушко</i> ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВОДИ В М. КРИВИЙ РІГ	35
<i>Андрій Саджинський</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ У М. ЛЬВОВІ	39
<i>Вікторія Штуглинець</i> РЕКРЕАЦІЙНА ДИГРЕСІЯ НА ЕКОЛОГО-ПІЗНАВАЛЬНІЙ СТЕЖЦІ «НА ОЗЕРО НЕСАМОВИТЕ» У КАРПАТСЬКОМУ НПП	43
<i>Назар Прокопчук</i> ЗНАЧЕННЯ ҐРУНТІВ У ПРОЦЕСІВ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ	49
<i>Соломія Синишин</i> РИНОК ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ МІСТА ЛЬВОВА	53
<i>Любов Загрійчук</i> АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖИ ТЛУМАЦЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	57
<i>Олег Блажівський</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛИХ РІЧОК (НА ПРИКЛАДІ БАСЕЙНУ РІЧКИ ЗАВАДКА)	62
<i>Діана Артимо</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ В ОБСЛУГОВУВАННІ ТУРИСТІВ МІСТА ЛЬВОВА	67
<i>Наталія Гарник</i> ПАРК “ЛЕВАНДІВСЬКИЙ” В СТРУКТУРІ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ МІСТА ЛЬВОВА	72
<i>Артур Вільчинський</i> РОЗВИТОК МІСЕ ІНДУСТРІЇ У ЛЬВОВІ	75
<i>Ірина Козут</i> ГЕОГРАФІЯ ТРАНСПОРТУ В ШКІЛЬНІЙ ПРОГРАМІ: КАРТОГРАФІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЗБАГАЧЕННЯ ЗМІСТУ НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ	79
<i>Ігор Грабар</i> АНАЛІЗ НІТРАТНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ПИТНИХ ВОД СЕЛА ТАТАРИНІВ ГОРОДОЦЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	83
<i>Орина Доценко</i> АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГОТЕЛЯМИ В УКРАЇНІ (за матеріалами готелю «HOTEL 39» у м. Львові)	87

**XXI-а всеукраїнська студентська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ ТА ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 3 червня 2020 р.**

Марта Кравчишин

**РОЗВИТОК ХОСТЕЛІВ ЯК ВИДІВ ЗАКЛАДІВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
(НА ПРИКЛАДІ МЕРЕЖІ «LEOTERRA HOSTELS»)** 92

Ліна Малюга

**ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН
МІЖ КНР ТА УКРАЇНОЮ ПІСЛЯ ПАНДЕМІЇ** 97

Мар'яна Омелюх

**АНАЛІЗ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЗА ЗАБРУДНЕННЯМ
АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ МІСТА ЛЬВОВА** 102

Христина Гібляк

**ХАРАКТЕРИСТИКА СТАЦІОНАРНИХ ДЖЕРЕЛ ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ
ТЕРИТОРІЇ СИХІВСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА ЛЬВОВА** 106

Валерія Смерековська

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ДП «ВОЛОВЕЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО» ... 111

Катерина Хоменко

ТОРФОВИЩА ТА ТОРФОВІ ПОЖЕЖІ НА ТЕРИТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ... 117

Наукове видання

Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії та туризму в Україні

**Матеріали XXI-ої Всеукраїнської
студентської наукової конференції
(м. Львів, 3 червня 2020 року)**

Редагування і комп'ютерне верстання:
Святослав Зюзін, Євген Тиханович

Підп. до друку _____.2020. Формат 60×84_{1/8}
Папір офсетний. Друк на різнографі. Гарнітура Cambria.
Умов. друк. арк. 15,6 Наклад 50 прим. Зам. ____

Видавничий центр Львівського національного університету
імені Івана Франка. 79000, Львів, вул. Дорошенка, 41

Друк: Видавництво ТзОВ "Простір-М"
Свідоцтво ДК № 5068 від 22.03.2016 р.
79000, Львів, вул. Чайковського, 8
Тел.: (032) 261-09-05, e-mail: prostir.druk@gmail.com